
3 1761 06556714 1

Et

Levnetsløb i Underverdenen.

Udgivet

af

Walther Paying.

Kjøbenhavn.

Forlagt af Boghandler Otto Schwartz.

Thieles Bogtrykkeri.

1853.

Indgang til Underverdenen.

— — — — — —

— — — Du kjender de skjønne Ord:

"I Graven er Fred,
Dens tause Indbygger af Sorger ei veed."

Du kjender hvad Sagn og Eventyr fortælle om urolige Aander, der ikke fandt Fred, om Gjenfærd, der maatte færdes, snart i den mørke Midnat paa en gammel Borg, snart i Maanelys bag Kirkemuren.

Du kjender, hvad der er mere end Sagn og skjønne Ord, den hellige Skrift, som siger: det er hvert Menneske beskikket een Gang at døe, men derefter er Dommen.

Naar Du nu aabner nærværende Manuskript, og begynder at see ind i de Egne, der ligge bag Graven, møder Du Skygger, der ikke have Fred, men ere under Dommen, og maae prøve Adskilligt, inden de komme til Fred.

Plag Dig ikke med det utidige Spørgsmaal: hvo Disse ere? De ere Hedengangne; de Hedengangne ere

forvandlede, og derved bliver det. Spørg hellere for fuldt Alvor: hvor er Indgangen til Underverdenen, og hvorledes aabnes den? Thi dersom Du spørger saaledes, da kan jeg vise Dig Veien, og række Dig Nøglen.

— Hvem er Du? — Hvad er Du? Paa Klangen i disse to Spørgsmaal kan Du med noget Gehør altid kjende den virkelige Forskjel imellem Over- og Underverden; Hvem er Du? lyder i Oververdenen; men i Underverdenen gjenlyder: Hvad er Du?

I Oververdenen kan Spørgsmaalet: Hvad er Du? aldrig lyde reent; det blander sig som et Medlydende i Kjøn og Alder, i Stand og Rang, i Personers og Titlers mangehaande Navneværdier; det døer uformærkt i et: Hvem er Du?

I Underverdenen har dette: Hvem er Du? ingen Kraft. Det døde med den Døende; det tabte i Døden sin Kraft, sin Klang. Desto stærkere lyder da Dommens rene, udødelige Spørgsmaal: Sjæl, hvad er Du?

Skumleri, Bagtalelse, Smiger, Persons Anseelse, alt Sligt opkommer derved, at et utilbørligt Hvad faaer Lov at forbinde sig med et givet Hvem. Derfor er der i Oververdenen saa megen Uretfærdighed. I Underverdenen forsvinder det tilfældige Hvem i sit væsentlige Hvad. Derfor er her i Underverdenen intet

Skumleri, ingen Bagtalelse, ingen Smiger, ingen Persons Anseelse.

Her gaaer Veien, her har Du Noglen. Kan Du nu ved at see paa disse Skygger ikke see denne Sandhed: da ligger Skylden ikke i nærværende Levnetsløb, men Skylden er hos Dig, der indblander et Uvedkommende. Seer Du derimod disse Skygger bevæge sig, hver om sit inderste Hvad? saa at, hvad de sige, hvad de gjøre, hvad der hændes dem, nøiagtig udtrykker, hvad de ere; seer Du, hvorledes Enhver iblandt dem dømmes, alene idet han dømmer sig selv: da vær forvisset om, at Underverdenen har aabnet sig for Dig, at Du virkelig er i de Dødes Rige.

Det kunde maaskee, dersom Du er meget alvorlig, ved første Diekast forekomme Dig, som om Dommens Begyndelse ikke var ret i Alvor: forstaaer Du virkelig, hvad Alvor er, da følg kun med, og Du skal see, det kan blive alvorligt nok, inden Du naaer Enden.

Naar da jeg, en Olding, der ikke har langt til Dommen, beder Dig at reenskrive foreliggende Manuskript, der kom mig tilhænde fra den Hedengangne selv, og at udgive det under dit Navn, da tænker jeg ikke paa Ære i Læseverdenen eller paa Opsigt i Literaturen; nei, tro mig, Walther, jeg tænker paa hiint Ord, der gjælder mig og Dig, og Flere end mig og Dig: det er hvert

Menneske beskikket een Gang at doe, men derefter er Dommen.

Tænk, kjære Walther, først og sidst paa dette Ord! Tænk saa engang imellem paa Ham, der glædede sig ved din Hengivenhed; paa den gamle Onkel, der havde Dig kjær. Naar Du læser disse Linier, staaer han hist bag Graven, og sender Dig en Hilsen fra Skyggernes Land.

Et Levnetsløb i Underverdenen.

Forlig paa Vilkaar.

Onkels Motto.

Første Deel.

Fremgang.

Mit Klosterliv.

I.

Glæde over Klosteret.

Underverdenen d. 1ste Januar —*). Midnat.

Saa har jeg da nu sagt Verden Farvel, og er gaaet i Kloster. Kjære Ven, Du fatter vel Meningen i mine Ord.

Hvad vi begge forud længe have vidst i Troen, det veed jeg jo nu af Erfaring, at en Sjæl, der har forladt sin jordiske Hytte, derfor ingenlunde er huusvild, men finder et hyggeligt Hjem, en sød husvalende Ro i Klosterets Eensomhed.

At det naturlige Menneske frygter for Døden er naturligt; men at Mange, ellers gode Christne, endnu i vore Dage vedblive at nære den gamle Gru for Gravens Mørke, kan kun forklares deraf, at deres dog-

*) I Manuskriptet fandtes Aarstallet udslettet, uden Tvivl af Onkels Pen. W. P.

matiske Blik maa være omtaaget, saa at de endnu ikke ret ere istand til at danne sig noget klart Begreb om det protestantiske Klosterliv her i Underverdenen.

Den katholske Kirke anpriser Klosteret for dem, der endnu leve i Oververdenen; det er en Overilelse, en utidig Foregriben af den naturlige Orden. — Hvilken Blødagtighed, at unddrage sig Virkelighedens Arbeider; hvilken Feighed, at flygte fra Fristelserne, istedetfor at see dem under Øine!

De i Verden Levende skulle virke i Verden, i Familien, i Kirken, i Staten, i Kunst og Videnskab, i det borgerlige Livs mangehaande Forhold. De skulle, det forstaaer sig, ikke misbruge, hvad Skriften kalder denne Verden; men de skulle dog bruge den, og Enhver især efter sin Evne og sit Kald bidrage Sit til, at den christelige Idee maa gjennemtrænge, forklare, og, for at bruge det rette Ord, christificere Verden.

De Døde derimod, der have betalt Verden deres Gjæld; de Døde, der ere fritagne fra alt Arbeide, eftersom de jo dog alligevel ikke kunne arbeide; ja de Døde have Leilighed, Ret og Anledning til at gaae i Kloster.

Sindrig har derfor ogsaa en aandrig Dogmatiker antydet den Idee, at den evangeliske Kirke egentlig først lader Klosterlivet begynde efter Døden.

Klosteret, siger jeg, er ikke for Den, der først skal lære at døe, men for Den, der allerede er død.

Klosteret, siger jeg, er som en Grav. At gaae levende i et Kloster er det Samme som at lade sig levende begrave, det er en Modsigelse; men at lade sig begrave, naar man er død, er ingen Modsigelse.

Miskjendende denne Sandhed, har den katholske Kirke ikke blot gjort et Indgreb i Verdens velerhvervede Rettigheder, men fordærvet mange Menneskers Liv, og paalagt Samvittighederne et tungt Aag.

Hvor unaturligt, hvor voveligt at gaae i Kloster, medens man endnu er levende, endnu er ung eller dog frisk og sund! Det er at hidse Kjød og Blod, det er at hovmode sig i Aanden, det er at friste Gud.

Hvor naturligt, hvor betryggende at gaae i Kloster, naar man er død! Den Døde bedaares ikke af Verdens Tillokkelser, thi Døden borttager jo alt det Forfængelige. Den Døde behøver ingen Svøbe, intet Bodsbælte, intet Dødningehoveds memento mori; thi den Døde — er død, og Den, der virkelig er død, behøver intet memento mori.

Det protestantiske Klosterliv i Underverdenen er da heller ikke, som Verdens Børn daarligen mene, et tomt, ørkesløst og glædeløst Liv. Langtfra! Jeg for min Deel har ikke blot fundet Hvilen i mit Kloster, jeg har ogsaa fundet Glæden i mit Kloster.

At Underverdenens protestantiske Klostervæsen er en sand Velgjerning for hele Menneskeslægten, vil Du

let indsee. Ikke enhver Sjæl lever, eller kan (paa Grund af de praktiske Forretninger) leve saa inderlig, saa centralt i Christendommen, at den just lige efter Døden strar tør vente at komme til Paradiis, eller at blive baaren af Englene i Abrahams Skjød. Hvor mild og naaderig er da ikke den Foranstaltning, at den fra Jorden flygtende Sjæl, der ellers paa Veien til sit fjerne Hjem kunde være udsat for at vanke vild-farende om, og famle i Mørke, strar kan finde et Her-berge, en Trøstens Bolig, et Asyl, hvor den kan for-dybe sig i Erindringer, forberede sig ved Betragtnin-ger, og samle Kræfter til en længere Vandring!

Hvor det derfor glæder mig, at her virkelig er et Kloster i Underverdenen! Ja, det kan jeg sige, det glæder mig. Det glæder mig for min egen Skyld; det glæder mig for Sagens Skyld; det glæder mig, kjære Ven, for din Skyld.

Det glæder mig, som sagt, for min egen Skyld. Jeg kan da af mit nærværende Opholdssted med Sik-kerhed slutte, at jeg virkelig maa være død; thi, det veed Du nok, kjære Ven, var jeg ikke død, saa var jeg paa ingen mulig Maade gaaet i Kloster. Nu er jeg altsaa død, og det er dog saa saare godt at have Døden vel overstaaet.

Skulde jeg imidlertid tænke blot paa min egen Person, saa kunde jeg endda ikke sige, at Glæden var

saa overmaade stor. Hvad er vel den Glæde at sidde her i et eenligt Kloster, imod den salige Glæde at vandre ud af Legemet og komme hjem til Herren, hjem til Fædrene, hjem til Apostlene og Propheterne, hjem til Abraham, Isaak og Jakob!

Men, da jeg i et saa vigtigt Anliggende naturligviis ikke seer saameget paa min Person, som paa Sagen; saa kan jeg ikke negte, at det dog virkelig glæder mig overordentlig for Sagens Skyld, at jeg er kommen i Kloster.

Du veed, kjære Ven, at jeg — uden at det dog i mindste Maade har skadet min Originalitet, har benyttet hiin Dogmatikers geniale Antydning, og i min Lære om de sidste Ting forudsagt, at der ventede de Hedengangne et Kloster. Dette har jeg jo forudseet og forudsagt, ikke i mit eget Navn, men i Troens, i Skriftens, i den hellige almindelige Kirkes Navn, idet jeg tillige har sagt, at man vel ikke kunde begribe det i verdslig Viden, men at den gjenfødte Fornuft til en vis Grad ret godt kunde begribe det.

Sæt Dig nu paa Sagens Vegne i mit Sted; forestil Dig min Forfærdelse, om jeg var kommen herned, og havde fundet, at der dog alligevel ikke ventede de Hedengangne noget Kloster.

Jeg sætter mig paa Sagens Vegne i dit Sted.

Hvad om jeg efter min Død havde fundet mig foranlediget til at tilskrive Dig t. Ex. som følger:

"Kjære Ven! Med Anger og Beskjæmmelse maa jeg bekjende for Dig, at det dog alligevel seer anderledes ud i den tilkommende Verden, end det seer ud i vor fælleds speculative Lære om de sidste Ting. Jeg, den Ydmygede, beder Dig derfor ydmygelig at lade al speculativ Viden fare, holde Dig eenfoldig til den eenfoldige Tro, og lære Menneskene saaledes."

Hvad maatte jeg ikke have lidt, inden jeg beqvemmede mig til at afgive en saadan Erklæring; og Du, min Ven, hvad maatte Du ikke have lidt ved at modtage en saadan Erklæring! Hvordan skulde Du kunne have overbeviist Dig om, at Erklæringen var authentisk, at den virkelig var fra mig; thi Du skulde vel snarere have antaget, at den var fra Satan selv, end fra mig.

Men sæt ogsaa, at Du kunde troe (en Viden kunde Du jo trods alle mine Besværgelser ikke faae), at den ydmygende Erklæring var fra mig; hvorfra skulde Du faae Kraft til at forkynde det for Andre; hvorfra skulde Du faae Kraft til at bryde Staven over vor fælleds Dogmatik, og stille mit Minde i Skygge!

Men sæt endog, at Du per miraculum fik Kraft fra oven — thi af egen Kraft kunde Du nu ikke gjøre det; det veed jeg bestemt — sæt, siger jeg, at Du virkelig fik Kraft til at vedgaae Vildfarelsen: hvorfra

skulde Du da faae Kraft til at overbevise de Mange, Mange, hvilke Du og jeg ved vore fælleds Bestræbelser allerede havde befæstet i denne Vildfarelse? Maatte ikke disse Mange, Mange reise sig imod Dig, bebreide Dig Utroskab mod din hedengangne Ven, at Du vanærede hans Minde; bebreide Dig Letsindighed i den hellige Sag, at Du saa usommelig skiftede Standpunkt; bebreide Dig Svaghed, at Du skiftede Standpunkt, aleneste fordi Du ikke kunde holde Standpunkt, og ikke kunde holde Standpunkt, aleneste fordi din Ven var borte!

Men sæt nu endelig ogsaa, at Du, min stakkels Ven, saa godt som per miraculum fik Kraft til at overbevise Mange, ret Mange om Vildfarelsen (Alle kunde Du jo dog umulig overbevise): hvilken Uro i Menigheden, hvilken Forstyrrelse i Kirken, hviken Uenighed i Læren, hvilken Spot i Verden, — hvilken Ødelæggelsens Vederstyggelighed! ak, kjære Ven, det er ingen Spøg, naar Tænkere af vor Indflydelse skulle til at vedgaae en Vildfarelse, og, Gud bevar' os, — en dogmatisk Vildfarelse!

Nei, det er ingen Spøg; thi det er Alvor. Jeg har for Alvor forudsat dette Tilfælde, drøftet dette Tilfælde, og udmalet dette Tilfælde, at Du desto inderligere skulde glæde Dig, og fatte min Glæde, naar jeg nu siger Dig, at vi netop ere i det modsatte Tilfælde.

Alt efter Døden har jeg hidtil i Hovedsagen fundet saaledes, ganske saaledes som jeg i levende Live forud har ordnet det i Begrebet; Alt staaer paa sin Plads i mit Kloster, som Alt staaer paa sin Plads i min Dogmatik. Bliv Du da nu ogsaa, gode Ven, som hidtil, staaende paa din Plads; pas paa, hvad jeg siger; pas vel paa din Plads: pas vel paa Dig selv og paa Læren!

II.

Erindringer i Klosteret.

Livet i Klosteret er et til alvorlige Betragtninger indviet Liv, et Liv i fromme Erindringer. Men hvad er saa Det, der skal erindres? Det er ikke det daglige Livs kjedsommelige Enkeltheder; det blev jo altfor vidtløftigt. Heller ikke skal man sætte sig hen i sit Kloster med et Mikroskop, og speide efter ethvert Syndighedens Myg i Sjælen; med mindre det da skulde være, som hiin aandrige Dogmatiker etsteds har udtrykt sig, at En vilde — blive sig selv komisk. Men uagtet jeg nu, som sagt, er enig med denne Tænker i Hovedsagen om Klosteret, kan jeg dog ikke være enig med ham om det Udtryk: at blive sig selv komisk; thi der er dog virkelig intet fornuftigt Menneske, der gaaer i Kloster, for at blive sig selv komisk! Hvad er det

altsaa, der skal erindres? Det er det Liv, man har levet i Ideen og for Ideen.

Hvad mig angaaer, da har mit Liv kun Betydning, forsaavidt jeg i al Skrobelighed har levet det i den hellige almindelige Kirke og for den hellige almindelige Kirke; men de herhen hørende Erindringer vilde for Dig kun være en trættende Gjentagelse, der ikke indeholder noget Nyt.

Mit offentlige Liv ligger aabent for Verden; og trænger Totalbilledet til at fuldstændiggjøres, da er Du Manden, den Sagkyndige, der bedst kan skrive min Biographie. Ja, jeg forudsætter endog den Mulighed, at Du maaskee i dette Øieblik sidder og skriver paa min Biographie, og idet jeg forudsætter denne Mulighed, vilde jeg ikke for nogen Priis forstyrre mit Livs Totalbillede i Oververdenen ved at indblande Bemærkninger fra Underverdenen. Jeg kan altsaa i disse Erindringer forbigaae mit Liv, og strar begynde med min Død.

Naar jeg døde, hvorledes jeg døde, og af hvilket Tilfælde jeg døde, det veed Du, min dyrebare Ven, ligesaa godt som jeg selv, maaskee endog i Detailen bedre end jeg selv. Altsaa dette indeholder heller ikke noget Nyt.

Hvad Døden er, i hvilke Betydninger Døden tages, og hvad det egentligen er at døe, veed Du i

Begrebet; og dersom Du ikke veed det, kan Du slaae det efter i min Dogmatik. Altsaa dette indeholder heller ikke noget Nyt.

Nu kommer jeg derimod til Det, som vel kan siges at indeholde noget Nyt, jeg mener: hvad det egentlig vil sige, at erfare Døden. Dette, kjære Ven, kan Du jo umulig vide, efterdi Du endnu ikke er død. Lad mig da sige Dig, at Døden erfares til en vis Grad, ligesom man til en vis Grad erfarer en dyb Besvimelse.

Min Død var altsaa — min Besvimelse. Hvorlænge jeg har ligget i denne Besvimelse, kan Du selv regne ud, naar Du husker den Datum, da jeg blev begravet; thi det Første, jeg opdagede, der jeg begyndte at vaagne af min Dødssøvn, var det i Kirken om min Baare forsamlede Liigfølge. Jeg saae dem alle, de kjære Brødre, i den talrige Forsamling.

— Sangen forstummede; sagte hendøde Orgelets Toner: det blev saa stille, saa stille. I denne høitidelige Stilhed saae jeg Dig, min dyrebare Ven; Du stod foran Kisten, Du var saa bevæget. Du begyndte saa svagt paa et Ord; men Ordet qvaltes paa dine Læber, det qvaltes i Graad. Qvinderne hulkede; mange Mænd græd; jeg, endnu en Halvsovende, jeg græd med: saa bevæget var Du, saa bevæget saae Du ud.

Dog, mandig qvalte Du den Graad, der vist ellers vilde have qvalt Dig; din Røst hørtes, først sittrende sagte, derpaa i tiltagende Stigen, og saa brød Talen frem som en rivende Strøm.

Ja, kjære Ven, ofte har jeg beundret din sjældne Veltalenhed, dog — det maa jeg sige Dig — aldrig har jeg beundret den, som i hiin store Time, da Du talede ved min egen Baare.

Var din Tale Brødrene og den ganske Menighed til Opbyggelse, da maa jeg sige Dig: mig var den bogstavelig til Opvækkelse. Da Du kom til det Sted, hvor Du tiltalede mig i Kisten med de Ord: "Klar var din Aand, forklarede Ven, Du saae saa klart som Faa; dog, medens Du vandrede iblandt os hernede, saae Du kun som i et Speil, nu skuer Du Ansigt til Ansigt" — da svandt, det forsikkrer jeg Dig, den sidste Taage fra mine Øine. Jeg skuede, ja jeg skuede; jeg skuede Eder alle Ansigt til Ansigt; jeg skuede Eder alle i en dobbelt Skuen, i Ideen og dog i Empirien, i Aanden og dog i Virkeligheden.

Dersom jeg, der skriver disse Ord, ikke vidste, at jeg er død, kunde jeg næsten fristes til at anklage mig selv for Forfængelighed; men da jeg, som sagt, har fuldt Beviis, at jeg virkelig er død, og da Døden, som sagt, borttager alt det Forfængelige: saa vil Du

nok forstaae mig, gode Ven, at jeg ogsaa i denne Anledning ikke seer saameget paa Personen, som paa Sagen.

Skulde jeg smaaligt see paa mine personlige Fortjenester alene, da maatte jeg sandelig erklære Dig reentud, at din Tale ikke var fri for Overdrivelse.

Vel har jeg efter ringe Evne og i al Skrobelighed stræbt at samle den hellige almindelige Kirkes adspredte Lemmer, at Alt tilsidst maatte indsamles under Ham, som er Hovedet; men en saadan Aandens Helt, som Du beskrev, har jeg dog nok ikke været.

Vel har jeg i al Skrobelighed stræbt at foie en liden Steen til den store Bygning; men en saadan Stotte, en saadan Soile, en saadan Kirkens Pille, som Du beskrev, har jeg jo dog alligevel ikke været; det er Noget, Du selv veed, gode Ven, lige saa godt, som jeg.

Naar jeg derimod ikke saameget seer paa mit virkelige Liv, som paa mit Livs Ideal, det Forbillede, der begeistrede mig, det Maal, hvortil jeg stræbte: da er hvert Ord i din Tale Sandhed, og denne Sandhed er Hovedsagen. Ja, Hovedsagen har Du vidst at fremstille i de reneste Udtryk, det ædleste Sprog. Hoie Tanker, jævne Ord: det er Veltalenhed.

I jævne næsten eenfoldige Ord har din Tale afbildet mit Livs Ideal, og derhos afbildet Dig selv,

min Ven, som Den, der forstaaer den Kunst at prædike, ja, den store Kunst at liigprædike.

Eet endnu. Jeg veed; — thi ogsaa denne Viden tog jeg med mig paa min Flugt fra det Jordiske, — jeg veed, at Du, min inderlig elskede, dyrebare Ven, tilligemed et Par andre kjære Brødre i Kirken allerede har ladet en Subskriptionsliste gaae omkring til et Monument for mig. — En saadan Hædersbeviisning, der ene og alene tilkommer de Udmærkede, ydmyger mig, og stemmer mig til Veemod. Dog, da Sagen nu eengang er kommen i Gang, kan jeg ikke forhindre det; og selv om jeg kunde forhindre det, saa troer jeg dog, at jeg for Ideens Skyld alligevel ikke vilde forhindre det; men der er Noget, Du absolut maa love mig.

Siden et saadant Monument endelig skal opføres, sørg da endelig for, at Udførelsen deraf bliver overdraget en ædel Kunstner, der kan fuldføre det i en ædel Stiil; thi kun i en ædel Stiil kan den christelige Idee paa immanent Maade gjennemtrænge Kunstværket.

Eet endnu. Lad Kunstneren sætte et Christusbillede, — vel at mærke, et evangelisk-protestantisk Christusbillede, paa Monumentet. Kun paa denne Maade kan Kunstværket ethiceres, det vil sige: christificeres.

Dette Sidste, kjære Ven, maa jeg især lægge Dig paa Hjerte; thi det er Hovedsagen. Kommer der intet Christusbillede paa Monumentet, da er det hele Monument min Aand en Vederstyggelighed og min Sjæl en Forargelse; thi hvad er saa det Hele? En Mindesteen af Syndere for en Synder! Om Saadanne gjælder det: I tage Ære af hverandre (Joh. 5, 44). Men kommer der et Christusbillede paa Monumentet, ja, da er det en anden Sag. Da sees det i Ideen, at Monumentet ikke er for en Mand, der søgte sin egen Ære, men for et Menneske, der i al Skrøbelighed søgte Christi Ære; da er Monumentet ethiceret; da er Monumentet, siger jeg, christificeret: da skal jeg elske Monumentet, takke Dig for Monumentet, og lade Monumentet staae som det faste Middelpunkt i mine bedste Erindringer.

III.

Eschatologiske Betragtninger i Klosteret.

Klosterlivet er et Liv i fromme Erindringer, opbyggelige Betragtninger. Nu har jeg fast besluttet at indvie dette mit Klosterliv ene og alene til Betragtninger over de sidste Ting, til eschatologiske Betragtninger.

Hvorledes jeg er kommen til denne Beslutning, kan jeg bedst forklare Dig ved at fortælle, hvorledes

det egentlig gik til, at jeg kom i Kloster, og ved at beskrive Dig mit Kloster.

Da jeg nemlig, efter at have kastet det sidste veemodige Blik paa din ovenomtalte Subskriptionsplan, omsider tabte det Jordiske af Syne, befandt jeg mig som i et mildt Tusmørke, omgiven af en stedse voxende Vrimmel af medvandrende Siæle. Det var en Sky og Skare af Hedengangne, der naturligviis, ligesom jeg, kom fra Udlændigheden, og søgte det rette Fædreland.

Som jeg nu saae mig omgiven af denne Sky og Skare, følte jeg en stille Opløftelse, og der paakom mig en uvilkaarlig Trang til at prædike. Ideen var, det husker jeg meget godt, et Thema af Læren om de sidste Ting. Jeg rømmede mig en Smule, og fik "Andægtige" frem; men min Stemme var svag, Trængselen stor, jeg følte en Trykken for Brystet, og var nærved at blive qvalt. Hertil kom, at jeg følte mig uforberedt; jeg havde jo ikke havt Tid til nogen skriftlig Udarbeidelse, og Du veed, gode Ven, at jeg altid har forsmaaet at extemporere.

Glad over, at Ingen, som det lod til, havde mærket min Forlegenhed, opgav jeg Forsøget, og brødes nu saalænge med Vrimmelen, indtil jeg omsider banede mig en Udvei, og fik Luft.

Neppe var jeg kommen ud af Trængselen, og aandede friere, før jeg følte en Tilstrømning af Ideer

og Vendinger saa riig, at jeg i et Nu kunde have gjort Udkast til hundrede Prædikener.

Fordybet i mine Tanker tænkte jeg nu ikke videre paa Mængdens Veie, men vedblev at meditere og prædike, og prædike og meditere, indtil jeg tilsidst prædikede ganske høit, som om jeg havde den hele Menighed for mig.

I hvilken Retning, og hvorlænge jeg havde gaaet saaledes, kan jeg ikke sige, da jeg, som sagt, gik i mine egne Tanker; kun Saameget kan jeg sige, at jeg prædikede høit, og var midt i en Prædiken over de sidste Ting, da jeg blev vakt ved et Lysskiær, der skar mig i Øinene.

Jeg saae mig om, jeg var ganske alene; Stedet, hvorpaa jeg befandt mig, var i min nærmeste Omkreds synlig som i en Skumring; Horizonten var en Muur af det tætteste Mulm. Lysskjæret kom fra en svævende Ildkugle i nogen Afstand foran mig. Jeg følte mig underlig tilmode, men vedblev dog, som et Lysets Barn, at gaae efter Lyset.

Neppe var jeg gaaet nogle Skridt, før jeg standsede, betagen af Forfærdelse. Det var et Syn, der bragte Haarene til at reise sig paa mit Hoved. En uhyre Ulv med opspilet Gab laa midt paa min Vei, og stirrede paa mig med tindrende Øine. "Herre Jesus," sukkede jeg, "hvor er jeg dog kommen hen?"

I Følelsen af, at jeg havde forvildet mig, vilde jeg uvilkaarlig gjøre et Skridt tilbage, men det var mig umuligt. Rædselen havde allerede stivnet mine Ledemod; jeg kunde ikke engang saameget som synke i Knæ, og derfor blev jeg staaende. Stiv som en Pind stirrede jeg paa Ulven, Ulven stirrede paa mig: vi vare begge lige ubevægelige.

Da jeg havde staaet saaledes, jeg veed ikke hvorlænge, blev jeg omsider vaer, at der var Noget endnu imellem mig og Ulven. Det var et hvidt Noget, der først kom tilsyne som en mat Lysstribe, og derefter antog bestemtere Figur. Tilsidst opdagede jeg ved alvorlig Forskning, hvad det Hvide var. For denne Forskning og denne Opdagelse skal jeg evig være taknemmelig; thi det Hvide var — et Lam, et lidet, uskyldigt Lam, der havde lagt sig nær hos Ulven, og saae med rolig Fromhed ind i Ulvens Gab.

Nu forstod jeg det Hele, og blev næsten skamfuld over, at jeg ikke havde forstaaet det strax; thi den Prædiken, hvori jeg blev afbrudt, da Lysskjæret traf mit Øie, var just en eschatologisk Prædiken over Jesajas 11, 6: Og en Ulv skal dvæle ved et Lam, og et Pantherdyr ligge ved et Kid.

Da det imidlertid ikke saameget var mine Øine, som Lysskjæret, jeg maatte tilskrive denne lille Ubehagelighed, forsvandt enhver Betænkelighed i Glæden over,

at min Udlægning*) af Prophetens Ord, idetmindste forbilledlig, var gaaet i Opfyldelse.

"Her er en Typus paa Naturens tilstundende Forklarelse," sagde jeg, og det var en Fryd for mit Hjerte. — Om jeg nu ogsaa fandt "Pantherdyret med Kiddet, en Loveunge med en Fedekalv, en Bjorn paa Græs med en Ko, og en Love, der æder Halm," et saadant Sporgsmaal vil Du ikke opkaste, min Ven, da Du, ligesaa vel som jeg, er hævet over enhver empirisk Borneertbed.

I den dogmatiske Overbeviisning, at baade Ulven og Lammet paa een Gang vare virkelige og dog overvirkelige, naturlige og dog overnaturlige Skikkelser, at de, med andre Ord, befandt sig i en hoist speculativ Svæven imellem Væren og Ikke-Væren, vogtede jeg mig vel for at krænke mine Forbilleder ved at komme dem for nær; men var desværre derhos saa yderlig forsigtig, at jeg snart blev straffet for min Forsigtighed.

Jeg vilde just gaae en Omvei, for at naae Lyset, da min Fod snublede, og jeg fik et Slag i min Tinding, saa det gnistrede. "Her er noget Positivt!" sagde jeg. Og hvad var det saa? Det, hvorover jeg snublede, var en Træstub, en aldeles haandgribelig

*) Udlægningen maa altsaa have været den, at Prophetens Ord skulle opfyldes i Underverdenen — paa Veien til Klosteret. Onkels Anm.

Træstub; det, hvorpaa jeg stødte min Tinding, var en barket, knudret Stamme: det Hele var en Gruppe af Træer.

Disse Træer havde endnu intet Løv, men smaa Knopper, som i Foraarets Tid. — "Virkelige Træer, og dog forbilledlige Træer!" sagde jeg til mig selv. Thi jeg forstod nu i Ideen, at disse Træer vare forbilledlige, hvert Træ i sin Art en Typus paa Træernes tilstundende Forklarelse; og Slaget i min Tinding gjorde mig ordentlig godt; thi, da det værkede i min Pande, blev det mig ret indlysende, at Forbillederne ikke vare svævende Idealiteter, men faste dogmatiske Realiteter. Jeg var altsaa ikke forudsætningsløs; her vare jo positive Forudsætninger for en grundig Tænkning over de sidste Ting.

Efter at jeg paa denne Viis havde, som man siger, givet de første Lærepenge, og — vel at mærke, for at lære, hvad jeg allerede forud vidste, for at lære af Erfaring, hvad jeg vidste i Begrebet, tog jeg Sagen praktisk, og gik, med Forsigtighed, ad en smal Sti henimod Lyset.

Lyskuglen, som den svævede for mig, var mig imidlertid en reen Gaade, en Erfarings-Størrelse, jeg næsten mistvivlede om at kunne ophæve i Ideen, da jeg netop stod lige foran den, og saae, at den efter sin umiddelbare Virkelighed var — en Lampe, en

Astrallampe, der lyste igjennem en aaben Dør i en eenlig Celle.

"Det er et Kloster", sagde jeg, "det er bestemt et Kloster!" og see, saa var det ogsaa et Kloster.

"Men — hvilket Kloster? Ogsaa Kjættere have deres Klostere. Ikke for Alt i Verden vilde jeg sætte min Fod i et Kjætterkloster, og smitte mig med Hæresier!"

"Og hvis Kloster? Det er jo muligt, at dette Kloster er bestemt for en Anden; det er jo muligt, at det allerede tilhører en Anden, og at den tause Indbygger blot er gaaet ud, for at trække frisk Luft."

I disse Tanker blev jeg et Øieblik staaende paa det nederste Trappetrin, og lyttede; thi i den uendelige Stilhed, der omgav mig, hørte jeg sagte taktfaste Slag; det lød, som Pendulets Pikken i et Stueuhr. Jeg gik et Trin opad, og fik Øie paa et Skilderi i en forgyldt Ramme, der hang paa Væggen ligeover for den aabne Dør. Under Skilderiet stod et Bord som et Skriverbord, og foran Bordet en Stol.

"Herinde er vel megen empirisk Endelighed", tænkte jeg, — "Astrallampe, Skilderie, Stueuhr, Lænestol! det vil koste Arbeide, inden man faaer alt Dette ind i Ideen af de sidste Ting. — Hvad betyder nu t. Ex. dette Skilderi? Skulde denne hyggelige Leilighed maaskee allerede tilhøre en berømt Mand, der har taget sit Portrait med, og ophængt det derinde, for dog ikke

at føle sig ganske alene? Eller skulde det maaskee, hvad der er rimeligere, ikke være hans eget Billede, men Billedet af en Ven, en kjær og trofast Ven, han lod tilbage i Verden? Hvad det nu ogsaa er, saa tyder den hele Omgivelse hen paa, at det hverken er Fuskeri eller Flitterstads, men et Kunstværk, maaskee endog et christelig ethiceret Kunstværk."

Med disse Betragtninger var jeg kommen lige til Dørtærskelen, og saae nu tydelig, at Billedet ikke var noget Portrait, men Gudmenneskets Billede, et Christusbillede, et evangelisk protestantisk Christusbillede! Under Christusbilledet læste jeg: Vi have ikke en malet Synd; vi have ikke en malet Christus. — Luthers Ord! nu var enhver Betænkelighed hævet. Jeg gjorde Korsets Tegn, og traadte ind i Cellen.

Det var et hyggeligt Værelse, simpelt men smagfuldt meubleret. Et smukt Skrivertøi med tilhørende reent Papiir stod paa det ene Hjørne af Bordet, — "vel meget Positivt!" sukkede jeg; men midt paa Bordet laa en passende stor Bog, indbunden med Guldsnit i rødt Fløiel, og paa det Bind, der vendte opad, stod med forgyldte Bogstaver: Den rene Lære.

Den rene Lære! — Du kan nok tænke Dig, gode Ven, at jeg, der allerede saa kraftig var bleven overtydet om Forbillledernes dogmatiske Realitet, ikke kunde modstaae Trangen til at aabne Bogen. Jeg aabnede

da Bogen, og Gud være lovet, at jeg aabnede Bogen: det var — sandelig min Dogmatik! altsaa mit Kloster.

Klosterlivet er et Liv i fromme Erindringer, i opbyggelige Betragtninger. Men, hvad jeg een Gang har sagt, det siger jeg fremdeles, at ingen Betragtninger kunne være mere opbyggelige, end Betragtningerne over de sidste Ting.

De dogmatiske Klosterbetragtninger over de sidste Ting ere ikke, som subjective Individer mene, tomme, orkesløse, ufrugtbare Betragtninger. Nei, Du kan troe, de dogmatiske Klosterbetragtninger i Underverdenen ere anstrengende Betragtninger, Betragtninger, der udkræve en lykkelig Forening af intellectuel Skuen og udholdende Forskning.

Hvormange Erfarings-Endeligheder jeg allerede har mødt paa min Vei, seer Du af det Foregaaende; hvorledes jeg under fortsat Forskning stræber at opløfte disse Endeligheder til Ideens Uendelighed, vil Du i Korthed lære af det Følgende.

Her sidder jeg i min nye Læneftol; empirisk seet, er dette en Endelighed, men, seet i Begrebet, er det en Uendelighed, den Uendelighed, der kategorisk udtrykker Hvilen.

Jeg sidder med Skrivertøiet og det meget Papiir foran mig, jeg sidder og skriver; det er en Endelighed,

en reen Endelighed, naar man tager det empirisk; men, anskuet i Begrebet, er det en Uendelighed, den Uendelighed, der kategorisk udtrykker Arbeidet.

Lad os nu samle begge Momenter, for at faae den hele Idee: Jeg sidder i min Læenestol med Skrivertøiet o. s. v. foran mig; det vil sige: Jeg sidder, og siddende skriver jeg, jeg skriver, og skrivende sidder jeg; det vil sige: jeg hviler, og hvilende arbeider jeg, jeg arbeider, og arbeidende hviler jeg; det vil sige: jeg sidder i væsentlig Eenhed af Hvile og Arbeide, Arbeide og Hvile. Dersom dette ikke er videnskabeligt, hvad er saa videnskabeligt?

Det er nu min faste, ufravigelige Beslutning at indarbeide (idetmindste til en vis Grad) en Mængde Erfarings-Størrelser i den sande Idee: den sande Idee har jeg i min Dogmatik; den videre Udførelse af et enkelt Parti bør nedlægges i en særegen Afhandling, en Monographie.

Ja, kjære Ven, jeg har besluttet at skrive en eschatologisk Monographie. Som jeg nedskriver denne Beslutning, hører jeg Uhrets Slag.

Ogsaa dette Klosteruhr, som det staaer og gaaer, er en Erfarings-Endelighed og dog — en Timelærer i Uendelighed. Dets taktfaste Slag er en Gjenlyd af Tidens og Evighedens taktfaste Gang. Ogsaa Kloster-

uhret er en Deel af de sidste Ting, ogsaa Klosteruhret skal med i Monographien.

Her er desuden meget Andet, der skal med i Monographien. Derfor vil Monographien uden Tvivl blive temmelig vidtløftig, og det vil maaskee vare et Par Aars Tid, inden jeg faaer den rigtig færdig. Hidtil har jeg, som Du seer, befundet mig i en stadig Fremgang; nu maa jeg standse — ved Monographien.

Anden Deel.

Standsning.

Den morke Fugl. Et Varsel.

Quidquid agis, prudenter agas, et respice finem*). Dette respice finem! stod klart for mig, just som jeg havde lagt Planen til den i første Deel omtalte Monographie, og henkastet nogle Momenter paa Papiret.

"Respice finem! sæt nu" — sagde jeg til mig selv — "at det ogsaa virkelig lykkedes dig med denne Monographie; sæt, at du havde Monographien færdig; sæt, at Monographien laa for dig i en skjøn Samling af tæt beskrevne, corrigerede, reviderede, reenskrevne og atter corrigerede Qvartark: hvad saa? ja, — hvad saa? I Oververdenen kan en saadan Monographie jo dog umulig komme ud; og her i Underverdenen — respice finem, — ingen Bogtrykker! respice finem, — ingen Forlægger! respice finem, — intet Publikum! respice ... Herregud, her er jo slet ingen Literatur!"

---

*) Hvad Du gjør, gjør det med Klogskab, og see til Enden. Denne Oversættelse har Udgiveren taget sig den Frihed at tilføie.

Det var det første Stød, jeg fik i mit Kloster, et haardt Stød! jeg lagde Pennen fra mig, sank tilbage i min Læneſtol, sank i Veemod, og fik Taarer i Øinene.

Dersom Du imidlertid antager, at en blødagtig Stemning bevægede mig til at opgive mit Arbeide, saa miskjender Du mig, gode Ven, og det vil Du ikke.

"Man bør ikke blive kjed af sit Arbeide", denne Regel er ligesaa gammel og prøvet, som respice finem. Hvad vi To, Du og jeg, ofte have foreholdt hinanden, at der gives en sand Tilfredsstillelse i Speculationen for hver Den, der virkelig har Trang til Speculationen, og at vi To, Du og jeg, af den Grund aldrig, aldrig kunde opgive Speculationen; dette gjentog jeg nu for mig selv, og tilføiede: "hvad behøver vel en dogmatisk Forfatter, der har Trang til Speculationen, saa at bryde sig videre enten om Forlægger eller om Publikum eller om Bogtrykker eller andre saadanne Ting? Forlægger, Bogtrykker, Publikum og saadanne Ting ere jo dog alligevel Erfarings-Endeligheder, der aldrig gaae op i den rene Idee, — Forlægger, Bogtrykker, Publikum og saadanne Ting høre jo dog alligevel ikke med til de sidste Ting!" — det hjalp.

Jeg gjennemsaae paany mit Udkast: Ulven, Lammet, Træet, Uhret, Lampen, alle de i det Foregaaende

berørte Gjenstande vare optegnede; og, da jeg for Øieblikket ikke havde Mere at optegne, gik jeg hen i Klosterdøren, og saae ud, om der ikke muligviis kunde vise sig nogle nye Momenter.

Den Belysning, hvori den natlige Omgivelse med dens Skygger og Forbilleder nu viste sig, lader sig ikke beskrive. Noget vist Tungsindigt hvilede over det Hele: jeg savnede ret den vante velgjørende Modsætning af Dag og Nat. — "Kommer her da aldrig en Dag for den yderste Dag? Er her ingen Sol, ingen Maane, ingen Morgen og ingen Aften? Skal jeg leve i dette Eensomhedens Tusmørke til Verdens Ende? — Hvor jeg dog længes efter Mennesker, efter mine Venner, efter min Menighed, efter min Kirke!"

Hensunken i disse sørgmodige (men dog eschatologiske) Betragtninger stod jeg i Klosterets Dør, da det med Eet forekom mig, som om en Lysning opklarede de dunkle Træer; jeg saae derhen, og mit Øie faldt paa en mørk Fugl, der sad oppe i et høit Træ.

Denne nye Gjenstand gav strax mine Tanker en ny Retning. Det faldt mig ind, at jeg hidtil ikke havde seet nogen Fugletypus. Her var altsaa, hvad jeg søgte, det nye Moment.

Jeg er ikke Fuglekyndig, og agter heller ikke at blive det, da jeg, som Du nok veed, foragter al Slags Dilettantisme. Kun forsaavidt der i Erfaringen er

Noget, hvori mit geniale Blik kan skue Ideen, vedkommer det mig: det Enkelte er ligegyldigt.

At denne Fugl var et Forbillede paa Fugleverdenens tilkommende Forklarelse, ansaae jeg for dogmatisk givet; men hermed var Problemet jo endnu ikke løst. Problemet var, hvorledes dette Forbillede egentlig skulde fortolkes.

"Er Forbilledet Fugl maaskee at opfatte som Individet Fugl, saa at alle Himmelens Fugle, der ere udrugede fra Skabningens Begyndelse, og fremdeles blive udrugede indtil Verdens Undergang, skulle forklares i Naturens sidste Forklarelse?"

Denne Antagelse syntes mig forkastelig paa Grund af Fuglenes store Mangfoldighed.

"Er Forbilledet Fugl da maaskee at opfatte som Arten Fugl?"

"Men, dersom det er Arten Fugl, saa spørges igjen, hvilken Art er da betegnet ved denne Fugl?"

Da Problemet havde naaet denne Spænding, stred Ideen en haard Strid med Empirien. Efter min dogmatiske Idee maatte den mørke Fugl absolut være en Ørn, men, naar jeg ligefrem skulde dømme efter det naturlige Indtryk, var den af Størrelse og Figur saare liig en Krage.

"Men — en Krage! en Krage er jo intet Forbillede; en Krage er en reen Erfarings-Endelighed; en

Krage er en Ting, der vist ikke hører med i de sidste Ting, en Krage er utaalelig i en Dogmatik!

Min Phantasie blev ophidset, mine Tanker gjærede: Ørnen og Kragen, Ideen og Kjendsgjerningen stredes i mit Hoved, og vedbleve at strides saalænge, indtil jeg omsider hensank i den dybsindige Skuen, som Mystikerne kalde Contemplation.

Som jeg nu i denne Contemplation, halvt tankeløs, halvt i Tanker, staaer og seer hen paa Træerne og paa den mørke Fugl, seer jeg, at Klarheden tiltog. Horizontens yderste Rand var allerede gloende, og Lysskjæret steg stedse høiere.

"Det er et Varsel," — udbrød jeg —" det er et stort Varsel! Den lange Nat er svunden, Evighedens Morgen oprinder. Saa er da Klostertiden endt: Klosteret er kun et Gjennemgangspunkt. Paradiset aabner sig; det nye Jerusalem samler Menighedens Skarer. Jeg vil da ikke selviisk eensidig dvæle i Eensomheden; nei, styrket ved Eensomheden vil jeg komme Samfundet imøde, og samles med de Udvalgte."

I disse Betragtninger vendte jeg mig om, for at medtage mit Christusbillede og min Dogmatik.

Lampen slukkes i Cellen, men Uhret gik sin Gang, da jeg, med Dogmatiken under min Arm og Christusbilledet i min Lomme, traadte ud af Klosterets Dør, for at vandre efter det nye Lys.

A.

Gjenvordigheder.

I.

Et Taarn og en Skygge.

Naar Maanen opgaaer over Havet, og anlægger sin Vei paa Vandene, da mene prosaiske Mennesker jo rigtignok, at det kun er et Skin; men Digteren forsikkrer, at det just er den gyldne Vei for Den, der føler sig kaldet til at forlade Endelighedens begrændsede Fastland og vandre frem mod det Uendelige. Dersom Du nu har nogen Tro til Digteren, kan Du under dette Billede maaskee bedst danne Dig en Forestilling om den Vei, der nu viste sig for mig, og den Stemning, hvori jeg tiltraadte min Vandring.

Egnen, der omgav Klosteret, var, saavidt jeg kunde skjønne, et jævnt, fladt Land eller en af ringe Fordybninger gjennemskaaren Slette. Men efterhaanden, som jeg kom længere frem, forandredes Jordbunden: det Sønderrevne, det Vulkanagtige fik stedse mere Overhaand, og Veien blev mere knudret.

Hvad der paa den knudrede Vei især styrkede mit Mod, og fremskyndte min Gang, var den tiltagende Vished, at mit Syn ikke havde bedraget mig. I Østens

Klarhed (thi det var mig strax indlysende, at jeg maatte vandre mod Øst) øinede jeg Noget, der stedse antog bestemtere Form. Først var det som en svag Linie fra Horizonten opad, dernæst som et gyldent Scepter, der udstraktes mod Zenith, strax derefter som Spiret paa et Taarn. — "Et Taarn paa en Kirke, et Kirketaarn! rigtig," udbrød jeg, "du drager mod Øst: du er orienteret!"

Dreven af Forventning og uimodstaaelig Længsel var jeg hidtil gaaet saa stærkt, at jeg var ganske svedt. Jeg stod et Øieblik stille, for at tørre Sveden af min Pande, og saae mig om.

Det var én vild Bjergegn; til Høire laae uhyre Klippemasser, opstablede paa hinanden, og derhos saa sønderrevne, som vare de Mindesmærker fra Gudekrigenes Dage. Til Venstre i nogen Afstand strakte sig en Række af eenstaaende, temmelig vidt adskilte Fjeldstykker, takkede, tungede, tilspidsede i phantastiske Former.

Som jeg nu lod mit Blik glide hen over denne Række, blev jeg med Eet en Skikkelse vaer; det var som en menneskelig Figur, der stod paa en høi Fjeldspids, og saae hen paa mig.

"Men hvad mon det dog kan være?" tænkte jeg. "Et Menneske kan det umulig være; thi det er jo aldeles umuligt, at noget menneskeligt Væsen kan bestige disse

Klipper. Enten er mit Oie blændet af at see ind i Lyset, eller, hvis det virkelig er Noget, saa maa det vel være, ja jeg veed ikke, hvad det kan være; det maa vel være en Fugl, en eenlig Fugl, maaskee en eller anden Art af de vilde Fugle, der ogsaa vente paa Naturens Forklarelse.

Med disse eschatologiske Betragtninger fortsatte jeg da min Gang, og fandt min Anelse, mit Haab, mit Fremsyn Skridt for Skridt bekræftet. Taarnets Krop strakte sig allerede høit over Horizontens Rand. I Sammenhæng med Taarnet viste sig det Øverste af af en Bygning.

"Det er aldeles vist, jeg tager ikke feil, mit Syn bedrager mig ikke!" med denne Forvisning kastede jeg et halvskjaalet, halvtriumpherende Sideblik til Fjeldspidserne mod Venstre, men blev noget underlig tilmode, da jeg igjen opdagede den samme Skikkelse, Fuglen nemlig, i lige Linie med mig.

"Hvordan kan Det nu hænge sammen? Du er avanceret, det er vist; skulde Fuglen maaskee ogsaa være avanceret? det er urimeligt. Alle Typer i og omkring Klosteret vare jo ganske ubevægelige. Der er bestemt ingen dogmatisk Realitet i den Fugl," sagde jeg, og skjød Hjertet op i Livet. — "Ah, nu veed jeg, hvad det er; det er et Phantom, en Skygge, maaskee min egen

Skygge, der i denne mystiske Lysbrydning spøgelseagtig bevæger sig her, omtrent ligesom Spøgelset paa Harzen."

Vis paa, at en Skygge, og da især Ens egen Skygge, er det samme som Ingenting, et subjectivt Noget, man ikke skal bryde sig videre om, skred jeg frem med faste Skridt, og, alt som jeg skred frem, opdagede jeg stedse noget Nyt i den østlige Klarhed.

Jeg var allerede saavidt, at jeg ikke alene kunde oversee en stor Deel af Tempelbygningen, men det forekom mig ogsaa, at jeg grangivelig kunde see en Krands af lette guldbræmmede Skyer om Taarnets Spiir. Ja, jeg syntes ordentlig, at jeg kunde see Fløiet paa Spiret bevæge sig frem og tilbage som for milde Luftninger. Min Spænding steg med min Overraskelse, da jeg derpaa opdagede, at Skyerne ikke vare af de sædvanlige Skyer, men at det var dogmatiske Skyer, at der var Englehoveder i Skyerne, at Skyerne vare fulde af Engle.

Jeg ilede fremad, jeg fløi (thi mine Fødder vare bevingede), og efter nogle Øieblikke saae jeg ganske tydelig, at Englene i Skyerne havde Basuner, at hver Engel havde sin Basun i sin Mund, og at alle Englene blæste i Basuner. Nu kunde jeg ikke dæmpe min Glæde, jeg jublede høit: "det er mig det Visseste af Alt," jublede jeg; "det er det nye Jerusalem, det er den hellige Stad, det er den hellige Kirke, det er det

hellige almindelige Taarn paa den hellige almindelige Kirke!"

Saa jublede jeg, og min Jubel gav Gjenlyd i Bjergene. Men — hvilken underlig Gjenlyd! det lød, som om Echo nævnte mit Navn. Jeg saae mig om, og see, Skyggen var der endnu, og var lige saa vidt som jeg, og Skyggen — bukkede, ja, Skyggen bukkede, skjøndt jeg stod ganske stiv.

"Den forbandede Skygge!" sagde jeg i et naturligt Anfald af Vrede, "den forbandede Skygge!" Men det skulde jeg nok ikke have sagt; thi neppe havde jeg i min Overilelse sagt disse Ord, før min Fod snublede, og jeg faldt.

Jeg maa vist være falden lige ved en af det Slags Fordybninger, man i Oryktographien, saavidt jeg veed, kalder en Kjedel; thi jeg slog mig ikke, men jeg trimlede og trimlede, og da den Trimlen aldrig syntes at ville faae Ende, og Veiret var ved at gaae fra mig, sukkede jeg af inderste Hjerte: Dos-Moi-Pu-Sto!*)

Dette Suk blev bønhørt. Jeg fik strax saa megen Fatning, at jeg kunde reise mig, og staae paa mine Been. "Det er en Overgang," sagde jeg, "det er en vanskelig Overgang; men er man, som jeg, orienteret

*) Giv mig Det, hvorpaa jeg kan staae. Onkels Overs.

i det Hele, saa har en saadan partikulær Enkelthed Intet at betyde.

Jeg vilde strar til at gaae videre, men, som jeg flyttede min Fod, mærkede jeg, at Noget rørte sig; det pusled, det hvislede; der var ganske mørkt dernede, jeg kunde Intet see; men jeg hørte en Lyd som Slangers Hvislen.

"Du er falden i en Øglerede!" denne Forestilling slog mig med Rædsel; jeg rystede som i Feber, og knugede min Dogmatik, saa der sprang Lys ud af de forgyldte Bogstaver.

Nu saae jeg, hvad jeg alt havde forudseet, at jeg virkelig var i en Øglerede. "Ørene stive, hold Stand!" sagde jeg til mig selv, og udstrakte min Haand mod det hvislende Kryb. Slangerne reiste sig: det var en stor Slangeknude, en vidtløftig Forvikling af lutter Slanger; deres Øine tindrede, deres Tunger spillede, men, naar jeg rigtig truede dem, vege de dog tilbage; jeg kunde godt mærke, at de vare bange for Dogmatiken.

I staaende Kamp mod denne Øgleknude avancerede jeg, som det hedder i Krigssproget, adskillige Paralleler, idet jeg i en stor Halvkreds bestrøg Fienden med "den rene Lære," og forsvarede mig med Aandens Vaaben. Trods Fiendernes overlegne Antal vilde jeg ogsaa paa denne Maade snart være bleven Herre over Terrainet, dersom ikke Vaabenlarmen var bleven hørt

i stedste videre Kredse, og havde lokket nye Fiender frem af Huler og Smuthuller.

En grovere Hvæsen og endnu stærkere Hvislen fra den anden Side (Lyden kom fra et Par Fiirbeen og en lille Drage) lod mig forstaae, at jeg nu var ved at blive omgaaet, og altsaa bestedt i periculum anceps.

Min Forlegenhed var gruelig. Vel vare Dragen og Fiirbenene ligesaa bange for "den rene Lære," som Slangerne, og jeg forsaavidt endnu den Mand, der formaaede at holde Fienden fra Livet. Men, angreben fra begge Sider, udsat i Flanken, og truet i Ryggen, maatte jeg, for at holde Fienden fra Livet, bestandig dreie mig rundt i en Cirkel, og havde i denne mislige Stilling stor Møie med at avancere.

Det tog paa Kræfterne, og det var naturligt, især da Avancen gik opad. Jeg svedte stærkt, og greb med den venstre Haand efter mit Lommetorklæde. Dette Greb blev min Redning, da jeg istedetfor mit Lommetorklæde fik fat paa mit opbyggelige Christusbillede. Neppe var Christusbilledet draget frem, og sat i behørig Svingning, ligesom Dogmatiken, før nye Straaler udgik i alle Retninger; det var som hundrede Lys af hundrede velskrevne Prædikener.

Blændet af saameget Lys maatte Fienden tilsidst bukke under. — "For tidlig absolute i Viden!" sagde

jeg til Slangerne, og sleg til dem med Christusbilledet; "for tidlig absolute i Troen!" sagde jeg til Fiirbenene, og gav Dragen Een over Nakken med Dogmatiken. Dermed var Overgangen gjort, jeg stod seierrig paa den anden Side.

Østens Roser qvægede mit Øie; Engletaarnet saaes endnu, som for, — Skyggen var forsvunden.

II.

Bjergkloften. De hvide Stotter.

Har Du nogensinde erfaret, hvad det er, at vaagne af en tung, ængstende, martrende Drøm, og i den taknemmelige Følelse: "Gud skee Lov, det var kun en Drøm!" staae op, klæde sig paa, og gaae ud i den friske Morgenluft: saa vil Du let sætte Dig ind i den Stemning, hvormed jeg opstod af Øglereden, og hilsede Lyset i Østen.

I min Medgang havde jeg imidlertid den Modgang, at min synlige Kirke, istedenfor at stige, bestandig syntes at synke. Alle Gjenstande, forsaavidt de vare synlige, forbleve lige klare og lige bestemte: der manglede ikke et Træk i de bestemte Omrids, men det var, som om det Hele langsomt skulde synke i Jorden.

Som Den maatte være tilmode, der var gaaet ud, for at see Solens Opgang, og fandt den allerede

indtil Hælvten over Havet, men nu saae, at den, istedenfor at stige høiere, gik tilbage, og skjulte sig i Bølgerne, omtrent saaledes var jeg tilmode, da jeg saae min Kirke synke og synke med hvert Skridt, jeg gik.

Kirkens objective Virkelighed var mig det Visseste af Alt, og vel var det, at den var mig det Visseste af Alt; thi derved blev det mig muligt, at indsee Sammenhængen. Jeg indsaae nemlig, at det ingenlunde var Kirken, der sank, men at der maatte være et stort Bjerg, der laa imellem mig og Kirken, et Bjerg, der skjulte desto Mere, jo nærmere jeg kom det.

"Ogsaa dette Bjerg maa Du over," sagde jeg i dyb Alvor, og, som jeg sagde dette i dyb Alvor, blev det ganske mørkt.

Saavidt muligt, vedblev jeg at følge den eengang valgte Retning; men at holde Coursen i et Mørke, hvori man ikke kan see en Streg paa Compasset, er hartad umuligt. Dertil kom, at jeg jo ikke engang havde Compas. Jeg klemte min Dogmatik, for dog at faae lidt Lys, men den var overanstrengt, dens Kræfter udtømte; jeg svang mit Christusbillede, — forgjæves! Jeg famlede i Mulmet, og forstod, at det var en Prøvelse.

Som jeg nu næstendeels stod stille, og sagde til mig selv disse Ord: "det er en Prøvelse", lød en haard og barsk Stemme: "Tilbage!"

Denne Tiltale kom saa uventet, at jeg uvilkaarlig

foer sammen. Dog, det var kun en Overgang; jeg samlede mig, og svarede med Fatning: "Fremmede, hvo Du end er, naar Du fordrer af mig, at jeg skal gaae tilbage, fordrer Du det Umulige. Jeg er ikke den Mand, der gaaer tilbage; thi det er mig det Visseste af Alt, at jeg er paa rette Vei, og Ingen, der er paa rette Vei, bør gaae tibage.

"Saa siig da med eet Ord: Hvad er Du?" lød Stemmen atter.

Der var i denne Stemme Noget, jeg veed ei hvad, der gjorde mig uvis over min Stilling. Da jeg nu egentlig ikke vidste, hvad jeg skulde sige, begyndte jeg, for dog at faae Noget sagt: "loquere, ut te videam", det er udlagt: "tael kun, men lad mig see, hvem Du er, thi jeg er en skuende Genius."

Disse Ord maae udentvivl have gjort Indtryk paa den Ubekjendte; thi neppe vare de udtalte, før Lysgnister viste sig der, hvorfra Stemmen kom. I den største Spænding anstrengede jeg nu mine Øine, for ret at see. Det gnistrede første Gang; det var ikke min Overdommer, det saae jeg strax: saa nøie kjender jeg Christusbilledet. Det gnistrede anden Gang; "hverken den johanneiske eller den paulinske Typus!" sagde jeg. Det gnistrede tredie Gang; det lød, som naar En slaaer Ild med et Fyrstaal. Lyset tændtes, og tænk Dig min Overraskelse, da jeg, istedenfor en

prophetisk, apostolisk eller patristisk Skikkelse, seer en simpel Mand i Blouse og med Kaskjet staaende ligefor mig med en Lygte i Haanden.

Rynkende sit Bryn, og uden engang at tage Kaskjetten af, gjentager Manden endnu strengere sit Spørgsmaal: "Hvad er Du?"

Ved denne ligesaa paatrængende som upassende Adfærd, følte jeg min Værdighed krænket i den Grad, at jeg næsten ikke vidste, om jeg vilde svare. Efter modent Overlæg fandt jeg dog, at jeg burde give ham en dogmatisk Oplysning, og affattede da denne dogmatiske Oplysning i følgende vel overveiede Udtryk:

"Høistærede! Hvem jeg er, og hvad jeg er, kan Du sige Dig selv, naar Du seer, at jeg er en Mand med en Dogmatik og et Christusbillede. Det er nok snarere mig, der maa spørge Dig: hvad Du er? hvem Du er? og hvem der har bemyndiget Dig til at tiltale mig i en saadan Tone?"

Da den Ubekjendte hørte disse Ord, kastede han Lyset i Luften, og skred tilbage med det Udraab: "Menneske, see, hvor Du staaer!"

Det svævende Lys bevægede sig som en sittrende Flamme; jeg saae mig om, og see! jeg stod paa en smal, skrøbelig Bro over en mørk Afgrund. Da den Ubekjendte, som med Øinene fæstede paa mig vedblev at trække sig tilbage, var kommen over paa den anden

Side, brast Broen, og — det var et ubeskriveligt Gys — jeg sank.

Jeg sank, dog ikke i Afgrunden: dybt under Broen bad jeg hurtig et Pu-Sto, og, vidunderligt! denne Gang blev min Bon meer end bonhort Jeg fik ikke blot Pu-Sto, og blev derved frelst fra den Helvedstraf, Franz Baader har betegnet med det mystiske Rædselsord: "das Abimiren"; men mit faste Fodfæste, min dogmatiske Basis, hævede mig i rolig Værdighed op fra Afgrunden, ja et betydeligt Stykke over den bristede Bro.

"See Dig om, hvor Du staaer!" lod Stemmen atter, men med mere hoitidelig og, som mig syntes, mere kirkelig Betoning.

Hvor Alt nu var forandret! Det lille Lys var blevet et flammende Kors, der svævede hoit over mig, og belyste alle Gjenstande trindt omkring. Nu saae jeg, hvor jeg var. Det var en Bjergkloft viid og dyb, en Bjergkloft, der adskilte den Strækning, jeg havde gjennemvandret, fra de Bjerge, der nylig skjulte den hellige Stad for mine Oine. Nu skjulte de den ikke mere, thi jeg stod saa hoit, at jeg kunde see over Bjergenes Top, og see baade Templet og Taarnet: jeg stod paa en Soile af Granit midt i Bjergkloften.

"See Dig om, hvor Du staaer!" lod Stemmen atter.

Jeg saae mig om til begge Sider, og see! i Bjergkløften til begge Sider stod en Skare af hvide Marmorstatuer, hver Billedstøtte med en Bog i sin Haand, hver Billedstøtte paa en Søile af Granit, ligesom jeg.

"Menneske, hvad ere disse?" spurgte Stemmen høitidelig.

"Herre, Du veed det!" svarede jeg ligesaa høitidelig.

"Disse" — saa lød den forunderlige Røst — "ere de Mænd af alle Kirkebekjendelser, Grækere, Romere, Calvinister, Anglikanere, Lutheranere, der bleve forstenede i, hvad de kaldte den rene Lære. De ere alle, hver ad sin Vei, komne hid, søgende det himmelske Jerusalem: men, der de kom til Bjergkløften, vare de uden Liv. Her staae de nu: Deres Aasyn er vendt mod den hellige Stad, men deres Fod kan ikke bevæge sig før paa den yderste Dag."

Hvad man dog kan opleve, naar man er død! Aldrig har jeg i mit Liv staaet saa stivt, som da jeg stod paa denne Søile, og aldrig har jeg i mit Liv været saa usikker, som da jeg stod paa denne Søile.

Min Usikkerhed var imidlertid ingenlunde nogen dogmatisk Usikkerhed; thi jeg var vis paa, at der var Liv i mit Christusbillede, som der var Sandhed i min Dogmatik. Heller ikke var min Usikkerhed af ethisk

Natur; thi jeg var vis paa, at min Overbeviisning var som min Lære, og min Lære som min Overbeviisning. Nei, min Usikkerhed var tvertimod af reen empirisk Natur. Jeg kunde nemlig fra mit Standpunkt ikke paa nogen Maade opdage, hvo den Talende egentlig var: om det virkelig var en Aand, eller En med Kasket.

For dog endelig at komme ud af denne piinlige Usikkerhed, besluttede jeg — for første Gang — at lukke mine Øine for alt Udvortes og alene see efter det indre Lys.

Staaende paa Søilen med tillukkede Øine tog jeg da saaledes til Orde:

"Dæmon, Engel, Magt, Kraft, Potens, hvad Du kalder Dig, veed jeg ikke; dette veed jeg dog, at den Dom, der her skal staae ved Magt, maa være en retfærdig Dom. Du vil dømme mig til at staae som en Steen paa denne Støtte, fordi jeg holder fast ved den rene Lære; denne Dom er uretfærdig. Disse Marmorstøtter have maaskee blot det Objective, men jeg har jo baade det Objective og det Subjective; disse forstenede Aander have maaskee blot havt Læren, men jeg har jo baade Læren og Livet, baade Livet og Læren. Deres Sag kan altsaa ikke være min Sag.

"Hvilken Sag er da din Sag?" spurgte han.

"Jesu Christi og hans Menigheds Sag", lød mit Svar.

"Saa siig da med eet Ord", vedblev den Ubekjendte, "hvad har Du gjort for Christi Skyld, — mærk det vel, ene og alene for Jesu Christi Skyld?"

"Hvad jeg har gjort for Christi Skyld," — yttrede jeg med nogen Betænksomhed, — "det kan ikke siges med eet Ord; det kan kun udvikles i et sammenhængende, opbyggeligt Foredrag."

— "Saa hold da et Foredrag!"

"Det sande opbyggelige Foredrag kan ikke være Andet end en Prædiken."

— "Saa hold da en Prædiken!"

"En Prædiken kan og bør kun holdes for en Menighed, skaf mig en Menighed!"

— "Som Du vil, det koster kun et Ord, og de mange Dødninge, der vandre forbi denne Dal, skulle strax samles her, og Du skal faae en Menighed strax."

"Strax!" udbrød jeg, ubehagelig overrasket; "nei, for Guds Skyld ikke strax, nei ikke lige strax, det er for hurtigt; jeg maa jo dog først forberedes."

— "Hvor lang Tid behøver Du til din Forberedelse?"

"I levende Live kunde jeg under gunstige Omstændigheder gjøre det paa fjorten Dage; men her i

denne Stilling, hvor det gjælder min høieste, min sidste Forfremmelse, betinger jeg mig en Maaned."

— "En Maaned være Dig tilstaaet."

Oplivet ved denne Tilstaaelse, besluttede jeg nu at tale reent ud, og sagde da til den Ubekjendte:

"Det er ikke nok, at jeg faaer Tid til at forberede mig; jeg maa ogsaa have et Sted, hvor jeg kan forberede mig. Staaende paa denne Støtte kan jeg umulig forberede mig, det er min Genius aldeles imod: jeg har altid havt en Skræk for at blive Støttehelgen."

— "Hvad ønsker Du?"

"Et hyggeligt Studereværelse."

— "Er det Alt?"

"Et Exemplar af den hellige Skrift."

— "Er det Alt?"

"Et Bibliothek af de bedste evangeliske Prædikensamlinger."

— "Er det Alt?"

"Ja, i Hovedsagen, dog for en Sikkerheds Skyld ..."

— "Siig kun frem! Du faaer Alt punktlig, hvad der hører til din Forberedelse, Alt punktlig!"

"Blæk, Papiir og Pen."

— "Er det Alt?"

Efter et Øiebliks Betænkning svarede jeg:

"Alt!"

Som jeg udtalte dette Ord, forvandledes den hele Omgivelse: Bjergkløft, Søiler, Statuer, Alt forsvandt: jeg befandt mig i Nærheden af en Have.

III.

En Sommerleilighed.

Haven, foran hvilken jeg nu befandt mig, var til begge Sider omgiven af en høi Muur med et Jerngitter. Det var Indgangen; der stod jeg. Man lod mig ikke vente. En Herskabstjener i Livrée kom til Syne fra en af Havens Gange, tog en Nøgle frem, aabnede Gitteret, bukkede dybt, og lukkede efter mig, da jeg var traadt ind.

Det milde Lys, den lune Sommerluft, der her strømmede mig imøde, afgav en ligesaa paafaldende som vederqvægende Modsætning til Skumleriet i Øglereden og den skarpe, raa Luft, der herskede i Bjergkløften. Tjeneren gik foran som Veiviser; jeg fulgte efter.

Høit paa en Terrasse i nogen Frastand laa en eenlig Bygning, halvt en moderne Villa, halvt et Kloster. Den hele Omgivelse tog sig ud som et yndigt Landsted, seet i en maaneklar Aften. Bygningen selv var forinden stærkt oplyst. Igjennem Ruderne kunde jeg tydelig see Skikkelsen af en Mand bevæge

sig hurtig frem og tilbage som En, der har Noget at ordne. "Der er altsaa Studerekammeret, der skal du studere din Prædiken", sagde jeg til mig selv, og jeg tog heller ikke feil.

Den Afstand, hvori Stedet viste sig, var ubetydelig, naar man maalte den i lige Linie; men Veien bugtede, snoede og dreiede sig i saamange Krumninger, at det dog varede en Stund, inden vi naaede Maalet.

"En besynderlig Stiil, et forviklet, eventyrligt Anlæg!" tænkte jeg, idet jeg skred frem ad de krumme Gange. Hoie Stammer, omslyngede som af Epheu og vilde Ranker, hævede sig her og der med lovrige, men hoist forskjelligartede Kroner op over Buskene og de mindre Planter. Utallige smaa Lysninger legede paa de fine Grene, Duggen glimrede i det friske Græs; det myldrede, det blomstrede, det duftede overalt: det var den yppigste Vegetation, jeg nogensinde har seet.

"Enten er dette et Slags Drivhuus med lutter tropiske Planter, maaskee en botanisk Have", tænkte jeg, "eller ogsaa maa Naturens Forklarelse være rykket vidt frem, siden jeg forlod mit Kloster; thi jeg kjender jo ikke et eneste Exemplar."

Vi vare nu ved Indgangen til Bygningen selv. Tjeneren, der viste mig an, tog en Voxkjerte i Corridoren, forte mig igjennem en bugtet Sidegang opad

en Vindeltrappe, og aabnede Døren til en stærkt oplyst Sal. "Bibliothekaren!" sagde Tjeneren, idet han fjernede sig med et Buk, og foran mig stod en Person, der, efter hans Hilsen at dømme, var en Mand af den fineste Dannelse.

"Min Herre" — begyndte den Fremmede i en høist beleven Tone — "har strengt paalagt mig at ordne Alt i dette Værelse punktlig, som Deres Høiærværdighed selv har forlangt det. Behag at see" (han pegede paa Bordet): "Den ganske hellige Skrift!" — Jeg nikkede. — "Papiir, Blæk og Pen!" — Jeg nikkede.

"Dette" — tilføiede han — "var nu saa ligefrem; hvad den forlangte Samling af de bedste evangeliske Prædikener derimod angaaer, har Ordningen heraf havt nogen Vanskelighed, da Udtrykket: de bedste, er fleertydigt, og man ikke paa nogen Maade har villet foregribe Deres Høiærværdigheds Smag."

"Gud bevares", svarede jeg, smigret af saamegen Artighed, "med Prædikensamlingen er det jo en reen Bisag. Det skulde virkelig gjøre mig ondt, om den har foraarsaget Dem Uleilighed."

"Uleiligheden er Intet", vedblev han; "men da min Herre er særdeles nøieregnende, har jeg troet bedst at kunne løse min Opgave ved at tilbyde Dem Valget imellem disse to Samlinger;" — han pegede

paa to elegante Bogskabe, der stode, hvert paa sin Side af Doren.

"I Samlingen til Venstre findes et Antal opbyggelige Taler, Bods- og Faste-Prædikener, der efter mit Skjon ere meget christelige, men ubetinget subjective. Paa Forfatternes Navne tor jeg ikke lægge nogen Vægt, da de alle ere saa godt som navnlose.

I den nye Samling til Hoire findes Prædikener af en modsat Charakteer. Vel have disse Prædikener ogsaa det Subjective, forsaavidt de, om jeg maa tillade mig et æsthetisk Udtryk, have det Lyriske (nogle det lyrisk-episke, andre det lyrisk-dramatiske), men de have tillige et bestemt objectivt-theologisk-kirkeligt Præg, det Præg, der har gjort dem saa yndede i Menigheden. Forovrigt er deres christelige Værd ophoiet over min Dom, da de alle hidrore fra de beromteste Navne i den nyere Tid."

"Deres Hoiærværdighed" — tilfoiede han med en betegnende Gestus — "behage nu at vælge, enten Skabet til Venstre, eller Skabet til Hoire."

"Til Hoire", svarede jeg uden Betænkning.

"For det Tilfælde" — vedblev Bibliothekaren, idet han tillaasede Skabet til Venstre, og traadte hen foran Skabet til Hoire, — "for det mulige Tilfælde, som nu er indtraadt, at Deres Hoiærværdighed foretrak denne Samling, har jeg, da Samlingen er storre,

igjen ordnet den i en ældre, nyere og allernyeste Afdeling."

"Vil De behage at see;" — han aabnede Skabet — "denne Afdeling foroven er den ældre, denne forneden den nyere, og denne i Midten den allernyeste. Her er saaledes til Exempel", — han tog en lille tynd Bog i sort Omslag ud af Reolen — "en Sorgetale, der har vakt overordentlig Opsigt i det høiere Publikum, og fundet en næsten uhørt Afsætning ikke alene i Oververdenen, men selv her i Underverdenen; det er en Sorgetale over den berømte Dr...." Her nævnte Bibliothekaren mit Navn, men med en saa objectiv Betoning, at det deraf var klart, at han ikke havde fjerneste Ahnelse om, at det var mig.

Jeg greb med sittrende Haand Exemplaret, og tænk Dig, kjære Ven, da jeg paa Titelbladet seer mit Navn og dit Navn, og seer, at det virkelig er din Prædiken, den Liigprædiken, Du holdt i Kirken, der Du bevægede Alle, fordi Du selv var saa bevæget.

Jeg stod som i Tanker, og bladede i Talen.

— "Jeg haaber, at De er tilfreds", yttrede Bibliothekaren.

"Hm, tillad mig et Spørgsmaal," sagde jeg, efter at have rømmet mig en Smule; "jeg spørger just ikke af personlige Grunde, men kun i Almindelighed til dogmatisk Oplysning. Siig mig engang: naar man

nu virkelig havde en Mand for sig, som Den, der beskrives i denne Tale, — en sand og dygtig Personlighed, vilde man saa ogsaa nede ved Broen standse en saadan Personlighed, eller maatte man ikke ansee det for tilstrækkeligt, at han foreviste Talen, den Tale, der saa kraftig vidner for hans Personlighed?"

"Det kunde vel" — svarede Bibliothekaren med et undskyldende Smiil — "ved første Øiekast synes anstødeligt at standse en saadan Personlighed med en saadan personlig Anbefaling; men da vi have de strengeste Ordres, og stedse maae kræve til Regnskab, som De, der skulle aflægge Regnskab: saa vil Deres Hoiærværdighed selv indsee, at man ikke tør ansee Personer; og tør man ikke ansee Personer, vil Deres Hoiærværdighed ligeledes indsee, at man ikke ubetinget tør stole paa Attester, Anbefalinger, Vidnesbyrd, Skudsmaal og Liigprædikener. — Som slet og ret Bibliothekar er jeg naturligviis ikke bemyndiget til at indlade mig i dybere Undersøgelser; men dersom Deres Hoiærværdighed kan benytte denne i sig ubetydelige Bemærkning som Bidrag til en dogmatisk Oplysning, skal det være mig kjært. Forøvrigt haaber jeg, at De er tilfreds?"

"Ganske og aldeles", svarede jeg; "hils Deres Herre, hvo han saa er, at jeg ikke alene er ham uendelig forbunden for al denne Artighed og Forekommenhed,

men at jeg ogsaa fra min Side skal bestræbe mig for at være ligesaa punktlig, som han."

"Det venter han ogsaa", yttrede Bibliothekaren med en Bevægelse, som om han vilde fjerne sig. Jeg havde imidlertid til al Lykke Aandsnærværelse nok til at udbede mig et Ord endnu.

"Apropos", sagde jeg, "naar jeg herved aflægger det hoitidelige Løfte, at være ligesaa punktlig som Deres Herre, saa tænker jeg naturligviis kun paa Punktlighed i Det, som er Hovedsagen."

"Hvad mener De med Hovedsagen?" spurgte han og studsede.

"Hovedsagen", svarede jeg, "er, at jeg senest i Løbet af en Maaned bliver færdig med Udarbeidelsen af den forlangte Prædiken."

— "Rigtigt!"

"Men sæt nu, at jeg før Maanedens Udløb bliver færdig med Forberedelsen.... De veed, at jeg er en Pilegrim, der higer mod det nye Jerusalem; det vilde virkelig være mig høist ubehageligt..."

"Jeg forstaaer Dem", afbrød han mig, — "De ønsker at holde Deres Prædiken, saasnart De har den færdig, ikke sandt?"

"Jo, det er just akkurat min Mening!" udbrød jeg.

"Dette Punkt", tilføiede han, "er jo rigtig-

nok ikke anført iblandt Betingelserne; men i Betragtning af ...."

"at Deres Herre," faldt jeg ham i Talen, "jo efter eget Sigende kan skaffe en Menighed tilveie, hvad Øieblik han vil; samt i Betragtning af, at jeg er en Pilegrim, der higer mod ...."

"det himmelske Jerusalem!" tilføiede han; — "ja ja, vel er min Herre punktlig, men Chicaneur er han ikke. Der hænger en Klokkestreng; saasnart De er færdig med Deres Prædiken, behøver De blot at ringe, og De skal strax finde Menigheden samlet. Det Ansvar tager jeg paa mig."

"Nei, Mage til Forekommenhed har jeg aldrig mødt i mine Levedage," tænkte jeg; men jeg kunde ikke sige et Ord, saa bevæget var jeg. Jeg vilde just trykke Bibliothekarens Haand til taus Taksigelse, da i det Samme alle Lys i Salen slukkedes. Tjeneren viste sig i Døren med Voxkjerten, det blege Maanelys dæmrede paa Ruderne: jeg stod igjen som en Støtte.

"Det synes", tog Bibliothekaren tilorde, "som om det overraskede Dem, at alle vore Lys her slukkes saa pludselig. Ogsaa dette hører med til den Punktlighed, hvormed min Herre er kommen Deres Ønsker imøde. Da han nemlig hørte, at De, staaende paa Støtten, som en klog, forsigtig, Alt beregnende

Mand, med en saa sjælden Aandsnærværelse vidste at anføre alle væsentlige, mindre væsentlige og uvæsentlige Betingelser, forstod han naturligviis strax, at De — ikke af Glemsomhed, men med velberaad Hu forbigik at tale om Belysningen, efterdi en sand og dygtig Personlighed jo altid har Lyset i sig selv."

"Ganske rigtigt," svarede jeg, og kastede et Blik paa Dogmatiken, som sad under min Arm.

"De fører altsaa Deres egen Oplysning med, ikke sandt?"

"Ganske sandt!" svarede jeg, og trykkede Dogmatiken sagte til mit Bryst.

"Formodentlig en dogmatisk Oplysning," tilføiede Bibliothekaren, høflig smilende med et ærbødigt Buk. — "A revoir, Monsieur!" Med denne Hilsen gav han Tjeneren et Vink, og begge fjernede sig.

IV.

Diævelskab.

— "Hvad jeg har gjort for Christi Skyld; — hvad jeg har gjort! Ja, det staaer jo næsten Altsammen i denne Liigprædiken, og i Liigprædikenen tager det sig Altsammen særdeles godt ud, og i Oververdenen syntes mig ogsaa, at det tog sig ret godt ud; men nu, nu — paa dette Sted og i dette Dieblik! — nei,

det er dog ogsaa grueligt, som vore Gjerninger svinde ind, naar vi stige ned i Underverdenen."

"Det lader næsten til, at Underverdenen er den omvendte Oververden. — For Christi Skyld! I Oververdenen er det jo afgjort Forfængelighed, Anmasselse og Indbildskhed at sige reent ud, hvad man virkelig har gjort for Christi Skyld, ene og alene for Christi Skyld. Skal Sligt siges, saa lader man en Anden sige det. Kun i bevæget Stemning, og da i al Almindelighed, kan man bevidne, at man burde gjøre Alt og gjerne vilde gjøre Alt for Christi Skyld. Dette Almindelige er just det Høitidelige, dette Forsikringens Høitidelige er just det Opbyggelige.

"Men her i Underverdenen er nu ogsaa Alt saa uhyre subjectivt. Her, hvor man ret skulde vente det Aandelige, det Høitidelige, det Opbyggelige, her maa jo selv den aandrigste Person svinde ind til en aandløs, tør Ubetydelighed."

"Med tørre Ord skal man sige: Det og Det har jeg ikke gjort, skjøndt jeg burde have gjort det; Det og Det har jeg gjort, skjøndt jeg burde ikke have gjort det. Her er alt Det, jeg har gjort af naturlig Velvillie mod mine Venner; her er Det, jeg har gjort af naturlig Uvillie mod mine Uvenner. Her er Det, jeg har gjort, som man, siger for Ideens Skyld, for Kirkens Skyld, for Kirkeforfatningens Skyld, for Tilhæn-

gernes Skyld, for Partiets Skyld, for Opinionens Skyld; nei, det er dog den bredeste, sletteste og kjedsommeligste Subjectivitet, som tænkes kan; og ovenpaa al denne Brede kommer saa tilsidst Det, jeg har gjort — ja, hvad har jeg nu egentlig gjort for Christi Skyld, ene og alene for Christi Skyld? — det bliver en vanskelig Prædiken at holde."

"Kunde jeg dog nu finde en god Text i den hellige Skrift, et Sted, som ret passede paa mig. Lad see, Math. 10, 39. Hvo som finder sit Liv, skal miste det, og hvo som mister sit Liv for min Skyld... Det er et meget opbyggeligt Sted, dersom jeg skulde holde en Prædiken i Oververdenen; men her i Underverdenen, — det kunde være en Text for en Martin Luther."

"Matth. 25, 40. Hvad I have gjort mod En af disse mine mindste Brødre — et herligt Sted; men — det kunde være en Text for en August Hermann Franke."

"Disse Steder i Evangelierne ere mig overhovedet for subjective; jeg maa see at finde et mere objectivt Sted, et Sted, der passer for en Lærer i Kirken, en Kirkens Lærer. Jeg maa see mig om i Pastoralbrevene. Skade, at jeg ikke huskede paa at forlange Noget af Pastoraltheologien! Dr. Niels Hemmingsens Pastor f. Ex., ja Niels Hemmingsens Pastor vilde bestemt

have hjulpet mig. Dog, nu maa jeg see at hjælpe mig uden Niels Hemmingsen."

1 Tim. 4, 16. Pas vel paa Dig selv og paa Læren.

"Her har jeg det," sagde jeg — Dogmatiken med Christusbilledet gav et høit Blus — "her har jeg det, nu skal Prædikenen snart være færdig."

"Pas vel paa Læren; det er Apostelens sidste, min første Deel: den er allerede færdig. Nu et Par Ord til Slutningen om Formaningens første Led, mit sidste Led. Det kan udlægges: pas paa Dig selv saaledes, at Du passer paa Læren. Her gaaer det Subjective op i det Objective."

Her har Du, kjære Ven, mine Studier i Studereværelset og Frugterne af disse Studier. Det forekom mig, som om jeg allerede var færdig, og min Haand var nærved at berøre Klokkestrengen, da der pludselig opstod Betænkeligheder. Pas vel paa Dig selv! — Desværre, det var igjen Betænkeligheder af reent subjectiv vidtløftig Natur. — Pas vel paa Dig selv! Hver Gang jeg vilde til at trække i Klokkestrengen, havde jeg en Fornemmelse, som om dette: Pas vel paa Dig selv! styrtede sig med hele det subjective Regnskab ned over mig, og saa turde jeg slet ikke trække i Klokkestrengen. Min dogmatiske Oplysning gik til-

sidst aldeles ud; jeg fandt det utaaleligt at blive i Værelset.

Saa rolig, som muligt, tog jeg da min Dogmatik, mit Christusbillede og din Tale, aabnede Doren, søgte og fandt omsider en Udgang til Haven.

At jeg ikke var kommen ud til den Side, hvorfra jeg var kommen ind, saae jeg strax paa den forandrede Omgivelse. Det var ikke længer en Have; det var et uoverskueligt Vilderede, en maanebelyst Labyrinth. Fine, halvgjennemsigtige Taager svævede her og der, som for at gjøre det Vildsomme endnu mere vildsomt.

Jeg gik ad en af de bredeste Gange, der krummede sig igjennem et Krat. Du kan vel tænke Dig, hvordan jeg var tilmode. Det forekom mig bestandig, som om der var En, der gik bag efter mig; men, naar jeg saae mig tilbage, saa var der Ingen. Alt var stille, ikke et Blad rørte sig, og dog kunde jeg ikke see til en Side, ja ikke engang lige hen for mig, uden at der hvert Øieblik viste sig et Gøglebillede, for i samme Nu at forsvinde.

At blive bange for Noget, kan være ubehageligt nok; men at blive bange for et Intet, er forfærdeligt.

For at standse dette Gøglespil, og blive Herre over min Phantasie, begyndte jeg alvorlig at gaae i Rette med mig selv. "Men hvad vil jeg da egentlig her? hvad skal jeg her? hvorledes er jeg kommen her?

Det er ganske ligefrem. Jeg døde, det var nu ligefrem. Jeg kom i Kloster, det var jo ogsaa ligefrem. Staaende i min Klosterdør, saae jeg Lyset i Øst, fordi jeg saae ligefrem. Saa gik jeg efter Lyset, og faldt i en Øglerede, fordi jeg gik ligefrem. Saa kom jeg til Bjergkløften, og blev standset — ganske ligefrem (thi Han med Kasketten var næsten altfor ligefrem). Saa skulde jeg i faa Ord sige, hvad jeg er, ligefrem; det kunde jeg ikke i faa Ord, det var da ogsaa ligefrem. Saa lovede jeg denne ubekjendte Potens, at jeg skulde holde en Prædiken. Ja, det Hele er ganske ligefrem; jeg er her i Consequens af min Charakteer, jeg er her saa godt som paa Embedsvegne, jeg er her altsaa med min gode Villie."

"Og dog er det ikke sandt: dette er ikke ligefrem. Her er slet Intet, ikke saameget som et Dørtrin, et Søm eller et Neglehul, der er ligefrem. Alt er snirklet, skruet, dreiet, krummet, snoet, forvredet, om det saa var Klokkestrengen, saa var den forskruet. Nei, her er jeg bestemt ikke med min gode Villie. Man driver Giek med mig; jeg er ført bag Lyset, og det paa en saa underfundig Maade, at jeg ikke engang kan sige ligefrem: jeg er ført bag Lyset. Men hvad er dog dette?" — Jeg saae mig om; det forekom mig, at det var Skyggen. Alligevel forbandede jeg dog ikke Skyggen. Jeg havde jo een Gang sagt: den forbandede Skygge,

og efterdi jeg havde sagt det een Gang, vilde jeg ikke sige det igjen.

"Her skal gjøres en Ende paa dette Uvæsen," sagde jeg, og stampede i Bestemthed, "jeg vil vide, hvad det er. — Intet! det forslaaer ikke. Noget er det, Noget skal det være, noget Bestemt, thi jeg vil have Noget at holde mig til. Hvad er det? — Diævelen! Nei, Diævelen kjender jeg godt; Diævelen er det ikke; Diævelen er en solid dogmatisk Realitet, men dette Gøglerie er ingen dogmatisk Realitet."

"Diævelen i min Dogmatik er deels den rene Diævel, deels den personlige Diævel."

"Den personlige Diævel kan det nu paa ingen Maade være. Den personlige Diævel er jo Christi ældre Broder; men denne tynde Skygge, der her gaaer og lurer bag efter mig, er paa min Salighed ikke Christi ældre Broder."

"Den rene Diævel er det heller ikke; den rene Diævel er det Samme som det kosmiske Princip; men dette Virvar er den rene Principløshed."

"Hvad er det da? Det er — Diævelskab; ja, desværre, det er netop min Ulykke, at det er Diævelskab; thi Diævelskab er værre end Diævelen."

"Den personlige Diævel kan man endda til Nød komme fra; naar man siger med behørig Pathos: "vig bort Satan!" saa viger han bort; den personlige

Diævel kan man mane; men Diævelskab kan man ikke mane; og deraf er det da klart, at det personlige Diævelskab er værre end den personlige Diævel."

"Den rene Diævel kan man ogsaa slippe fra; thi den rene Diævel er speculativ, det vil sige: dogmatisk-speculativ; men det rene Diævelskab er saa udspeculeret, at det spotter al dogmatisk Speculation. Heraf er det da fremdeles klart, at det rene Diævelskab er værre end den rene Diævel."

"Jeg maa herfra! men hvordan skal jeg ulykkelige Menneske komme herfra? At speculere nytter ikke, at dogmatisere nytter heller ikke; jeg maa paakalde det styrende Forsyn, jeg maa anraabe providentia specialissima*), jeg maa bede."

Da jeg igjennem alle disse Betragtninger omsider var kommen til en fast Beslutning, lagde jeg din Liigtale paa en Steen, knælede, saa at mit ene Knæ hvilede paa Jorden, medens Dogmatiken hvilede paa mit andet Knæ, opløftede derpaa Christusbilledet med begge mine Hænder, og bad følgende Bøn:

"O providentia specialissima, Du, som har styret det, at jeg er kommen herind, Du styre det nu ogsaa, at jeg igjen kommer ud! Hvad jeg er, og hvad jeg har gjort for Christi Skyld, kan jeg vel ikke sige,

---

*) Det Forsyn, der styrer det Enkelte i det enkelte Menneskes Liv.

hverken med faa Ord, ei heller i en Prædiken; men saameget kan jeg sige, at jeg i Hovedsagen er født objectiv, døbt objectiv og død objectiv, og beder Dig derfor ydmygelig: frels mig ud af alle subjective Vidtløftigheder! Amen."

Styrket i Bønnen stod jeg op, og see, jeg var atter bønhørt. Foran mig viste sig en aaben Gitterport, dog ikke den, hvorigjennem jeg var kommen ind; det var et Vink af Styrelsen: jeg fulgte dette Vink.

Med min Dogmatik under Armen og mit Christusbillede i Lommen gik jeg, som baaren af usynlige Hænder, igjennem Befrielsens Port. See tilbage vilde jeg ikke; jeg kunde grangivelig føle paa min Ryg, at Skyggen stod ved Gitteret, — og bukkede.

B.

Besværligheder.

I.

Providentia specialissima. En gammel Baadsmand.

Jeg befandt mig nu — mærkværdigt nok — atter paa en Bro, men denne Gang var det en ordentlig Skibsbro. Labyrinthens ene Side blev nemlig beskyllet

af en aaben Sø, og Broen, hvorpaa jeg stod, førte fra Gitterporten et godt Stykke ud over Søen. Som jeg nu staaer paa Broen og seer ligefrem opad, seer jeg igjen det Klare.

Seende ligefrem opad, fandt jeg det raadeligt, at gaae forsigtigt og langsomt, ligesom jeg ogsaa vil raade Dig, min Ven, (hvad enten Du er i Oververdenen eller i Underverdenen) at gaae forsigtigt og langsomt, naar Du gaaer paa en Skibsbro, og seer ligefrem opad.

Overraskelse og Forsigtighed ere imidlertid Modsætninger, hvis Formidling er saa vanskelig, at Menneskenes Børn maatte gaae til Grunde baade her og hisset, dersom der ikke baade her og hisset gaves en providentia specialissima.

Stor var min Forsigtighed, der jeg gik paa Skibsbroen, dog større var min Overraskelse, da jeg igjen saae mit Taarn, mit Engletaarn! Overraskelsens Glæde virkede saa elektrisk, at jeg, min Forsigtighed til Trods, ganske vist var falden i Vandet, havde Broen ikke været forsynet med et godt Rækværk. Dette Rækværk var mig ret et haandgribeligt Beviis paa providentia specialissima.

Ved Rækværket kunde jeg nu rigtignok staae ganske sikkert, og nyde Anskuelsens, Intellectual-Real-Anskuelsens rige Glæde; men desværre, jeg var jo dog alligevel

standset. Mit concrete Jeg forholdt sig i dette Dieblik til Rækværket, omtrent som Fichtes rene Jeg forholdt sig til Skranken. Dersom Skranken ikke havde været, var Fichtes Jeg strømmet ud i Uendeligheden: dersom Rækværket ikke havde været, var mit Jeg upaatvivlelig strømmet ud i Søen.

Dog, Fichtes Jeg kunde idelig og idelig overskride den bestemte Skranke; men hvorledes skulde mit Jeg nu overskride det bestemte Rækværk? — "O, gid jeg havde Vinger, gid jeg kunde flyve som en Ørn, o, at det var Forsynets Villie, at jeg skulde komme flyvende ind i det himmelske Jerusalem!" Som jeg ved dette Udbrud uvilkaarlig udstrakte mine Arme, fornam jeg, at Noget faldt, ak! det var min Dogmatik.

Betuttet og inderlig bedrøvet over, at min kostbare Skat var falden i Vandet, bøiede jeg mig ud over Rækværket, og see, min Dogmatik var ikke falden i Vandet; thi den var falden i en Baad, der laa lige ved Rækværket.

"Dersom Dette ikke er et Beviis," raabte jeg, "og det endog et dogmatisk-speculativt Beviis for providentia specialissima, saa er der ingen providentia specialissima. Men saasandt der er en providentia specialissima, saasandt forsager og forsværger jeg herved af ganske Hjerte alle subjective Vidtløftigheder;

fra dette Dieblik af træder jeg handlende op, jeg gaaer til Søes."

Sagte Luftninger, flygtige Vindpust krusede Søens Flade, som her og der tindrede i den klare, men natlige Lysning. Vandet sqvulpede om Broen, jeg gyngede i Baaden; det var mig, efter udstandne Gjenvordigheder, særdeles behageligt at ligge saaledes paa Søen, og gynge i Baaden.

Det gjaldt nu at løse Baaden og støde fra Land, men — med Forsigtighed! For en Forsigtigheds Skyld bestemte jeg mig da heller ikke strax til at løse, hvad jeg ansaae for Knuden, men gav mig først ifærd med at rykke i Snoren, for at prøve, hvor lang den var. Atter en behagelig Overraskelse! Snoren forlængedes med stor Lethed ved hvert Ryk, saa at jeg med en fornuftig Brug af Aarerne havde det skjønne Haab, at kunne stikke i rum Sø, uden at opgive den reelle Forbindelse med Havnen: atter et Beviis paa providentia specialissima.

Nu vidste jeg, hvad jeg havde at gjøre. Efter at have indsvøbt "den rene Lære" i mit Lommeklæde saa omhyggelig, som muligt, at den ikke skulde tage Skade af Søvandet, satte jeg mig paa Rorbænken, lagde Dogmatiken paa mit Skjød, tog en Aare i hver Haand, og stødte fra Land.

Da jeg imidlertid havde roet et Stykke, fandt jeg,

at Brugen af Aarer aldeles ikke egnede sig for min Personlighed, og det af trende Grunde. For det Første maatte jeg som en Roende bestandig vende Ryggen til det himmelske Jerusalem, en Situation, jeg fandt ligesaa uanstændig, som usikker. For det Andet havde jeg Vabler i Hænderne, og sluttede deraf, at Aarers Brug falder ind i den raae Empirie, og altsaa ud af den speculative Idee. For det Tredie havde Baaden allerede en saadan Fart, at den villig gik af sig selv.

Under slige Omstændigheder kunde jeg da ganske rolig indtage en med Ideen og min Værdighed mere passende Stilling. Jeg lagde da Aarerne fra mig, tog min Dogmatik under Armen, og satte mig til Rors.

Vinden tog til, som jeg kom længere ud, Baaden gjorde betænkelige Svingninger, og begyndte tilsidst at dreie sig i en Cirkel. Da jeg klart indsaae, at providentia specialissima lagde Skjæbnen i min Haand, som jeg lagde Haanden paa mit Ror, blev jeg naturligviis ikke bange; men denne Dreien og Dreien var mig dog alligevel saa ubehagelig, at jeg, ærlig talt, begyndte at blive gnaven.

At min Gnavenhed ikke skulde udarte til aabenbar Utaknemmelighed imod Forsynet, blev mig givet et Tegn, der bragte mig til Eftertanke. I min Synskreds opdagede jeg nemlig et fjernt Noget, der næsten saae ud som En, der vandrer paa Havet: "det er et Skib!

en Kirke! et Forbillede!" sagde jeg til mig selv; "ja, det er dig det Vissteste af Alt, det er Kirken, der kommer dig imøde i Skibets Billede, det er Menigheden, der er ombord paa Skibet, det er for Menigheden, at du skal prædike paa Skibet: du skal da ikke komme flyvende til Jerusalem, thi du skal komme seilende-prædikende ind i den hellige Stad."

Disse sidste Betragtninger tabte sig alligevel i megen Dunkelhed. Baaden dreiede sig med stigende Hurtighed; Snoren viklede sig om den ved hver ny Omdreining; den snurrede tilsidst saa stærkt, at det allerede sortnede for mine Øine, da jeg hørte et tordnende: "Sei da, Kammerat!" og følte Bevægelsen standset ved et kraftigt Greb.

Det var en stor, bredskuldret Mand med graat Skjæg, en laadden Vams og en bredskygget Hat; han havde slaaet sin knoklede Næve i Baaden. Maalløs stirrede jeg paa den Fremmede, medens han med de løftede Bryn saae ud, som vilde han gjennembore mig med sine Øine.

"Fremmede, hvo Du end er," tog jeg med Fatning tilorde, "for Himlens Skyld, stands mig ikke! jeg kan ikke standses, og bør ikke standses, og vil ikke standses. Vide maa Du, at jeg staaer under providentia specialissima; vide maa Du, at jeg er en skuende Ge-

nius, der skuer et dogmatisk Ideal; vide maa Du, at jeg er en Pilegrim, der higer mod det nye Jerusalem!"

"Hoh hoh!" — lod hans hule Stemme — "Du er nok en overgiven Spøgefugl, der vil muntre mig lidt paa mine gamle Dage; eller ogsaa kanskee denne Garnvinde har gjort Dig tummelumsk i Hovedet. Strax ud af Hvirvlen siger jeg, hvis Du ikke vil gaae tilbunds i det Bundløse!"

Jeg trak mig tilbage i Baaden.

"Ombord paa mit Fartøi!" — dundrede han — "her er ikke et Øieblik at spilde."

"Nu gjælder det at handle," tænkte jeg. Just som han tog mig i Kraven, greb jeg med Fortvivlelsens Kraft om hans Arm, idet jeg raabte med høi Røst: "Vig bort, Satan! jeg gaaer ikke ombord paa dit Fartøi; jeg gaaer strax ombord paa den hellige Kirkes hellige Skib, jeg skal ...."

Uden at agte paa min Besværgelse, greb mig den kjæmpestærke Mand (han var mig nemlig saameget mere overlegen i physisk Styrke, som jeg for Dogmatikens Skyld jo blot kunde bruge min ene Arm), og satte mig med en kraftig Sætning ned i sin tjærede Skude.

Der fulgte et Øieblikks Taushed.

"Af hvad Magt gjør Du dette?" spurgte jeg med al den Værdighed, der ligger i sandt Alvor,

"af hvad Magt gjør Du dette? Thi Du haver aldeles ingen Magt over mig, dersom den ikke er given Dig heroven fra."

"Jeg har paa min Sæl slet ingen Magt over din Person," svarede den Gamle; "jeg har kun at gjøre min Pligt med at frelse Dig fra disse Malstrømme. Har Du virkelig et Skib, bringer jeg Dig strax ombord; hvor er dit Skib?"

Jeg saae mig om: — "enten maa Skibet være seilet, eller ...."

"Hoh, hoh," afbrød han mig; "Det er nok min Skude, Du har taget for dit Skib; hvor ligger dit nye Jerusalem?"

"Der, see der!" svarede jeg, idet jeg pegede mod Taarnet.

— "Ja, ja, min Fa'er, skal Du den Vei, saa er Tingen jo i sin Orden. Jeg holder just den samme Cours, og Du kan da forsaavidt gjerne betragte mit Fartøi som dit Skib."

"Inderlig tilfreds med denne Sagens Vending, tilkjendegav jeg Manden med passende Ord, at jeg i alle Maader bifaldt hans Opførsel, ja gjorde ham endog en formelig Undskyldning, fordi jeg havde grebet ham i Armen.

"Grebet mig i Armen!" lo han, "hoh, hoh! Slige Complimenter er jeg saa vant til. Man ikke

alene griber mig i Armen, man napper mig i Armen, man bider mig i Armen; man stoder mig, man sparker mig, man slaaer mig, ja, det siger jeg Dig: var jeg ikke ligesaa stærk, som jeg er gammel, var jeg alt for Aarhundreder siden pryglet ihjel; men — man holder en Torn ud, naar man er død."

"Hvorledes kan det hænge sammen?" spurgte jeg i den høieste Forundring; "jeg havde dog ikke troet, at de Døde vare saa uregjerlige."

"Det skal jeg sige Dig," svarede han. "I denne Sø er der slet ingen Bund. Dybt under Vandene er en evig Ild: Skjærsilden, Naftrond, Gehenna, Helvede, og hvad det Altsammen kaldes, brænder i denne Afgrund. Du kan troe, der ere mange Tusinde Sjæle, der her lide Skibbrud; hvisaarsag det ogsaa har behaget vor vise, allernaadigste Regjering, at ansætte forskjellige Lodser ved de forskjellige Kyster. Her skal Du see min Bestalling," tilføiede han, og trak et stort Segl frem, som var skjult under Vamsen.

"Men," udbrød jeg, "det er jo den sorteste Utaknemmelighed af de Døde, at..."

"Stop!" sagde han. "De Døde ere i dette Kapitel det utaknemmeligste, det urimeligste, det meest balstyrige Folkefærd, man kan have med at bestille."

"Ville de da ikke hjælpes?" spurgte jeg.

"Jo gu ville de hjælpes?" svarede han; "men

naar man saa ikke kan hjælpe En akkurat paa den Maade, han selv har sat sig i Hovedet, saa gaaer det strax ud over Hjælperen. Seer Du, her komme jo Mennesker af den allerforskjelligste Tænkemaade: Nogle med Religion, Andre uden Religion. De Sidste kommer jeg næsten bedst udaf det med; de ere idetmindste uden haardnakkede Fordomme. Men dem, der komme her med en fix og færdig Religionsbeskrivelse som med et Reisekaart, dem staaer Satan i."

Ved disse Ord kom jeg uvilkaarligt til at gjøre Korsets Tegn.

"Bliv ikke forskrækket!" brummede den Gamle. "Jeg vil jo paa min Sæl ikke haane Religionen; jeg taler kun om Menneskenes taabelige Misforstaaelse af Religionens Lærdomme. Sæt Dig i min Stilling. Her komme, som sagt, Folk af de allerforskjelligste Troesbekjendelser: Tyrker og Hedninger, Jøder og Grækere, Papister, Calvinister, og hvad de alle saadan kalde sig. Forestil Dig nu, naar Orkanen bryder løs, og Skibbrudet blander denne Mylder og Vrimmel imellem hverandre, og den Ene raaber paa Abraham, den Anden paa Allah, den Tredie paa Muhamed, den Fjerde paa Jomfru Maria, og Enhver vil strax have Besked om sit Paradiis, sin Skjærsild, sin Himmel, sit Helvede: jo, saa kan Du rigtignok troe, her er en Staahei, og jeg har min Hyre med at faae de Mennesker op paa

Kysten. Tager man de Døde hver for sig, saa er det akkurat ligesaa galt. En kneiser med Nakken, som skulde han strax i Himmelen; en Anden hænger med Næbet, som skulde han strax til Helvede. En teer sig, som havde han allerede Vinger, og kunde flyve som en Engel; en Anden lægger sig paa Ryggen, og lukker Øinene, fordi det nu efter hans Reglement er uanstændigt at staae op, før man hører Basunen. See, saadanne ere nu mine Folk; men det forstaaer sig, man maa gjøre sin Pligt."

Sagtmodig, for ikke at ægge ham (thi Aaren svulmede i hans Pande), spurgte jeg, om han da ikke selv vedkjendte sig nogen bestemt, positiv Religionslære.

"Siig mig engang, før vi komme for dybt ind i disse Materier", sagde han, og bøiede sig henimod mig, "hvad er det, Du der har i Klædet under din Arm, det seer jo næsten ud som et Brød?"

"Sandelig", udbrød jeg med Begeistring, "det er ogsaa et Brød, et sandt, et sundt, et nærende Brød; thi det er jo — sandelig min Dogmatik!"

"Kan det ædes", svarede den Gamle, "saa giv mig et Stykke, thi jeg er hungrig."

"Du mener dog vel ikke bogstaveligt Brød?" bemærkede jeg.

— "Bogstavbrød mener jeg ikke; naar min Sjæl er hungrig, trænger den til virkeligt Brød."

"Forstaa mig vel. Jeg kalder kun billedlig min Dogmatik et Brod, fordi den er den rene Lære om vor Herre Jesus Christus, det Livsens Brod, som kom ned af Himmelen."

"Kom da Livsens Brod", spurgte han, og rynkede sit Bryn, "ned fra Himmelen, for at lære Menneskene, hvorledes de billedlig skulde æde Billedbrod, naar Livets virkelige Brod atter gik tilbage til Himmelen?"

"Gamle Mand", svarede jeg, "Du hænger Dig i Ord; thi ellers vilde Du jo forstaae, at Livsens Brod kom til Verden, for at give Verden Liv, som skrevet staaer: at man skal æde deraf og ikke doe."

— "Har Du selv ædt deraf?"

"Ja!"

— "Har Du deraf faaet Liv, et nyt og evigt Liv?"

"Ja, Gud være lovet!" svarede jeg og oploftede mine Oine mod Himmelen.

— "Kan Du da ogsaa lære mig at æde deraf, at jeg virkelig kan faae et virkeligt Liv, et Liv, der aldrig hungrer? Thi, dersom Du kan det, da skal jeg bekjende, at Du fører en sand, sund og kraftig Lærdom, og i Evighed aldrig glemme den Velgjerning, Du beviser en gammel Hallunk."

"Det kan jeg, saa sandt Gud hjælpe mig, dersom Du blot vil lade Dig belære."

Under denne Samtale vare vi, da den Gamle brugte baade Seil og Aarer, komne saavidt, at vi tydelig kunde see den steile Kyst. Søen var i Opror, det stormede, og Stormen tiltog.

"Hør, Præst!" begyndte den Gamle igjen med dæmpet Røst, idet han næsten lod Aarerne hvile, "jeg er, som Du nok kan høre, en gammel Hedning. Jeg var i levende Live en Dyrker af Thor. Rigtignok fik jeg engang en Overhaling i Christendommen, da jeg vendte Thor Ryggen, og lod mig døbe, som saamange Andre. Dengang lovede Præsterne mig ogsaa et nyt Brød og et nyt Liv, naar jeg bare vilde troe. Jeg tog dem paa Ordet, men see, om jeg fik enten Liv eller Brød. Jeg tænkte nu som saa: Den, der siger, at han dyrker Thor, men kryber under Sengen, naar det tordner, og bag Ovnen, naar der stødes i Luren, han har ikke Liv af Thors Liv, men er en Hallunk og en Nidding. Ligesaa og Den, der siger, at han tilbeder den Herre Christ paa Korset, og saa lægger Korset paa Andre, men ikke selv vil bære det, men bareftens prise det og kysse det, og stille det op, og forgylde det, han har ikke Liv af Christi Liv, men er en Lurendreier. I disse Tanker saae jeg nu paa Præsterne, og see, de fleste Præster vare i mine Øine herskesyge, hovmodige, ærgjerrige Skinhellige, der førte det store Ord om Livets Brød, og afspiste Folk med

bare Billeder. Da blev jeg arrig i Hu, gav Præsterne og deres Herre Christ og deres forgyldte Kors og det hele kirkelige Billedkram en god Dag, og tænkte som saa: der skal være Redelighed i alle Ting, men dette Væsen er en Løgn."

"Deri gjorde Du stor Uret", sagde jeg.

"Ja", svarede han sagtmodig, "sagtens gjorde jeg Uret; thi omendskjøndt jeg for Resten gik i min Grav som en ærlig Mand, er jeg dog, som Du seer, bleven dømt til denne strenge Tjeneste; og Gud veed, jeg har faaet min Trodsighed rigelig betalt, thi jeg har nu tjent her, og tjent redelig, tro og skikkelig, og gjort min Pligt i over 800 Aar."

"Tael dog ikke saaledes", sagde jeg, "Du fortørner jo Gud med din Tale. Ikke, om Du saa tjente i 800 Gange 800 Aar, kunde Du, Synder, afsone din Brøde; Du maa strax angre, omvende Dig, og troe, og i Tro paa Christi Fortjeneste anraabe Gud om Naade."

"Ja, ja jeg føler det", sagde den Gamle med et Suk, "herinde under Vamsen er der noget Haardt: her ligger en Steen, der skulde knuses. Kunde jeg blot græde! men, jo ældre man bliver i disse Farvande, desto længere kommer man bort fra Taarernes Kilde. Søen har hærdet min Krop, og Vindene barket min Hud; men det er over 800 Aar,

siden der var en Taare i disse Dine. Kan Du nu hjælpe mig, Præst, saa forlad mig ikke."

"Nei", svarede jeg høitidelig, "jeg skal ikke forlade Dig; thi jeg skal sandelig bevise Dig, at Christi Evangelium ikke er Ord, men Kraft, Guds Kraft til Salighed for hver den, som troer. Saa følges vi ad i Herrens Navn. See, Veien forkortes, Maalet er nær: det himmelske Jerusalem lyser i Skyen!"

Det truende Uveir var imidlertid brudt løs; vi hørte Skrig i det Fjerne.

"Det er de Skibbrudne:" raabte Lodsen; "grib en Aare, lad os ile og frelse de Ulykkelige!"

"Men Du viger jo af fra Veien", raabte jeg, "see der, derhen! see, der staaer Taarnet i Skyen."

"Til den anden Side!" raabte han med bydende Stemme; "dette Syn er et Luftsyn, der ikke spaaer noget Godt."

"Den lige Vei" gjentog jeg, "for Himlens Skyld, den lige Vei! See her er Veiviseren" (jeg drog min Dogmatik ud af Lommeklædet).

— "Men, husk paa min Gjerning!"

"Bort med Gjerninger!" raabte jeg. "Vi retfærdiggjøres jo ikke af Gjerninger, men af Troen, af Troen alene. Det er den rene Lære, hvo som ikke vil følge den rene Lære, maa tilsidst ende i Helvede."

"Men", vedblev han, "tænk dog paa de ulykkelige

Sjæle, der jamre sig i Søen, og vente paa Hjælp. Lad os skynde os, brug Aaren, lad os ile derhen; det er jo kun en kort Omvei. Jeg kaster mig i Brændingen, Du bliver i Baaden; jeg drager dem op af Søen, Du modtager dem med dit kraftige Ord: saa hjælpe vi hinanden, saa frelses vi, idet vi frelse hinanden, og følges ad, og komme glade ind i Himmeriges Rige."

"Forstokkede Synder!" skreg jeg (thi jeg var af den megen Raaben tilsidst kommen til at skrige), "veed Du da ikke, at det er et Kjætterie, naar det ene Menneske saaledes formaster sig til at ville være Frelser for det andet, eftersom Gud alene frelser, hvem han vil; veed Du ikke, at det er en Christusbespottelse, da Christus alene døde for Alle, at han alene kunde frelse Alle."

Imponeret af disse kraftige Ord, var Baadsmanden nærved at blive spagfærdig.

"Ja", sagde han, "jeg er jo gammel, og kunde høilig trænge til Afløsning; men betænk, at jeg svigter min Pligt, og kan paadrage mig en gruelig Straf."

"Du svigter ingen Pligt, og paadrager Dig ingen Straf", forsikrede jeg; "derfor tør jeg staae til Ansvar."

"Kan Du give mig et Pant?" spurgte han som i den høieste Spænding.

"Allerede dette er Pant nok", sagde jeg, oplof-tende min Dogmatik; "men, vil Du have et endnu større Pant, velan, her er det!" — Jeg drog nu Christusbilledet frem, og holdt det hen for ham. "See her Guds Naades Pant, det høieste Pant, som gives i Himmelen og paa Jorden!"

"Hvad for Noget?" mumlede han; "hvad for Noget? — et Skilderi! Og dette Skilderi sætter Du i Pant for din og min Salighed? Hoh, hoh, saa vi tør opgive Pligten for et Skilderi! Hoh, hoh, saa Naaden sidder nu i Glas og Ramme! saa vi alle tilsidst frelses ved det Forgyldte, hoh, hoh!"

"Men saa hør dog", vilde jeg afbryde.

"Stik Piben ind!" brølede han, og rev Aaren ud af min Haand.

"Men saa hør dog, hvad her staaer: Vi have ikke en malet ...."

"Stik Piben ind!" brølede han endnu stærkere.

"Du haver aldeles ingen Magt over mig", sagde jeg med rolig Værdighed; "jeg følger Dig ikke."

— "Saa far til Helvede, eller hvorhen Du lyster!"

Da jeg hørte disse Ord, svævede jeg allerede høit i Luften; Stormen ruskede i mit Haar; Baads-mandens Latter gjenlød i Stormen.

II.

Cabo tormentoso. Hottentotter.

Min svævende Tilstand var temmelig kortvarig, thi jeg faldt; jeg faldt i Søen, jeg faldt ligefrem efter Tyngdens Love, og det ærgrede mig. Min Ærgrelse var imidlertid ogsaa kortvarig; jeg fik snart Andet at tænke paa, thi i Faldet led jeg et Tab. Tænk Dig mit Tab, kjære Ven, tænk, hvad jeg tabte, der jeg i eet Tab tabte — min Dogmatik og mit Christusbillede!

"Den Sorg forvinder Du aldrig," sukkede jeg; men Vandet susede i mine Øren, Bølgerne lukkede sig over mit Hoved; det var et iiskoldt Bad, og et iiskoldt Bad er altid husvalende for et sygt Hjerte.

Det er unegtelig en Mangel ved vort kirkelige Opdragelsessystem (en Mangel, jeg meget vilde paatale, dersom jeg atter skulde udtale mig over Dr. Niels Hemmingsens Pastor), at vore unge Theologer, idet de lære at dogmatisere, ikke tillige lære at svømme.

Havde jeg kunnet svømme, saa havde jeg ikke lidt, hvad jeg led; havde jeg kunnet svømme, saa havde jeg dog idetmindste reddet mit ene Klenodie. Christusbilledet blev strax borte, jeg saae det ikke mere; men — Dogmatiken! tænk Dig, min Dogmatik holdt sig ordentlig paa Bølgernes Toppe, som om den nølede med at synke. Der var mig noget Rørende deri; thi det var

livagtig, som om den ventede paa, at jeg skulde komme den til Hjælp, og frelse den, ligerviis som Cæsar frelste Commentarerne. Himlen veed, at jeg gjorde mit Yderste; Himlen veed, at Cæsar ikke har kunnet elske sine Commentarer høiere, end jeg elskede min Dogmatik; men — Cæsar kunde svømme, jeg kunde ikke svømme, det er Forskjellen.

Saa sank Dogmatiken, saa sank jeg; men under al min Synken var Dogmatiken stedse for mine Øine, og saa var jeg da heller ikke uden Trøst. Det trøstede mig, at jeg saae "den rene Lære" bogstavelig lyse i de mørke Vande; det trøstede mig, at jeg vidste (og det var mig det Vissestes af Alt), at jeg endnu stod, eller rettere sank, under providentia specialissima; det trøstede mig, hvad Baadsmanden, skjøndt han for Resten var en Grobian, saa træffende havde sagt: "man holder en Torn ud, naar man er død."

Da vi nu begge, Dogmatiken og jeg, vare sunkne saa dybt, at det ellers saa kolde Vand begyndte at blive lunkent, og jeg deraf kunde slutte, at der ikke maatte være langt til Flammehavet, hændte det sig, at Dogmatiken (hvad der ellers er dens Natur aldeles imod) gav sig til at gaae i Zig-Zag. — "Hvad for Noget?" tænkte jeg, "gaaer den rene Lære nu i Zig-Zag, saa varer det vist ikke længe, før du ogsaa kommer til at gaae i Zig-Zag. Her stikker Noget under,

her er bestemt En, der har faaet fat i Dogmatiken: den tages med Vold, den skeer Overlast."

Som jeg nu overtænkte dette, og havde en Fornemmelse, som om jeg allerede gik i Zig-Zag, opdager jeg et skrækkeligt Uhyre, der bredte sig neden under mig, og strakte sine Kraller omkring til alle Sider. Skrækkeligt var dette Oieblik, det skrækkeligste, jeg har oplevet, siden jeg blev født; det var et Oieblik, hvori jeg maatte sige til mig selv: "nu taber du din Forstand."

Misforstaa mig ikke! det Skrækkelige laa ingenlunde deri, at jeg mødte et Uhyre. Du, min Ven, der hidtil, som Læser, har fulgt mig paa denne min Vandring, og kjender de Trøstegrunde, hvormed jeg var væbnet, vil vistnok indrømme mig, at jeg her gjerne kunde have mødt ti Uhyrer, uden at tabe min Forstand. Det Skrækkelige laa ikke deri, at det var et Uhyre; nei, det Skrækkelige laa just deri, at det var et jammerligt Uhyre, et Uhyre, som kun ved en uhyre Fordreielse kunde holde sig paa et Uhyres Standpunkt, et Uhyre, der trodsede ethvert kirkeligt dogmatisk Forbillede, et Uhyre, der ikke engang var saa meget som en Søkalv, en Krokodil eller Leviathan, men med eet Ord: en Krabbe.

Man kan falde med Ære, naar man finder sin rette Banemand; men — en Krabbe! er det en Banemand? "Skulde det overgaae dig," hviskede Har-

men i mit Indre, "skulde det nu overgaae dig, at en Krabbe, en lurvet, aandløs, plump, prosaisk Krabbe, en Dilettant af et Uhyre, her i disse Dybheder skulde opsluge først din Dogmatik og derefter dig selv? — det er utænkeligt, det er mere: det er speculativt utænkeligt, det er endnu mere: det er dogmatisk speculativt utænkeligt; men er det saa utænkeligt, da er det jo, Himlen være lovet, ogsaa aldeles umuligt. Lad saa dette Uhyre efter sit overfladiske Udvortes ti Gange være en Krabbe, efter sit dybere Indvortes, sin forbilledlige Idee er det dog alligevel ingen Krabbe, thi det er — en Hvalfisk."

Med denne Opdagelse sad jeg allerede dybt i Uhyrets Bug; min Forstand havde jeg bevaret, men Luften var indespærret, mine Kræfter udtømte: jeg kunde ikke Andet, jeg maatte besvime.

Saa laa jeg da besvimet i Hvalfiskens Bug, og min Opvaagnen var som min Besvimen: jeg besvimede i Ideen, og jeg vaagnede i Ideen, thi jeg vaagnede i en Sang: Alle dine Bølger og dine Vover fare hen over mig....

Sangens sidste Strophe sang jeg saa høit, at det lydelig klang i mit Øre. Jeg sluttede heraf, at jeg maatte være vaagen; thi vel har jeg hørt, at man kan tale i Søvne, men aldrig har jeg i mit Liv hørt Nogen synge i Søvne.

Denne Logik var mig af stor Vigtighed. Da jeg nemlig syngende slog mine Øine op, sad jeg rigtignok endnu i et lidet Rum, men dog i fri Luft, hvor et Par smaa Lys skinnede i det store Mørke. Der vare desuden adskillige Personer omkring mig. Dersom jeg altsaa endnu var i Hvalfiskens Bug, kunde jeg umulig være vaagen; dersom jeg virkelig var vaagen, kunde jeg umulig være i Hvalfiskens Bug. Da Saameget var indlysende, kom hiin Slutning mig naturligviis tilgode i rette Tid.

Da jeg ret var kommen til Besindelse, fandt jeg mig siddende i en Bærestol imellem to Dragere, som hver paa sin Side gik op ad en steil Klippemuur, hvor de knap havde Fodfæste. Nu forstod jeg, hvad det Hele skulde betyde; jeg var atter orienteret, og som den, der var orienteret, tog jeg med fast Stemme tilorde:

"Siger mig, I Mænd af Ninive, hvor blev Krabben af, det vil sige: hvor blev Hvalfisken af?"

"Det kjende vi ikke Noget til, Herre," svarede den Ene.

"Saa siger mig da, o Niniviter, hvor blev min Dogmatik af?"

— "Hvad mener I, Herre?"

"Hvad skulde jeg vel mene Andet, end min rene Bog om den rene Lære?" spurgte jeg fortørnet.

"Vi have," svarede Drageren, "slet ikke seet nogen Bog om den rene Lære."

"O Niniviter, o I ugudelige Niniviter, der ikke kjende den rene Lære," udbrød jeg, og saae nu, at der foran de to Dragere gik to Andre med Lys i Haanden.

"Vi ere ikke Niniviter, værdige Herre," sagde Drageren; "vi ere heller ikke ugudelige, vi ere gudfrygtige Hottentotter."

"Hvor er jeg da? Hvad Navn give I disse Steder?"

— "Dette er et Forbjerg, værdige Herre. Fremmede kalde det almindeligviis Cabo tormentoso; vi Hottentotter kalde det Cabo de bona esperanza."

"Los Tale!" svarede jeg med megen Strenghed. "Ville I binde mig Noget paa Ærmet, ville I Hottentotter, det vil sige: Niniviter, bilde mig ind, at her i Underverdenen skulde være et Cabo tormentoso, som ikke staaer i min rene Lære? Ville I kanskee tilsidst bilde mig ind, at det himmelske Jerusalem ligger i Afrika? O, Niniviter, o, I ugudelige Niniviter!"

"For Guds Skyld, kjære Herre," bad Drageren, "hold Eder rolig; den mindste uregelmæssige Bevægelse kan styrte os Alle i Afgrunden."

"Omvender Eder!" raabte jeg med høi Røst, thi Aanden var over mig; "omvender Eder, o Niniviter, o I ugudelige Niniviter!"

"Vi bede Eder ydmygeligen, kjære Herre," vedblev Drageren, "at I endnu et Øieblik vil sidde ganske rolig; vi skulle snart føre Eder til en Mand, der kan sige Eder, hvor I er, og hvad vi ere."

Drageren fremførte denne Bøn med en saadan Ydmyghed, at jeg tydelig kunde mærke, at mit kraftige Ord havde gjort sin Virkning: jeg taug. Vinden hvinede i Kløften, det tordnede i Dybet; men — mange Hytter og mange Lys! vi satte Foden paa fast Grund.

Det hele Anlæg saae temmelig tarveligt, eenfoldigt og ubetydeligt ud; men de Mænd, der fulgte mig, forsikrede, at der var livsaligt og hyggeligt i disse Smaaboliger, at Orkanen kunde fare hen over dem, og dog skulde ikke en Hytte falde, eller et Lys svæve, end sige: udslukkes.

Ifølge denne Oplysning kunde det forsaavidt gjerne være en Koloni af barmhjertige Hottentotter; men mangfoldige Kjendsgjerninger stadfæstede ligefuldt min Anskuelse, at disse Hottentotter, anskuede i den dogmatiske Idee, alligevel vare Niniviter, thi her var megen Verdslighed.

Hytterne vare nemlig ikke, som det sig bør i de Dødes Rige, behørig afsondrede Celler. Det var ikke Klostere, hvor Enhver kunde sidde fordybet i Eensomhed, enten granskende i "den rene Lære", eller nedskrivende sine Erindringer; nei, hver Hytte var som et

lille Familiehjem — tænk Dig, med Qvinder og Børn! det var grueligt, al den empiriske Endelighed her kom tilsyne.

Underveis mødte vi en Skare af Ældre og Yngre med mange Lys. Optoget gjaldt imidlertid ikke os; men der var, som En af mine Ledsagere bemærkede, givet Signal, at et stort Skib var ved at strande paa Kysten.

At jeg var vaad og kold, kan Du let forestille Dig. En af Dragerne, der bemærkede, at jeg af og til blev overfalden af en Febergysen, bad mig, at træde ind i hans Hytte og skifte Klædning. Jeg betakkede mig med de Ord: Vi ville ikke afklædes, men overklædes. Uden at ane det Dybe i denne dogmatiske Hentydning, er Mennesket saa prosaisk, at tilbyde mig en gammel Cavai.

Der ventede mig endnu Mere af den hottentottiske Naivetet, jeg mener: den ninivitiske Ukirkelighed.

Jeg var, reent ud sagt, baade sulten og tørstig; jeg skammer mig ikke derved, da vi jo dog alligevel engang skulle sidde til Bords med Abraham, Isaak og Jakob i Himmeriges Rige. Ja, det veed man da, hvad er, thi det er jo bibelsk. Men at Hottentot-Niniviterne ligesaa lidt kjendte det Bibelske som det Dogmatiske, beviste de paa enhver Maade.

Unge Qvinder kom os imode med Forfriskninger. Denne qvindelige Optræden var forsaavidt i sin Orden, som der jo ogsaa ere hellige Qvinder i den hellige Historie. Men der de nu kom nærmere med deres Fade og Skaaler, og jeg fornam, at det dampede, ja, at det dampede ganske empirisk: saa havde jeg nok.

En af Lastdragerne, en lille, morkladen Mand, der hidtil havde forholdt sig taus og stille, gik Qvinderne imode, tog en Skaal, nærmede sig til mig, og bad mig med et Ansigt saa opklaret, som kunde det frelse min Sjæl, at drikke.

"Dette Menneske er i sin tjenstagtige Eenfoldighed istand til Alt", tænkte jeg, "hvad om han nu bod dig noget aldeles Ubibelsk, Udogmatisk, Ukirkeligt, noget ufordoieligt Varmt i de Dodes Rige!"

Det Gruelige i denne Forestilling virkede saadan paa mig, at jeg uvilkaarlig gjorde en Haandbevægelse, hvorved han kom til at lade Skaalen falde.

Den morkladne Mand blev bleg. et smerteligt Udtryk prægede sig i hans Ansigt; han stod ganske maallos.

"I bedrover ham, kjære Herre," tog En af de Andre tilorde. "I maa vide, at han her er den Forste iblandt os, at det er ham, der snart skal have den Ære at fore Eder frem for den ærværdige Fader, at

det var ham, der først kastede sig fra Klippen ned i Brændingen, da vi hørte Eders Skrig."

"Elendige Kjætter!" raabte jeg i den høieste Fortornelse (det var jo ikke paa min Persons, men paa Ideens Vegne, jeg blev fortornet) "elendige Kjætter, hvad taler Du om Skrig? Det var ikke Skrig, det var jo Sang, det var Propheten Jonæ Sang, der tonede fra mine Læber. O Niniviter, o I ugudelige Niniviter!"

Medens jeg talede saaledes, nærmede sig den unge Qvinde, af hvem min tjenstagtige Ledsager havde modtaget Skaalen; hun lagde hans Haand i sin, saae ham ind i de mørke Øine, og sagde med særdeles Eftertryk: "Du følger dog med den Fremmede, ikke sandt?"

Der var i hendes Stemme Noget, der gav Manden nyt Liv, og beroligede os alle. Uden videre Misforstaaelser eller Fataliteter fortsatte vi da Vandringen, og stode efter faa Øieblikke ved "den ærværdige Faders Paulun".

III.

Skjærsilden. En Taarnengel med en Krands.

Den saakaldte ærværdige Faders Paulun var et stort Telt, der til min Overraskelse ikke bar mindste Spor af det Hottentottiske, men derimod til min Idees

Bekræftelse desto tydeligere Spor af det Ninivitiske. Dette Telt var ikke som en simpel Bolig for eenfoldige Sjælehyrder; nei, det var tvertimod udstyret med al Pragt som et Kongetelt. Teltets nærmere Indretning bemærkede jeg dog først siden; thi, endskjøndt mine Øine vare forberedte ved den Dagning, hvori de mange Lysskjær smeltede sammen, blev jeg dog, som jeg stod foran Teltet, næsten aldeles blind af det stærke Lys, der udstrømmede derfra.

"Modtag min broderlige Hilsen!" — Som jeg hørte disse Ord, havde den Hilsende allerede greben min Haand, for at føre mig ind.

Neppe var jeg traadt ind i, hvad man vel kunde kalde Forgaarden, før det Blændende forsvandt, og jeg saae alle Gjenstandene i et klart, velgjørende Lys. Jeg studsede, der jeg, istedetfor en udlevet Olding, saae en ganske ung Mand med et næsten jomfrueligt Ansigt for mig.

Med de Ord: "Den ærværdige Fader vil komme og give Dig sin Velsignelse," førte han mig til et Sæde af Fløiel, at jeg kunde hvile mig efter udstandne Besværligheder.

Den unge Mand, der ikke selv tog Plads, men gik sagte frem og tilbage, var, efter hans Ordensdragt at dømme, en evangelisk-luthersk Geistlig. Den sorte Silkekjole, den sneehvide krusede Krave, det fine Linned

om hans Hænder, Alt svarede til den i Teltet herskende Elegance. Den unge Mand saae ud omtrent som en smuk Catechet, der nylig er bleven ordineret.

"Det er dog sørgeligt," tænkte jeg ved mig selv, "hvor Endeligheden med dens verlende Indtryk af Behageligt og Ubehageligt selv efter Døden hænger ved os Mennesker."

Det var en Tilstaaelse, der uvilkaarlig blev mig aftvungen; thi, uagtet den hele Omgivelse stred imod min Idee, og den foreløbige Standsning var mig høilig imod, saa kunde jeg dog ikke dølge for mig selv, at jeg nu nød den behageligste Hvile, jeg nogetsteds havde fundet, siden jeg forlod mit Kloster.

Det Vaade, det Kolde forsvandt, mine Livsaander vaagnede; kun een Ubehagelighed var endnu tilbage, og det var den tiltagende Hunger og Tørst.

Med inderlig Interesse og ikke uden en vis Forventning vedblev jeg da, som i Tanker, at see lige hen for mig; thi lige over for mig, i det modsatte Hjørne af Teltet, var dækket et lidet Bord med Frugter og Brød paa et skinnende Fad og Viin i et Bæger af slebet Krystal.

Dersom Forundring var et varigt Middel mod Hunger og Tørst, var jeg sikkert bleven vederqvæget for lang Tid, der jeg saae den mørkladne Fisker, ham, der kaldtes den Første, ham, der havde rakt mig

Skaalen, komme frem fra det Indre af Teltet, og, klædt ligesom "Catecheten", nærme sig Bordet.

Uden at sætte sig ned, nød han af Brødet og drak af Vinen, og saae hen paa mig (hvis Øine af og til mødte hans) med et Blik, som vilde han sige: "Nu faaer Du Intet, dersom Du ikke vil bede mig om Noget."

Havde hans Mine røbet det Allermindste, der kunde tyde hen paa, at han nu fik Satisfaction for den Forhaanelse, jeg havde viist ham: da troer jeg næsten, at det var kommen til en Forklaring imellem os; thi jeg havde jo mine gode dogmatiske Grunde. Men det Modsatte var just Tilfældet. Den lille mørkladne Geistlige saae livagtig paa mig, som om han vilde sige: "Ak, hvi tøver Du, gid Du dog vilde bede mig om Noget. Ak, dersom Du ikke vil bede mig, saa tør, saa maa jeg jo Intet give Dig."

Denne Forestilling var mig piinlig. Jeg fandt, at jeg hverken kunde eller vilde bede ham om det Mindste, og saa fandt jeg da ogsaa, at det Hele maaskee var lagt an paa, at han skulde forestille Barmhjertigheden og spille den Overlegne. Siddende som paa Gløder, brød jeg Tausheden og sagde:

"Skaf mig en Veiviser, thi jeg maa bort."

"Hav Taalmodighed," svarede Catecheten, "vor ærværdige Fader vil selv være Din Veiviser."

"Hvi tøver han da," spurgte jeg, "og standser en Sjæl, som ikke vil standses?"

"Taalmodighed, kjære Broder," vedblev Catecheten. "Vor ærværdige Fader standser Dig ikke vilkaarlig; han er selv standset; han har just en Time derinde med en gammel skibbruden Mand, der skal lære at bede."

"Skaf mig strax en Veiviser," gjentog jeg. "Denne hottentottiske Endelighed, denne ninivitiske Verdslighed piner mig som den rene Skjærsild."

"Du veed, kjære Broder," vedblev Catecheten, "hvad skrevet staaer: Alt skal prøves i Ilden. Kalder Du da de Gjerninger, hvormed vi daglig øve os i al Barmhjertighed, at vi for Christi Skyld maatte faae Barmhjertighed, en Skjærsild, saa takke vi Gud for Skjærsilden."

"Have I da," spurgte jeg, "en virkelig, synlig Kirke?"

"Paa dette Sted," svarede han, "staaer vort Guds-Huus, naar Menigheden samles."

"Altsaa: dette Telt, denne meningsløse Blanding af patriarchalsk Simpelhed og moderne Luxus, have I opreist Eder til et Guds-Huus. Ja, jeg tilstaaer det; det er en Kirkestiil, der egner sig for en Sect; det er en Typus, der er Eder værdig."

"Du feiler, kjære Broder," vedblev Catecheten, "naar Du antager, at dette Telt er en fast bestaaende Typus, da det tvertimod sjældent er i den ene Time som i den anden. Naar Menigheden samles, bringer Enhver sin Hytte og sine Lys med sig. Vi opbygge vort Guds-Huus for hver Stund, vi opbygges deri; men vi have her i Underverdenen ikke faste udvortes Former: det Ydre verler uophørlig, og tjener saaledes det Indre."

"Have I da ikke et fast objectivt, bestemt, uforanderligt Christusbillede?"

— "Vi have her, som Du seer, et Billede af den bodfærdige Rover, ikke for Billedets, men for Paamindelsens Skyld, at vi dog omsider maatte naae den Tro og den Forjættelse, han naaede paa det Sidste; men et Billede af Herren selv, hvad enten man nu forestiller sig et saadant Billede udskaaret i Træ eller tegnet i et dogmatisk-philosophisk Begreb, have vi ikke. At hænge formeget efter et saadant Billede, røber, ifølge vor Mening, et betænkeligt Hang til Afgudsdyrkelse."

"Unge Mand," sagde jeg, inderlig opbragt (naturligviis ikke paa min Persons, men paa Sagens Vegne) over en saa anmassende Erklæring af en saa ung Mand, "Du skulde dog ikke udtale Dig i en saa afgjørende Tone om en Sag, hvorover Du, ikke blot

efter din Tale, men ogsaa efter din Alder at dømme, neppe har gransket tilbørlig."

"Ak, min kjære Broder," sagde Catecheten veemodig, "lad os ikke rose os af vor Viisdom; hvad Alderen angaaer, da har jeg nu været her paa dette Sted i henved 200 Aar, og har da ogsaa havt adskillig Leilighed til at tænke Adskilligt over vore hellige Troeslærdomme."

For at prøve, om det var sandt, hvad han sagde, fremsatte jeg strax følgende dogmatiske Problemer:

"Hvorledes forklarer Du mig Treenigheden ad intra?"

Han taug.

"Hvorledes forklarer Du mig den Hellig-Aands Personlighed som tredie Person i Guddommen?"

Han drog et dybt Suk.

"Saa lad os da," vedblev jeg, "for at gaae over til noget Andet, tage et Punkt af Christologien. Hvorledes forklarer Du mig den guddommelige og menneskelige Naturs Forening i Gud-Menneskets Person?"

Han foldede sine Hænder.

"For at gjøre Problemet endnu tydeligere," vedblev jeg, "forelægger jeg Dig til Slutning dette ene, sidste, afgjørende Spørgsmaal: hvorledes er det begribeligt, at Christus, i det Øieblik, han raabte paa Korset: min Gud, min Gud, hvi haver Du forladt mig?

kunde være som den almægtige Gud selv, det Guds Ord, der bærer, opholder og styrer den ganske Verden? svar mig nu: hvorledes er det tænkeligt? hvorledes er det begribeligt?"

Her gjorde jeg den ved Examen saa velbekjendte, lange Pause. Catecheten var forknyt, ja, næsten ligesaa forknyt som en Candidat, der er ifærd med at gaae reject til Attestats. Da jeg saae ham i denne Forfatning, ynkedes jeg virkelig over ham, og søgte at give ham en lille Opmuntring, idet jeg sagde: "gode Ven, vær frimodig! Meningen er jo ikke, at Du skal begribe det absolut: jeg kan jo ikke engang selv begribe det absolut. Begrib det blot til en vis Grad; thi til en vis Grad er det tilvisse begribeligt, dogmatisk-speculativt begribeligt."

"Ak, kjære Broder, det er tilvisse baade Dig og mig aldeles ubegribeligt!" svarede han.

"Usandhed!" raabte jeg; "men Du har ingen Trang til videnskabelig Erkjendelse, Du...."

Han tyssede paa mig, tog mig i Haanden, og sagde med en vis Inderlighed: "Du skulde blot vide, hvad der i dette Øieblik foregaaer histinde!"

"Hvad har man da for derinde?" spurgte jeg lidt studs og lidt studsende.

— "Den gamle skibbrudne Mand, der sidder derinde hos vor ærværdige Fader, har for ikke mange Aar

siden været en af Tydsklands meest speculative Dogmatikere; nu....."

"Kan jeg faae den Dogmatiker i Tale?" spurgte jeg hastigt (for at komme efter, om man ikke opspandt en Historie), "nu er hans Bedetime vel snart til Ende?'

"Det kan endda ikke skee," tog den mørkladne, hidtil saa tause, Geistlige til Orde; "naar Dogmatikeren er færdig hos vor ærværdige Fader, skal han i varmt Bad og gnides med uldent Tøi, thi han lider meget af Gigt."

"Men, naar han saa har været i Badet," sagde jeg (allerede overbeviist om Bedrageriet), "saa kan jeg jo nok faae ham i Tale, ikke sandt?"

"Det kan umulig skee," svarede den Alvorlige; "naar han har været i Badet, og styrket sig lidt, skal han med mig til Søen, og øve sig i Bølgerne."

"Det er nok!" raabte jeg ganske høit, og foer ud af Teltet; "det er nok af dette Opspind; thi det Hele er et Opspind, et subjectivt phantastisk Hjernespind, og I ere Bedragere."

Som jeg sagde de sidste Ord, traadte den ærværdige Fader frem af Teltets Indre, beskinnet af det stærke Lys; jeg blev staaende udenfor, vaad og kold og blændet, som før.

— "Træd nærmere, min Søn, og lad mig give Dig min Velsignelse!" lød Oldingens Røst.

"Nei, før skal jeg styrte mig i Søen, og kaste mig i Skjærsilden, før jeg atter skal sætte min Fod i dette Kjætterpaulun"; med disse Ord vendte jeg ham Ryggen, tilføiende: "fremad, I Veivisere, følger mig, thi jeg kjender mit Maal!"

Jeg ilede forud, Mændene fulgte; men jeg kom desværre ikke langt, før jeg atter blev standset.

Det var et svælgende Dyb, i hvilket Afgrundens Vande bruste; tvært over Svælget gik en Række smalle, enkeltstaaende Steenpiller; det saae ud som en Rad hvide Tænder; men naar disse Tænder bevægede sig frem og tilbage, saae de næsten ud som Rør, der svaie for Vinden.

"Her maa jeg over," raabte jeg; "thi hist i Horizonten sees Taarnet!"

"Ak, kjære Broder," sagde Catecheten, "her er ingen menneskelig Overgang. Dette Svælg er en Deel af Søen, der skjærer sig dybt ind i Landet; vi kalde det Diævelens Strube."

"Udflugter!" sagde jeg; "her maa være en Overgang, thi hist over Heden seer jeg et nyt Tegn."

"Vogt Dig, kjære Broder," vedblev Catecheten bønlig, "vogt Dig for de Gøglebilleder, der fare omkring over den vilde Hede."

"Forblindede," svarede jeg, "kan Du da ikke see,

at det er en Engel? det er en Taarnengel fra det nye Jerusalem."

"Ak, kjære Broder," bade de to Geistlige, omfavnende mine Knæe, "ak, kjære Broder, kom dog til Dig selv, og bliv hos os; i vore Hytter er der Ly for Stormen; bliv hos os, at ikke Luftens Aander skulle faae Magt over Dig. Kom til Dig selv, og bliv ved vor eenfoldige Tro!"

Under hele dette Optrin havde jeg mit Blik stadig henvendt paa Engelen. Jeg saae, hvordan han holdt en Basun; jeg saae, han havde en Krands paa sit Hoved; jeg saae, hvordan han tog Krandsen af sit Hoved, og rakte den hen imod mig, som vilde han give mig et Vink.

Dette Syn styrkede mig i Aanden; styrket i Aanden, stødte jeg de Bedende fra mig, oprakte mine Hænder imod Himmelen, og raabte med høi Røst:

"Tro imod Tro, den vidende Tro imod den uvidende Tro, den skuende Tro imod den blinde Tro, den begribende Tro imod den eenfoldige Tro! Timen er kommen; nu skal det vise sig, hvilken Tro der er den rette Tro!"

"Ak, kjære Broder!" sukkede de Bedende for mine Fødder.

"Ingen Omsvøb!" tordnede jeg. "Strax en Overgang, at jeg kan drage bort med Fred; hvis ikke,"

her hævede jeg min Stemme til en forfærdelig Pathos, "da skal jeg paakalde Engelen, og Engelen skal komme, og bære mig over Afgrunden, og Engelen skal stode i Basunen, og styrte Eder og Eders Telte og al Eders ninivitiske Verdslighed i Skjærsildens Flammer; og naar I synke i Flammerne: da skal .... min Forbandelse" vilde jeg have tilføiet, men, før jeg fik Ordet udtalt, havde "den ærværdige Fader" alt sluttet mig i sin Favn.

Han bar mig over de svaiende Rør; han bar mig over det svælgende Dyb, som man bærer paa Armen en liden Dreng.

"Kjære Søn," sagde Oldingen, som vi stode paa den anden Side, "Du vilde ikke modtage min Velsignelse; modtag da det Erindringstegn, jeg nu fæster paa dine Skuldre i den Tro og det Haab, at Du vissælig engang vender tilbage.

Med disse Ord var den Gamle forsvunden; ogsaa Engelen var forsvunden: jeg gik stille hen over Heden.

Tredie Deel.

Tilbagegang.

A.

Til Maalet.

I.

Paa Heden. En Reisekammerat.

"Hvad man dog kan opleve, naar man er død!" I denne ene Tanke var nu Erindringen af Alt, hvad jeg havde gjennemgaaet efter Udvandringen fra mit Kloster, samlet som i eet Indtryk.

Endskjøndt min Sjæl uvilkaarlig følte ligesom Stik af mange Saar, og især noget Piinligt i den Maade, hvorpaa jeg skiltes fra "den ærværdige Fader": saa var jeg dog i det Hele fro og vel tilmode, forvisset om, at jeg dog nu endelig havde fundet en banet Vei.

Den tomme, øde, vidt udstrakte Hede, hvor hist og her en Busk eller en eenlig Høi, beskinnet af det blege Stjernelys, kun bidrog til at forøge den her-

skende Eensformighed, frembød Intet, der lod mig befrygte nogen ny Standsning eller uventet Hindring.

Livet i Hytterne, Søens fjerne Brusen, enkelte Skrig, som af Skibbrudne, Alt forstummede, efterhaanden som jeg skred længere frem; kun Lyden af skarpe Vinde, der joge spredte Masser af sønderrevne Skyer hen over Heden, blandede sig af og til i den dybe Stilhed, som for at minde mig om, hvor eensom jeg var.

"Hvor dog vi Mennesker maae stride med hverandre, ikke alene i Oververdenen, men ogsaa i Underverdenen, idet vi alle, hver paa sin Viis, stride for Livet og Sjælens Frelse", sagde jeg til mig selv, veemodig ved Tanken om, at jeg, der paa min Vei allerede havde mødt saa Mange, endnu ikke havde omvendt et eneste Menneske, ikke frelst en eneste Sjæl.

"Det er en egen Sag med det, at være Sjælesørger, især i Underverdenen, især, naar man med al sin kirkelige Stræben staaer ene iblandt en Mængde gjenstridige Individer uden et fast anerkjendt Læregreb, uden en ordentlig indrettet Cultus, uden en bestemt statsretlig Kirkeforfatning."

"I Oververdenen er der dog i det Hele en langt bedre Orden. Jeg troer virkelig, at jeg som Sjælesørger hellere vilde paatage mig at omvende, formane, opbygge og trøste 600 Sjæle hver Søndag i Over-

verdenen, end forbedre en eneste Sjæl her i Underverdenen, om jeg saa havde 600 Aar til at arbeide derpaa."

"Er det da min Skyld? elsker jeg maaskee ikke mine Medmennesker? Jeg veed dog, at jeg har levet i god Forstaaelse med alle Retsindige (thi det har altid været mig nok, at vi til en vis Grad vare enige i Hovedsagen); jeg har levet i selskabelig, venskabelig, gemytlig Omgang med mine Medborgere (thi jeg har ikke af Særhed, Tværhed eller aandeligt Hovmod trukket mig tilbage fra det gode Selskab); jeg har endelig levet i et dyrebart, omt og kjærligt Forhold til mine mange Aandsfrænder, til alle dem, hvis høiere Stræben jeg maatte paaskjønne, og virkelig ogsaa paaskjønnede, ligesom de igjen paaskjønnede min Stræben: er dette ikke Menneskekjærlighed, hvad er da Menneskekjærlighed?"

"Dersom jeg per impossibile kunde komme tilbage til Oververdenen, og holde Forelæsninger over den christelige Ethik: da vilde jeg sandelig gjøre en skarp og indtrængende Forskjel imellem Menneskekjærlighed og Individ-Kjærlighed, det vil sige: imellem Kjærlighed til Sjælene og Kjærlighed til Individerne. Menneskekjærlighed er væsentlig Sjælekjærlighed, og Sjælekjærlighed er igjen væsentlig Idee-Kjærlighed; kun ved

Deelagtighed i den objective, almeengyldige Idee er Sjælen en menneskelig Sjæl, skabt i Guds Billede."

"Derfor siger Christus: Disse (Sjæle) ere min Moder, mine Søstre, mine Brødre, pegende paa sine Disciple og Tilhørere, medens han lader den virkelige Moder, de virkelige Søstre og Brødre (disse Individer) staae udenfor Døren."

"I al Skrøbelighed har jeg nu stræbt at efterfølge Ham, som er Hovedet, og — takket være Han, som er Hovedet, det er ogsaa lykkedes mig til en vis Grad."

"I mine lyse Øieblikke, naar jeg saadan stod midt i Menigheden, opbyggende mig selv, idet jeg opbyggede mine Tilhørere med Apostelens Formaning: Elsker hverandre, mine Brødre! da kan jeg give mig det Vidnesbyrd, at jeg elskede disse Sjæle, som jeg elskede mig selv, at jeg elskede dem alle, at jeg elskede dem desto inderligere, jo talrigere de vare."

"Individerne derimod i deres empirisk-private Endelighed og subjective Uendelighed har jeg aldrig saadan ret kunnet elske. Derfor kunde jeg da heller ikke elske Hottentotterne den Stund, jeg vandrede med dem; nu derimod, da jeg er fjernet fra de hottentottiske Individer, nu føler jeg virkelig, at jeg dog ogsaa elsker Hottentotternes Sjæle. Hvor vilde jeg nu ønske, at jeg dog havde een Sjæl, var det endog blot en Sjæl

af en Hottentot, jeg kunde føre med mig ind i det nye Jerusalem!"

Saa gik mine Betragtninger, saa gik Veien.

Det er besynderligt med Tildragelserne her i Underverdenen. Hvad man just ønsker og venter, skal næsten altid møde En, og dog kommer det i den Grad mod al Forventning, at man ikke kan kjende det igjen, før bagefter.

Fordybet, som jeg var, i mine Selvbetragtninger, vedblev jeg dog alligevel at see ligefrem, for ikke at forfeile den lige Vei. Som jeg nu gaaer hen over Heden, og seer ligefrem, opdager jeg i nogen Afstand — et mørkt Punkt, der bevæger sig langsomt og jævnt i en Rundkreds.

"Det skulde dog vel aldrig være en ny Skygge", sagde jeg, og den kolde Sved sprak ud af min Pande. Du forstaaer mig nok, gode Ven: det var jo slet ikke, fordi jeg var bange for en Skygge; jeg var jo blot bange for nye Gjenvordigheder og en ny Standsning. Dog, Himlen skee Tak! det var ingen Skygge, det var et virkeligt Menneske; det var en Mand i en graa Frakke med bare Been og blottet Hoved, der gik og saae ned mod Jorden, som om han ledte efter Noget.

"Herregud", sukkede jeg, "det er vist en Ulykkelig, der trænger til Raad og Daad, her finder Du da en

fattig, vildfarende Sjæl, Du kan lede paa rette Vi til det himmelske Jerusalem."

Just idet jeg kom lige hen til den Ubekjendte, bøiede han sig ned, som for at tage Noget op, og blev derpaa staaende, og saae paa mig.

"Hvad søger Du, Ven?" spurgte jeg veemodig.

"Ingenting", svarede han ganske tørt.

"Mig syntes dog, at Du ledte efter Noget."

— "Det gjorde jeg ogsaa, thi jeg ledte just efter en gammel Skrædderregning, der var falden ud af min Frakkelomme; men" (han saae stivt paa mig) — "takket være din Ankomst, nu har jeg fundet den."

"Ja, kjære Sjæl", sagde jeg med en egen Betoning, "det er et stort Regnskab, vi nu gaae imøde."

"Just derfor", svarede han, "er det jo ganske godt at have de smaae Regninger qvitterede."

"Som det lader til, skulle vi nok samme Vei; vi kunne jo følges ad."

— "Hvor langt gjælder Reisen, om jeg maa være saa fri?"

"Den lige Vei til det himmelske Jerusalem, følg mig!"

"Det him —, det himmel —, det himmelske Jerusalem!" udbrød han med en næsten vanvittig Gebærde, idet han begyndte at spille i Luften med Fin-

grene. "Det himmelske Jerusalem! Der er vist grumme langt herfra til det himmelske Jerusalem?"

"Aa nei, et Par Miil eller saa omtrent", svarede jeg. "Opløft dine Øine, see Staden, dens Tempel og dens Taarn staae jo der i Horizonten!"

Han opspilede rigtignok sine Øine; men, istedetfor at see efter Taarnet, vedblev han at stirre paa mig, og sagde derpaa i en klynkende Tone, omtrent som naar en Tigger vil insinuere sig: "Hør gode Herre, bliv ikke vred, men jeg vilde gjerne bede Dig om een Ting."

"Og det er?" spurgte jeg.

— "Uden Fortrydelse, Du skulde vel ikke have en Fløite hos Dig, bare en gammel Fløite?"

"Besynderligt", sagde jeg som for mig selv, uvis, om det var Bizarreri, eller det stakkels Menneske maaskee ikke var rigtigt i Hovedet.

"Ja, for jeg skal sige Dig", vedblev han som i et Anfald af Vanvid, "men i al Fortrolighed, Du maa endelig ikke sige det til Nogen", — han saae sig om, som En, der er bange for at være beluret — "da jeg var ung, dyrkede jeg de alvorlige Videnskaber, og tænkte kun lidt paa Musiken; men saa begyndte jeg at blive gammel, og saa gik Verden mig imod, og saa gik jeg Verden imod, og saa veed jeg ikke, hvordan det

gik, saa fik jeg saadan en underlig Lyst til at spille paa Fløite."

"Stakkels Menneske!"

— "Flittig var jeg, det maa Du troe, og Talent havde jeg ogsaa, det kunde jeg godt mærke. Jeg havde allerede lært mig selv saa godt som et heelt Stykke; men ak, saa døde jeg, og tænk engang, saa tog man Fløiten fra mig: nu er jeg bange, jeg kommer reent ud af Øvelsen."

"Stakkels Menneske", sagde jeg, og greb hans Haand: "Verden har saaret Dig, men glem nu Verden, og tænk paa det himmelske Jerusalem."

— "Det himmelske Jerusalem! ja det er jo netop det, jeg staaer og tænker paa. — Hør, dersom Du virkelig har Fløiten hos Dig, saa kunde Du jo af christelig Medlidenhed sagtens laane mig den det Par Miil. Jeg har hørt sige, at Folk i det himmelske Jerusalem skal være godgjørende mod Fattige. Ja, naae vi først det himmelske Jerusalem, saa har det jo ingen Nød; saa tigger jeg snart saa mange Penge, at jeg kan kjøbe mig en Fløite selv, og har jeg først kjøbt Fløiten, seer Du, saa er Fløiten min retmæssige Eiendom, og — det er altid godt at eie Noget selv."

"For Guds Skyld, Menneske, lad dog de Griller fare, og tænk paa det Alvorlige."

— "Det Alvorlige! ja det er just det, jeg staaer og tænker paa. Seer Du, dersom Du kunde beqvemme Dig til at laane mig Floiten, vilde Du, alvorlig talt, selv kunne høste baade Ære og Gavn deraf. Tro mig, der er vist mere end to Miil til det himmelske Jerusalem, ja, der er i det Mindste fire Miil, ja, der er en lang Vei; og hvor kunde den lange Vei ikke forkortes ved passende musikalsk Underholdning. Tro mig, det vil blive sildig, meget sildig, Folk er bestemt gaaet til Sengs i det himmelske Jerusalem, inden Du naaer Byen. Betænk nu, hvor gavnligt, om Du havde En med, som strax kan give Tonen an; betænk, hvilken Ære for Dig, at drage ind i det himmelske Jerusalem med fuld Musik!"

"Hør Menneske", sagde jeg i en streng Tone, "Fløite i Virkelighed har jeg ikke, og Fløite i Forbillede kjender jeg ikke; maa jeg saa være fri; tænk paa din Sjæls Frelse, følg mig!"

— "Ja, ja da, siden Du er saa god at befale over mig, og jeg desuden skal gaae en Tour for min Helbreds Skyld, kan jeg jo sagtens følge Dig et Stykke Vei, naar Du saa bare ikke bliver kjed af mit Følgeskab."

"Kjed af dit Følgeskab?" spurgte jeg for en Forsigtigheds Skyld, "hvem er Du da, siden Du teer Dig saaledes? siig mig strax, hvem Du er?"

"Hvem jeg er?" mumlede han, og foer med Haanden over sin Pande, — "hvem er det nu, jeg er? Ja, jeg maa tilstaae, det har jeg i dette Dieblik reent glemt; men", — tilføiede han, idet han med Hænderne paa Ryggen igjen stod stille og saae op og ned ad mig: "her paa Heden kan det jo i Grunden ogsaa være det samme, hvem man er, naar man bare kan huske, hvad man er."

"Hvad er Du da?"

— "En Pjalt."

"Dit korte Udtryk, min gode Ven," bemærkede jeg, "er dog maaskee mere plat, end betegnende. Dersom Du ved dette Udtryk vil betegne dit Forhold til Gud, saa er jo ethvert Menneske, hvad Du kalder "en Pjalt." Men hvorfor saa ikke hellere bruge Skriftens ærværdige Ord: en Synder? Ja, vi ere Syndere. Ved Arvesynden ere vi alle Syndere, ved Arvesynden ere vi altsaa begge lige; vi ere begge to arme Syndere: skynd dig nu, og kom!"

— "Synder, — arm Synder, — Arvesynder, — alle Synder i een Synd, alle Synder i een Synder! — maa jeg saa" (han famlede i Frakkelommen) "forære Dig min gamle Skrædderregning, thi Hovedsagen ..."

Uden at lade mig forstyrre af hans Indfald, sagde jeg ganske rolig: "Hovedsagen er, at Du har misfor-

staaet Hovedsagen. Naar jeg siger, at vi Alle uden Forskjel ere Syndere for Gud, saa indbefattes jo derunder, at hvert Menneske tillige paa sin Viis er en Synder for Gud."

"Hovedsagen", svarede han efterabende, "er, at Du har misforstaaet Hovedsagen; thi jeg vil jo, for Gud, netop betegne min særegne Syndighed, naar jeg siger, at jeg er en Pjalt."

II.

En Helt og en Pjalt.

"Hvad er saa Underverdenen? Seet i Ideen er Underverdenen væsentlig det Samme som Inderverdenen, den Verden, hvori det Udvortes overalt maa tjene det Indvortes. Hvorfor tabte jeg saa min Dogmatik udvortes? — At den skulde sætte sig desto fastere indvortes. Hvorfor tabte jeg mit Christusbillede i det Udvortes? — At den objective Kirkelighed skulde centraliseres desto kraftigere i mit Indvortes."

Da denne dybe Sandhed som ved en Indskydelse var gaaet op for mig, vendte jeg mig til Reisekammeraten med det Spørgsmaal: "Veed Du, hvad jeg er?"

Nei, Kors bevares, hvordan skulde jeg vel vide det?" svarede han, og gabede paa mig.

"Hør nu godt efter, saa skal jeg sige Dig det i en ligefrem Meddelelse: Jeg er efter min Idee den menneskeblevne Dogmatik, den objective, centrale Kirkelighed."

"Det var lige —, det var lige —, det var ligefrem!" nynnede han, og spillede med Fingrene i Luften.

"Seer Du," vedblev jeg, "ligesom Guds Menneskevordelse paa een Gang er et helligt Mysterium og dog en speculativt begribelig Kjendsgjerning, saaledes er (mutatis mutandis) nu ogsaa Dogmatikens Menneskevordelse et helligt Mysterium og en begribelig Kjendsgjerning: begge Mysterier ere til en vis Grad lige begribelige."

— "Men, Du min Gud og Skaber, hvor er det dog muligt!"

"Hør kun efter! — Den hele christelige Sandhed lader sig jo udlægge og fremsætte i et Indbegreb af faste, sammenhængende Sætninger, det vil sige: Troessætninger. Er dette ikke klart?"

— "Jo!"

"Forsaavidt nu disse Troessætninger opfattes som videnskabelige Læresætninger, er Troen den simpleste Sag af Verden."

— "Hvad mener Du?"

"Den hele videnskabelige Troesvirksomhed udtøm-

mer jeg i følgende to Akter. Første Akt: Jeg forsikrer, jeg vidner, jeg forkynder høitidelig, sigende: Troen er mig det Visseste af Alt, og see, nu kan Ingen afdisputere mig den Grundsætning, at Troen er mig det Visseste af Alt."

"Den Akt la'er sig nok spille," mumlede han.

"Anden Akt: Jeg forsikrer, jeg vidner, jeg forkynder høitidelig, sigende: See, alle disse bibelske kirkelige Sætninger ere mig givne i Troen; Troen er mig det Visseste af Alt; nu er det logisk-dogmatisk uimodsigeligt, at alle disse Sætninger ere mig det Visseste af Alt; ergo: har jeg den evige Sandhed, Pu-Sto, det Positive."

"Evig positivt Pu-Sto, evig Pose for alle Positive!" raabte det fjantede Menneske ganske høit, og spillede i Luften.

"Alvorlig!" sagde jeg, og vedblev, for ikke at komme ud af Strømningen: "Naar det Speculative omsættes i det Opbyggelige; naar den objective Lære i Dogmatiken forbinder sig med det Lyriske i Christusbilledet, og det Lyrisk-Objective i denne Forening sættes lyrisk-objectivt i Menigheden, i Cultus, i Aandens Oeconomie, saa faae vi den centrale Kirkelighed. Forstaaer Du det?"

"Nei gu gjør jeg ikke, nei!" svarede han.

"Lad mig da forklare Dig det med andre Ord: Det christelige Liv er dobbelt, deels et Privatliv, deels et Menighedsliv. Privatlivet skal man ikke bekymre sig for meget om, det bliver den Enkeltes Sag; men Menighedslivet! ja, Menighedslivet, det er Hovedsagen, thi Menighedslivet er det rene Ideeliv."

— "Naa saadan at forstaae, — det rene Ideeliv!"

"Dette kirkelige Ideeliv har nu sine Former, sine canones, sine Forbilleder, og dem skal man vaage over; thi Den, der ret veed at forklare disse Forbilleder, ham kan Intet tilstøde, enten i Livet eller i Døden, enten i Oververdenen eller i Underverdenen, enten i Tiden eller i Evigheden, uden at han jo allerede forud til en vis Grad har begrebet det Altsammen, efterdi det Altsammen væsentlig forud er givet ham i Kirkelighedens dogmatiske Begreb."

"Har Du da virkelig forud vidst i Begrebet, hvad der skulde møde Dig efter din Død?" spurgte han.

"Ja," svarede jeg, "i Hovedsagen."

— "Aa, maae vi høre Hovedsagen!"

"Hovedsagen", svarede jeg, "bestaaer naturligviis ikke i det Enkelte; det Enkelte er i og for sig en reen Bisag, en empirisk Endelighed, der ikke duer. Skulde jeg nu opregne Alt, hvad der er hændet mig i det Enkelte, hvorledes jeg f. Ex. blev forskrækket for en

Ulv, forarget paa en Krage, forfulgt af en Skygge, standset af en Kasket, fik Pu-Sto i en Bjergkløft, blev kastet i Søen af en Baadsmand, faldt i Kløerne paa en Krabbe, blev fisket op af en Hottentot, og baaren over et Svælg af en Olding: da vilde jo alt Dette være som et improviseret Sammensurium, et meningsløst Eventyr uden Idee og Begreb. Tager jeg det derimod kirkeligt, dogmatisk, forbilledlig og efter Hovedsagen, saa skal Du høre: Jeg har været i Fare til Lands og til Vands, i Fare blandt Fremmede, i Fare blandt falske Brødre; jeg har traadt paa Slanger, jeg har kjæmpet i Dragens Hule; jeg har sønderrevet Diævelens Snare; jeg har stridt med Havets Bølger, jeg har sjunget i Hvalfiskens Bug; jeg har prædiket for Hottentotter, jeg har dømt Niniviter; jeg har fastet i Ninive, som Daniel fastede i Babylon: en Styrkens Arm har baaret mig over Diævelens Strube."

Reisekammeraten taug stille et Øieblik; derpaa sagde han: "Der er een Ting, hvorfor jeg endelig maa bede Dig om Forladelse."

"Og det er?"

— "At jeg kunde være saa taabelig at bede en Mand som Dig om en Fløite; vi savne jo slet ingen Fløitespiller."

Inderlig glad over, at Mennesket dog omsider lod til at forsage Fløitegrillerne og finde sig selv (thi

hidtil havde han aabenbart endnu ikke fundet sig selv), opfordrede jeg ham til at fremlægge de vigtigste Punkter af sit Liv.

"Mit Liv! her", sagde han, "skulle vi To ikke strax begynde med at anerkjende hinanden?"

"Hvad mener Du?"

— "Forstaa mig vel. Du er en Helt, jeg er en Pjalt, Du er en stor Helt, jeg er en stor Pjalt. Du er stor i dit Fag, jeg er stor i mit Fag; skulde vi to store Mænd saa ikke komme overeens om at anerkjende hinanden?"

"Men er det en Maneer?" sagde jeg, thi nu blev jeg virkelig vred. "Har Du Noget at sige, saa siig det ligefrem; thi jeg er virkelig overbeviist om, at det ikke har stort at betyde med al den Vittighed, Ironie og Satire, Du her synes at have lagt Dig efter. Vil Du meddele mig Noget, da lad det endelig skee ligefrem; thi jeg er nu engang en Ven af den ligefremme Meddelelse."

"Naadige, naadige Herre!" begyndte han, og klappede mig paa Skulderen. "Meget i Verden seer ud som ligefrem Meddelelse, og er dog et lurvet, undersundigt Bedrag; Meget i Verden seer ud som Spot og Spøg, og er dog i Alvor oprigtigt. Det vilde maaskee i Verden lyde som Spot og Spøg; men — tro mig, her i denne Fjernhed fra Verden, her i denne

Dunkelhed, paa denne Hede, her siger jeg Dig oprigtig: jeg er virkelig en Pjalt."

Han aandede saa dybt, at jeg ikke vilde afbryde ham.

"Har end mit Liv," vedblev han, "ikke givet noget virkeligt, eller, som Du vel vilde kalde det, positivt Udbytte, saa kan jeg dog med Sandhed sige, at det ikke har været uden en vis Arbeidsomhed. Naar de egentlig saakaldte Pligtforretninger holdt Hellig-Aften, sad dog endnu" (han pegede paa sin Pande) "en flittig Svend herinde paa Værkstedet."

"Men saa er Du jo dog," afbrød jeg ham, "ikke ganske en Pjalt, men en gjærende, maaskee endog en grundig Natur."

"Om Du saa vil," vedblev han, "kunde jeg vel kaldes en gjærende Natur; thi endskjøndt jeg aldrig fandt Ro i nogen blivende Form, har jeg dog bestandig higet efter et Indhold; endskjøndt jeg just ikke kan synge med de Syngende: "Auch ich bin in Arkadien gebohren," saa kan jeg dog forsikre Dig, at ogsaa jeg blev saaret af Ideens Skjønhed, og sværmede paa min Viis for Idealerne."

"Ja, min gode Mand," bemærkede jeg, "jeg er bange for, at Du har levet som puur og bar Dilettant.

"Vistnok har, som jeg formoder," sagde han, "det Ord: Dilettant kun en maadelig Klang i dine Øren,

og Du vil, som den menneskeblevne Dogmatik, sagtens med Ringeagt see ned paa en stakkels Dilettant. Men hvad vil Du da sige, naar Oprigtighed byder mig at tilstaae, at jeg havde det Uheld at være beslægtet med flere høist forskjellige Aander, forstaaer sig, som en simplere Natur kan være beslægtet med en fornemmere, som en Svagere kan have Tiltrækning til en Stærkere, som et Ansigt med grovere Træk kan have en vis Lighed med et fiint, ædelt og skjønt Ansigt."

"Det Slægtskab duer ikke," bemærkede jeg hovedrystende; "min gode Mand, det duer slet ikke."

— "Hvad vil Du da sige, naar Oprigtighed byder mig at tilstaae, at jeg maatte fremstille, hvad jeg vilde, hvordan jeg vilde, saa kunde Kjendere dog strax see, at jeg var en kjedelig Efterligner, og enhver literær Probenreuter gratulere mig med mit Efterabelsestalent."

"Stakkels Fyr," sagde jeg med Beklagelse, "Du har altsaa i Litteraturen været ...."

— "en virkelig Pjalt," tilføiede han med et veemodigt Smiil.

"Men," tog jeg atter tilorde, "det var nu om dit religiøs-ethiske Liv, vi skulde høre Noget. Hvordan staaer det sig med din Ethik: har Du bevaret den sande Kirkelighed? er Du død i den sande Tro?"

"Hvad Rettroenheden angaaer," svarede han, "da veed jeg mig ikke skyldig i noget Kjætteri.

Hvad Kirkeligheden angaaer, da har jeg gjerne om Son- og Hellig-Dage besøgt Kirken, som Andre, er bleven opbygget, som Andre, er gaaet hjem igjen som Andre, men desuagtet er det christelige Troesliv desto værre min svage Side."

"Hvad har Du da gjort for Christi Skyld?" spurgte jeg uvilkaarlig; thi det fortrød mig strax, at jeg havde givet Spørgsmaalet den Form.

"For Christi Skyld?" sagde han efter et Ophold. "Det har stundom i mit Liv forekommet mig, som om jeg gjorde Noget for Christi Skyld. Jeg har elsket mine Nærmeste, mine Dyrebare: mig syntes, det var for Christi Skyld. Jeg har havt Medfølelse med de Lidende, de Svage, de Vildfarende: mig syntes, det var for Christi Skyld; jeg har stridt for Sandheds Erkjendelse, stridt med mig selv, med Andre og for Andre: mig syntes, det var for Christi Skyld; jeg har takket Gud for hans Velgjerninger; jeg har i Løndom foldet mine Hænder, og bedet for Ven og Uven, for Kirke og Stat, for Kongen og hans Raad: mig syntes det var for Christi Skyld; men, naar jeg saa skulde til at gjore Regnskabet op, og drage det fra, som ...."

"Ja, ja," sagde jeg, "lad nu det være godt!" (thi jeg var virkelig bange for, at hans Oprigtighed nu skulde komme ind i en altfor ligefrem Meddelelse). "Den Sætning, at intet Menneske, strengt taget, gjør

Noget for Christi Skyld, indeholder jo intet Nyt; men, for at høre Noget, som maaskee er nyt: hvorledes er det gaaet Dig siden din Død?"

— "Forsonet i al Stilhed med Verden og Menneskene, afgik jeg ved Døden tredie Søndag efter Hellig tre Kongers Dag, og kom til en stor, bred og dyb Flod, jeg endelig maatte over. Da jeg ikke kunde finde nogen menneskelig Overgang, raabte jeg tilsidst om Hjælp. En Mand, der stod paa den anden Side ...."

"Var det En med Kaskjet?" spurgte jeg.

"Det veed jeg ikke," svarede han; "men Manden stod, som sagt, paa den anden Side, hørte mit Raab, og spurgte i en streng Tone: "Sjæl, hvad er Du?" Jeg svarede ham ydmygelig: "Herre, jeg var Intet i Verden, og er Intet for Gud. Forbarm Dig over mig, og hjælp mig over Floden!"

"Vær frimodig!" raabte den Ubekjendte, "aflæg dine Klæder, kast Dig i Floden, jeg skal modtage Dig i mine Arme."

"Saa gjorde Du naturligviis strax, hvad Manden befalede?" faldt jeg Reisekammeraten i Talen.

"Det Halve deraf gjorde jeg rigtignok strax," svarede han; "men, da Floden var saa dyb og bred, vilde jeg først bøie mig, og dyppe det Yderste af mine Fingre, for at prøve Vandene: ak, de vare som den rene Flamme. Da klynkede jeg, og bad Manden,

at han dog endelig maatte forbarme sig over mig; thi jeg kunde ikke, jeg turde ikke kaste mig i en saadan Ildstrøm."

"Saa blev Manden vel fortørnet, og jog Dig strar bort?" spurgte jeg.

"Nei, han jog mig ikke bort," svarede han. "Han slog en Bro over Floden, og befalede mig at komme, som jeg var. Det gjorde jeg da ogsaa, inderlig taknemmelig for hans Bistand. Men, som jeg vilde takke ham paa mine Knæe, greb han mig med sin stærke Haand, tog en blinkende Skaal, øste af Floden, og holdt mine Hænder i Flammen."

"Men det er jo en gyselig Historie."

Reisekammeraten vedblev: "Jeg bad, jeg jamrede, jeg anklagede ham, jeg raabte til Himlen; men den Stærke var ubevægelig. Da han saaledes havde holdt mig, saalænge ham syntes, maatte jeg tilsidst bede ham om Forladelse, og saa lod han mig slippe. Mine Fingre glødede, men jeg frøs, thi jeg var nøgen, og Vinden var skarp over Heden."

"Lod han Dig da ikke faae din Klædning igjen?" spurgte jeg.

— "Nei, min egen Klædning, den anstændige Klædning, hvori jeg var gaaet ud af Verden, kastede han i Strømmen, men af Medynk med min Jammerlighed ...."

"Gav han Dig en gammel Frakke!"

— "Nei, han gav mig den ikke, han laante mig den indtil videre."

"Herregud, saa er Du da ogsaa virkelig...."

Han tog det sidste Ord: en Pjalt.

III.

Plus ultra. En Anmærkning.

Min Reisekammerat begyndte unegtelig at falde mig til Besvær. Jeg vilde jo gjerne gjøre Noget for det Menneske; men med en halvt forskruet Person, som endnu ikke havde fundet sig selv, var der næsten intet Udkomme.

For dog at prøve Noget, sagde jeg til ham: "har Du nogensinde forelagt Dig selv det store, alvorlige Spørgsmaal: hvad er Sandhed?

Istedetfor at svare, satte han Hænderne i Siden, saae skarpt paa mig, og sagde: "har Du nogensinde forelagt Dig selv det store, alvorlige Spørgsmaal: hvad er Løgn?" — Med det Samme gav han sig til at banke Armene over Brystet.

"For Guds Skyld, Menneske, hvad har Du isinde?" udbrød jeg, thi jeg blev ordentlig bange for det Menneskes Fremfusenhed.

"Frygt ikke," sagde han leende, "jeg vil jo

hverken banke Dig eller løbe bort med Dig; jeg vilde blot bede Dig om, at jeg engang imellem maa gaae udenom Dig: Du gaaer mig for abstadig; jeg fryser, og trænger til Motion.

"Vær saa artig," svarede jeg.

— "Dernæst vilde jeg udbede mig Tilladelse til, at fortælle Dig en lille Historie, der maaskee kunde føre Tanken tilbage til vore store, alvorlige Spørgsmaal, samt til en Anmærkning, der findes paa min gamle Skrædderregning."

"Fortæl!"

"I den By," begyndte han, "hvor jeg har tilbragt min meste Levetid, (det var saadan en literær Kjøbstad), havde man en Læreanstalt for den ædle Regnekunst, og ved denne Anstalt havde jeg en Ansættelse.

En anden, med mig omtrent jævnaldrende, Regnelærer og jeg bleve snart enige om, at den gamle hidtil fulgte Methode, der kunde være ret brugbar i Huusholdningsexempler med Meel og Gryn, ikke duede i det Uendeliges Analysis.

Den Regnemethode, vi begge ansaae for den bedste, var nedlagt i et stort Værk, der til Manges Forbauselse endte med Cirkelens Qvadratur. Begeistret for det Uendeliges Analysis, regnede jeg nu Dag og Nat. Jeg var saa glad, saa opvakt, saa fuld af For-

ventning: det var i Forhold til Ideen den lykkeligste Periode i mit Liv.

"Ja, jeg kan tænke mig," bemærkede jeg, "hvor Du havde travlt med at følge din Medarbeider, og, om muligt, gaae ham forbi."

— "I min Travlhed var der ingen Misundelse, det forsikrer jeg Dig; til at være misundelig, var jeg dengang endnu for ungdommelig rødmusset."

"Hvorledes gik det da?"

— "I algebraiske Analyser kunde jeg endda ret godt følge min Medarbeider; men naae ham i Algebra selv, derpaa var der ikke at tænke: han havde saadan et overmaade smukt Foredrag."

"Men hvad er det, Du gaaer og vrøvler, Menneske; bestod da Eders Algebra i et smukt Foredrag?"

"Desværre," sukkede han, "vilde min stakkels Algebra aldrig ret gaae op i det Smukke; men min Medarbeider! hvor han kunde foredrage — med Duft! ja han kunde Algebra med Duft!"

"Saa har han vel været begavet?"

— "Begavet! ja det troer jeg! han var saa algebraisk begavet, at Tilhørerne havde nok, naar han begavede dem med de bare Formler. Jeg derimod maatte have Alt analyseret, og saa fik Tilhørerne Hovedpine, og saa — hos min Medarbeider var der nu aldrig nogen Tilhører, der fik Hovedpine."

"Men til Sagen, til Sagen!" sagde jeg som En, der var nærved at faae Hovedpine.

— "Som vi nu vare i den bedste Gang med Cirkelens Qvadratur, hændte det sig, at der i vor By fremstod en virkelig Regnemester. Regnelærer var han just ikke, hverken med Duft eller uden Duft (han regnede nu saadan for sin egen Fornøielse); men Regnemester var han, thi han beviste nøiagtig og paa godt Algebraisk, at alle de, der speculerede i Cirkelens Qvadratur, vare, om man vil, nogle Narre."

Reisekammeraten stod nu stille og begyndte at pille ved mine Skuldre. Blodet foer mig op i Kinderne, men, for ikke at røbe min Forlegenhed, spurgte jeg med fast Stemme: hvad kalder Du det Tegn, jeg bærer?

"Aa," svarede han, "det er nok — et Erindringstegn; Du veed da naturligviis selv, hvad det er?"

"Ja vist! til Sagen, til Sagen!"

— "Taalmodighed, naadige Herre; jeg er allerede midt i Sagen. Sagen er den, at jeg dengang var, hvad jeg er endnu, et Vrøvl og en Pjalt, der ikke ret vidste, hvordan jeg skulde bære mig ad med Regnemesterens nye Analyser. Min Medarbeider derimod, der ikke var en Pjalt, men en stærk Aand, tog strax sin Position, og erklærede, da det kneb, at hans Kjendskab til de nye Analysers vidtløftige Literatur var temmelig overfladisk."

"Det var klogt gjort," bemærkede jeg.

"Ja," svarede han, "saa klogt, at jeg tilsidst ikke kunde blive klog paa nogen Ting."

"Hvorledes?"

— "Seer Du, da vi To, min Medarbeider og jeg, begyndte paa at qvadrere Cirkelen, havde de øvrige Lærere ved Anstalten, ja næsten alle ældre Regnelærere i den hele By, særdeles Meget at indvende imod vort altfor dristige Forehavende. Især var der en gammel Mand med en Glorie, der tog sig Sagen saa nær, at han endog optraadte imod min Medarbeider, og satte Glorien i Pant paa, at Forsøget med Cirkelens Qvadratur var en reen Gudsbespottelse; for jeg skal sige Dig: det var nu saadan en kjøn gammeldags gudfrygtig gammel Mand."

"Ah, det Hele er noget kjedeligt Byvrøvl."

— "Ja vist er det Byvrøvl, og kjedeligt er det ogsaa; men husk nu paa Erindringstegnet, og lad mig saa fortælle, at jeg kan komme til Anmærkningen. Da nu, som sagt, den nye Regnemester var dukket op . . ."

"Naa, hvad skete saa?"

— "Saa skete der et Mirakel, et ægte algebraisk Mirakel."

"Aa, hvor taabeligt!"

— "Nei, jeg forsikrer Dig, det var saagu endda ikke saa taabeligt; det var tvertimod overmaade klogt."

"Hvori bestod da den Klogskab?"

— "Den bestod deri, at alle de hidtil Uenige pludselig bleve enige, uden at en Eneste af dem forandrede saameget som en Prik i alt Det, hvorom de tilforn vare aldeles uenige."

"Ja, det var jo rigtignok et Under!"

— "Men et Under, der forklares videnskabeligt. En af de Klogeste, et skarpt Hoved, kom nemlig med Eet til at gjøre den saare skarpsindige Opdagelse, at Middelveien er bred. Da nu dette skarpsindige Hoved nøiagtig havde udregnet, hvor bred Middelveien var, og derhos afstukket Grændsen saaledes, at der var Plads baade for Cirkelen og for Qvadraturen og for Meel og Gryn paa Middelveien...."

"Hvad saa?"

— "Saa skete Miraklet; saa blev Cirkelen forgyldt og Qvadraturen forgyldt, og saa blev baade Cirkelen og Qvadraturen og hele Forgyldningen stillet op midt paa Middelveien midt i Meel og Gryn: det Syn kunde jeg ikke udholde."

"Hvad gjorde Du saa da?"

— "Hvad jeg gjorde? Jeg blev paatrængende, gjorde jeg; jeg blev nærgaaende, jeg blev fremfusende; jeg gik løs paa Forgyldningen: jeg gjorde Qvalm."

"Og hvad opnaaede Du saa derved?"

— "Ikke Meget, men ensin, Noget opnaaede jeg

dog. Der var, som sagt, en Mand ved Anstalten, en sindig, alvorlig Forretningsmand, der ikke aleneste var Formand for vor Anstalt, men endnu desuden forestod syv andre Anstalter, og havde mange Forretninger. Som nu denne Mand en Dag just staaer midt i sine mange Forretninger midt paa Middelveien, faaer han hændelsesviis Øie paa mine uregelmæssige Svingninger hen over Middelveien. Det var min sande Lykke, at denne Mand hændelsesviis fik Øie paa mig. Thi, som han nu staaer og seer, hvordan jeg var kommen i Uorden paa Middelveien, og var i Færd med at gjøre Skade baade paa Qvadraturen og paa Forgyldningen og paa Meel og Gryn, gaaer han lige hen til mig, og siger meget ordentlig: "Middelveien er bred, vil Du ikke opføre Dig anstændigt her paa Middelveien, saa kunde man maaskee anvise Dig en egen Plads." — Jeg takkede den alvorlige Mand ærbødigst for Anmærkningen, fik en egen Plads udenfor Middelveien, og opnaaede dog saaledes et Standpunkt."

"Men havde I da slet ingen kritiske Journaler, ingen literære Tidsskrifter?"

— "Vi havde jo rigtignok et Tidsskrift for gammel Algebra, der kaldtes „Basunen"; men „Basunen" — ja, det forstaaer sig, man læste jo nok nu og da lidt i „Basunen"; men Byens Fædre havde dog selv indseet

det Mislige i at betroe sig formeget til algebraiske Tidsskrifter."

"Hvorledes?"

— "Seer Du, naar der saadan engang imellem opkom et rigtig algebraisk Spørgsmaal, skrev man blot antydningsviis derom i „Basunen"; men det sande Facit, det egentlig algebraiske Resultat, blev dog allerhelst afgjort i gemytlige Sammenkomster, især i de store Middagsgilder, hvor man havde det levende Ord."

"Men for Pokker, Menneske, det er jo en reen Krähwinkel, Du gaaer og plager mig med."

— "Ja gu er det en Krähwinkel; men hør nu bare efter, at vi kan komme til Anmærkningen! Da jeg, som sagt, havde gjort Qvalm paa Middelveien, og skrevet et Par Brochurer, vidste min forrige Medarbeider ikke ret, om det kunde stemme med hans Værdighed at svare mig, eller ikke. Men saa fandt Anstalten, at han burde svare, og den Gamle med Glorien fandt, at han burde svare, og det hele algebraiske Publikum fandt ogsaa, at han burde svare, og saa svarede han."

"Og hvordan svarede han saa?"

— "Han svarede til præ cæteris, og han fik ogsaa præ cæteris, thi han fik præ cæteris med Kryds og Slange; men det stod haardt, inden man fik ham til at svare."

"Hvorledes gik det da til?"

— "Seer Du, der var i Anstalten en stor Tavle ophængt til overordentlig Algebra ved overordentlige Leiligheder. Denne Tavle bad nu min forrige Medarbeider, om han maatte laane, og faae hjem til sig: han vilde saa gjerne skrive sin Algebra paa den. Dette billige Forlangende blev ham bevilget, og saa fik han Tavlen hjem. Anstalten, den Gamle med Glorien, det algebraiske Publikum, min egen Ringhed, alle vare vi i den største Forventning. — Timen slog; Algebraen stod paa Tavlen, og Tavlen paa Anstalten: det var et Syn for Guder.

Den hele Tavle var fuld af Algebra, og den hele Algebra ligefra a + b indtil Cirkelens Qvadratur og Quod erat demonstrandum var skreven saa tydelig, saa nydelig, at man aldrig før havde seet Noget saa nydeligt. Det var Algebra for Forstanden, og det var Algebra for Følelsen. Hvert a, hvert b, hvert Plus, hvert Minus stod i Blomster og Sving. Fine smaa Forgjetmigeier tittede frem af hver algebraisk Formel; hver Formel havde sin Teint, sin Farve, og saa var der endda Harmonie mellem alle disse Formler og disse Farver, kort: det var malerisk-kalligraphisk, national-perspectivisk.

Hertil kom, at Forfatteren, lige før han skulde til at skrive sit: Quod erat demonstrandum, havde havt

den Beskedenhed at erklære: Skulde mine sagkyndige Dommere her eller der i Beregningen savne et lille bitte Plus, da er jeg naturligviis villig til at indrømme de Sagkyndige, at der kan og maa gives plus ultra, det vil sige: et Plus endnu."*)

"Ha, ha, ha!" — Skjøndt jeg ellers finder det meget uanstændigt at lee i Underverdenen, saa kunde jeg dog virkelig ikke bare mig, da jeg med Eet fik Øie paa den fiffige Regnelærer, der narrede Dommerne April ved at sende dem paa Opdagelse efter plus ultra eller det manglende Plus.

Reisekammeraten fortsatte: "Nu blev der Glæde i Anstalten. Alle Lærerne mødte i deres nationalalgebraiske Søndagsklæder, satte sig sammen i Kreds om Tavlen, og saae sammen paa Tavlen.

Der de nu saae, ikke alene den smukke Algebra og Cirkelens Qvadratur og Quod erat demonstrandum, men — "mine sagkyndige Dommere — Sagkyndige — plus ultra!" — udbrede de Alle som med een Mund: "det er ypperlig skrevet!"

Han, der stod for Basunen, og var en saare blødhjertet Mand, blev saa rørt over det Sagkyndige

---

*) Jeg har en Formodning om, at Onkel Paying selv har understreget dette og adskillige andre spatierede Steder i Manuscriptet. Udg.

i plus ultra, at han fik Krampegraad, og græd til non plus ultra. Da han var kommen vel hjem, og endelig havde faaet Graaden standset, besluttede han strar at gjøre Noget.

Forklædt, for ret at være fleersidig, som Rendekjærling, tog han flur Basunen, og løb — plus ultra. Han løb plus ultra fra Huus til Huus; han løb plus ultra inde i Byen; han løb plus ultra udenom Byen; han løb plus ultra i syv Miles Omkreds (han løb i det Hele til non plus ultra), indbydende Mænd og Qvinder, Ynglinge og Piger, alle Anstaltens Velyndere, alle særdeles Yndere og Ikke-Yndere af Cirkelens Qvadratur, Summa Summarum: det hele algebraisk-ikke-algebraiske Publikum, at komme strar, — komme strar op paa Anstalten, og see Tavlen og Cirkelen og Qvadraturen og det Sagkyndige i plus ultra!

Nu var der Røre i Byen; Trommen gik i plus ultra, Hundene gjøede til non plus ultra, Klokkerne ringede, Anstaltens Vægter stødte i Hornet; kort at fortælle: plus ultra foer i Publikum, og Publikum i plus ultra, og der stode vi."

"Mødte Du da ogsaa?" spurgte jeg.

"Ja", svarede han, og spillede i Luften; "jeg gik jo rigtignok op paa Anstalten med en lille Tavle og nogle Kragetæer, for at sige et Ord om det manglende Plus; men neppe havde jeg begyndt med et: "Mine

Herrer og Damer!" før Han, der stod for Basunen, traadte frem, og sagde med den ham egne Overlegenhed: "Plus ultra i Sagkyndig, Sagkyndig i non plus ultra, den Sag er allerede afgjort, min Herre!" — "Nei, min Herre, den Sag er endnu ikke afgjort", svarede jeg, og gav Basunen et Puf."

"Det skulde Du ikke have gjort."

— "Nei, det skulde jeg ikke have gjort, thi nu gik det ud over mig. Publikum knurrede. Adskillige ytrede sig skarpt; men især var der tre Personer, der gik mig haardt paa Klingen: Rendekjærlingen, der stod for Basunen, den Gamle med Glorien, der holdt paa Basunen, og Borgemesterens Frue, et poetisk Gemyt, der var bleven algebraisk ved at see paa Forgjetmigeierne. Disse Tre! disse Tre fuldendte mit Nederlag.

Rendekjærlingen holdt mig paa staaende Fod en moralsk Forelæsning, at jeg dog endelig igjen maatte omvende mig til det eneste sande, saliggjørende, sagkyndige plus ultra. Fruen satte dette Forslag under Afstemning, at man strax skulde indfatte Tavlen i Glas og Ramme, at jeg ikke skulde fjaske Forgjetmigeierne med mine plumpe Fingre. Den Gamle med Glorien løslod syv Tordener, (thi han havde syv Tordener, naar han blev rigtig vred), og tordnede mig saaledes ud af det ærede Selskab, at jeg aldrig mere skulde røre

enten plus ultra, eller Cirkelens Qvadratur, eller — den kjære Basun."

"Men den nye, saakaldte Regnemester, hvad gjorde han?"'

—."Men kan Du da ikke see, Menneske, med dine kloge Øine, hvad min Krähwinkel indtil Overflødighed beviser, at mit Feilgreb just bestod deri, at jeg krænkede Sagen ved at ville forsvare Sagen — for saadanne Dommere, et saadant Forum?"

"Er Dette saa maaskee den saa høist vigtige Anmærkning?" spurgte jeg lidt spydig.

"Nei!" svarede han. "Men lad os nu staae ganske stille, Taagen falder; vi kunne jo dog alligevel ikke see, hvorhen? Hør nu nøie efter, saa kommer Anmærkningen. — Min forrige Medarbeider og jeg havde i hele ti Aar fulgt samme, selvsamme Methode, i hele ti Aar ugentlig, stundom daglig, snart skriftlig, snart mundtlig confereret vore Regnestykker, gaaende frem fra Opgave til Facit og fra Facit til Opgave, og saaledes i hele ti Aar gjensidig forsikret os om, at vi — i Methoden virkelig forstode hinanden. Da kom det ellevte Aar, og i det ellevte Aar kom min Medarbeiders store Regnestykke paa Udstillingen, og i det ellevte Aar kommer jeg efter, at Regningen er falsk, fordi — Methoden er falsk, og i det ellevte Aar peger min forrige Medarbeider paa mig paa Udstillingen, og siger

høit til det høistærede Publikum: Han der, han forstaaer ikke Methoden, thi han har slet ikke forstaaet mig, men paa det Groveste misforstaaet mig! — Dersom Du nu kan sige mig, Ven, hvad heraf kan udledes, saa kan Du sige Dig selv, hvad der staaer i min Anmærkning."

Jeg taug stille.

"Lad mig saa", tilføiede han, "hviske Dig et Ord i Øret!"

Taagerne spredtes, Underverdenens Sol gik op: den hellige Stad med Templet og Taarnet laa udbredt for vore Øine.

B.

Fra Maalet.

I.

Hierosolymæ novæ. De Hæderkronede.

Det er sjældent, at en stor Forventning opfyldes, just fordi det var — en saa stor Forventning; Misforholdet imellem Ideal og Virkelighed vil først forsvinde, naar det Fuldkomne kommer. — Noget Saadant følte jeg, som jeg nu med min Reisekammerat blev

staaende paa Heden, og betragtede den af Morgensolen belyste Stad, hvis indre oppvaagnende Liv lod sig høre i en fjern Summen.

"Hvad tykkes Dig om dette Syn?" spurgte jeg Reisekammeraten, pegende paa Kirken og det høie Taarn.

"Hvad tykkes Dig om dette Syn?" spurgte han, pegende mod Fæstningsgravene og de paa Voldene opplantede Kanoner.

"Det er dog alligevel den objectiv-centrale Kirkelighed", vedblev jeg. "See Taarnet, hvor det kneiser i Skyen; hør Klokkerne, de ringe til Morgenbøn! — Ja, det er sandelig den centrale Kirkelighed, det er mig givet i Troen, det er mig det Visseste af Alt!" udbrød jeg, og foldede mine Hænder; thi Klokkernes Ringen styrkede mig i Troen.

"Siig ikke det", bemærkede han; "det kunde jo ogsaa være den objectiv-centrale Verdslighed. Verdsligheden er aldrig bedre centráliseret, end naar den befinder sig under Kirkens Tag. See engang paa Kanonerne!"

"Taabelige Menneske!" sagde jeg; "ja, det kommer der ud af at forgabe sig i Algebra, og forsømme sin Theologie. Veed Du da ikke, at der er Forskjel paa Kanon og Kanon. Du kan vel begribe, at man ikke skyder med Kanoner i Underverdenen; det er jo forbilledlige Kanoner, canones...."

"Skulle vi", afbrød han mig, "dog ikke for Alvor blive enige om, at dette umulig kan være det himmelske Jerusalem?"

"Et Jerusalems Forbillede er det alligevel; det kan man jo grangivelig see paa den store Kirke. Det aner mig, ja det aner mig, at jeg i denne Kirke med dette Taarn skal finde et blivende Sted, indtil det Fuldkomne kommer."

"Og det aner mig", svarede han, "at det Hele er et dæmonisk Gøglespil, og at vi maae takke Gud, om vi slippe vel derigjennem."

Vi nærmede os en høi og viid Port, da vi i det Samme hørte Tuden og Hvinen: det var et Jernbanetog, der foer os forbi, og forsvandt i et Nu igiennem Porten. Min Reisekammerat mumlede Noget om Jernbaner og Verdslighed, men jeg kunde allerede tydelig læse den gyldne Indskrift over Porten:

Hierosolymæ novæ, Hovedstaden i den objectiv-centrale Kirkelighed.

Da jeg havde læst Indskriften, og derhos bemærkede en stor, festlig Folkebevægelse, vendte jeg mig til min Reisekammerat, og sagde ligefrem: "Hør, gode Ven, Du maa ikke misforstaae mig; men det passer sig ikke, at vi To følges ad ind i Staden. Jeg har nu veiledet Dig hertil, nu maa Du veilede Dig selv. Kan jeg siden gjøre Noget for Dig, skal det være mig

kjært, naar jeg seer, at Du opfører Dig anstændigt og ærbart. Farvel!"

"Nei, for Christi Skyld, ikke Farvel endnu!" bad han, og holdt sig tæt ind til mig; "vi To maae følges ad, vi maae endelig følges ad."

"Paa ingen Maade; jeg veed jo ikke, hvem Du er, Du kan jo ikke engang selv huske, hvem Du er, — farvel!"

— "Ved det hellige Kors, Du bærer paa dine Skuldre, forlad mig ikke saaledes; vil Du gjøre Noget for mig, saa tillad, at jeg idetmindste maa følge Dig i behørig Afstand som — din Tjener."

"Ja, ja da, slip mig saa, og lad mig see, Du opfører Dig beskedent og æbart!"

Trøstet ved disse Ord slap han mig; jeg gik med værdigt Alvor frimodig ind ad Porten.

1.

Indtoget.

a) Imodekommen.

Hvad det dog er for en besynderlig Følelse, at gaae ganske ene ind i en fremmed Stad, uden at kjende et Menneske, og saa ved sin første Indtræden erfare, at man er kjendt af Alle, at Alle komme En imøde, og modtage En som den Forventede!

Denne Følelse greb mig forunderlig, da jeg igjennem den høie Port traadte ind i Hierosolymæ novæ.

Ikke nok, at Vagten blev raabt i Gevær, og præsenterede; ikke nok, at en Skare festlig klædte Borgerfolk hilsede mig paa det Ærbødigste, idet Mændene blottede deres Hoveder, og Qvinderne neiede for mig; men en bestjernet Øvrighedsperson kom mig endog ilende imøde, nævnte min Stand og mit Navn, og spurgte med mange Complimenter, hvi jeg kom til Fods, og saa seent; "man havde allerede længe og i megen Spænding ventet mig med et af Banetogene."

Jeg svarede, at jeg var gaaet over Heden.

"Over Heden!" gjentog han, og saae forundret paa mig. Det var mig derfor ingenlunde ukjært, at Reisekammeraten, som i det Samme kom anstigende, blev anholdt af Vagten, der vilde jage ham bort.

"Sagen er", sagde jeg, "at min Tjener der er fulgt med. Jeg havde det Uheld, at han faldt i en Feber for mig paa Veien, og da jeg ikke nænnede at forlade ham, maatte vi gaae den lange Omvei over Heden."

"Ædle, høimodige Mand!" udbrød Øvrighedspersonen, og gav Vagten et Tegn, som derpaa løslod Reisekammeraten.

Gjennem den stimlende Menneskemasse førte Øvrighedspersonen mig til et Torv, hvor en Æreport, behængt med Krandse, var opreist. Omkring Æreporten til begge Sider saaes en Skare af Geistlige,

ældre og yngre, der øiensynlig ventede paa mig. Øverst paa Æreporten sad en Engel med en Basun og en Krands af Eviggrønt. Krandsen omgav en himmelblaa Tavle. Paa Tavlen læste jeg:

"For den menneskeblevne Dogmatik"

i tindrende Stjerner.

Maalløs af Forbauselse blev jeg staaende. Alt var stille; det var et Evighedens Stille! Jeg skuede — Ideen i Alt, Alt i Ideen; paa den ene Søile — mit Christusbillede! paa den anden Søile — min Dogmatik! jeg var som forvandlet i den rene Skuen.

Da denne Skuen og denne Stilhed havde varet, jeg kan ikke sige hvorlænge, traadte to Geistlige frem, hver fra sin Side af Æreporten, den Ene med mit Christusbillede, den Anden med min Dogmatik, og nærmede sig, saa at den Første kom til at staae ved min høire, den Anden ved min venstre Side. Engelen steg ned, satte Krandsen af Eviggrønt paa mit Hoved, og nu begyndte Taarnklokkerne at kime.

b) **Gjæstebudet.**

Uden at Nogen sagde et Ord, blev Toget sat i Bevægelse paa et Vink af Engelen. Man førte mig — ikke til Kirken, men ind i en stor Bygning, hvor Alt var festlig beredt til et Gjæstebud.

Engelen med sin Basun (det bares mig for, at

det netop var den Engel, jeg saae, der jeg stod ved "Diævelens Strube") førte Toget an; Alt ved Gjæstebudet ordnede sig paa hans Vink, Alt i den dybeste Taushed. Da vi alle havde taget Plads omkring Bordet, traadte Engelen hen til den brede, vidtaabne Dør; thi Døren stod aaben, at vi kunde see Folket, og Folket see os.

α) Talerne.

Efterat vi havde indtaget nogle Forfriskninger (de første, jeg nød i Underverdenen), blev Tausheden endelig brudt. Den høie Geistlige, der sad paa min høire Side, reiste sig, rørte sit Bæger, slog til Lyd med Haanden*), og talede saaledes:

"Ærværdige Brødre, høilærde Mænd, hædrede Medborgere af alle Stænder!

Det er den objectiv-centrale Kirkelighed, det er den menneskeblevne Dogmatik, hvis Jubelfest vi feire paa denne høitidelige Dag. Hvad den christelige Stat, hvad det christelige Folk, hvad den christelige Clerus skylder den hellige Theologie, de faste canones, de i den rene Lære udprægede Dogmer, alt Dette skal i denne Stund træde frem for Erindringen, at det maa ihukommes med Taknemmelighed, og leve iblandt os i uforgjængelige Minder."

*) En rhetorisk Gestus. Onkels Bemærkning.

Taleren satte sig; et Chor af Engle, der stode udenfor Døren, blæste i Basuner.

Den Geistlige paa min venstre Side reiste sig, rørte sit Bæger, slog til Lyd, og talede saaledes:

"Ærede Forsamling!

Sagkyndige vide, at den Tid, hvori vi leve, er en bevæget Tid, ikke blot i Oververdenen, men ogsaa i Underverdenen. Sagkyndige vide, hvor vanskeligt det har været den theologiske Kritik (— Engelen, der stod ved Døren, gav sig til at græde) at formidle Religionens historiske Kjendsgjerninger med Fornuftens Trang til Speculation, og at afstikke Grændsen. Vi bør da saameget mere paaskjønne, hvad denne Mand har virket for Kirken og Skolen, den Høitbegavede, der saaledes har vidst at forsone det Positive med det Speculative til en vis Grad, at vi nu alle ere enige til en vis Grad, og derfor i Hovedsagen alle tilsammen enige!"

Begge de Geistlige lagde nu høitidelig deres Hænder paa mit Hoved, og kaarede mig til Dagens Hæderkronede. Englechoret udenfor Døren blæste i Basuner.

Basunerne taug; der var blikstille i Forsamlingen. Krandsen af Eviggrønt duftede paa min Pande; jeg rørte mit Bæger, slog til Lyd, og talede saaledes:

"Hoiærværdige Brødre, hoilærde Mænd, hoithædrede Medborgere, Geistlige og Verdslige af alle Stænder!

At ikke den Hædерskrands, hellige Hænder idag have flettet om min Tinding, skal trykke mig i Støvet, og gjøre mig ganske til Intet, er det mig en uimodstaaelig Trang at tolke denne glorværdige Forsamling, hvad mit Hjerte føler. Thi jeg føler mig sandelig uværdig, aldeles uværdig en saadan Hæder. Kun Eet trøster mig i min dybe Uværdighed; det er den Trøst, at der i al vor dogmatiske Viden, som i al vor centrale Kirkelighed, gives plus ultra med flydende Grændse; det er den Trøst, jeg øser af de ophøiede, fromme Mænds Ord, der have rakt mig Krandsen den Trøst nemlig, at denne vor Jubelfest ikke er for et Menneske, men for Det, som er høiere end alle Mennesker, alle Engle og alle Creaturer, for den centrale Kirkeligheds centrale Idee, for den i Ideen menneskeblevne Dogmatik. Alt dette Virkelige er jo dog kun et foreløbigt Forbillede, et svagt Afbillede af det Ideale. Dette Jerusalem er kun et Afbillede af det sande, himmelske Jerusalem; dette Gjæstebud er kun et Skyggebillede af det store, forbilledlige Gjæstebud, hvor vi alle skulle sidde tilbords med Abraham, Isaak og Jakob i Himmeriges Rige. Dixi."

Denne Tale gjorde et dybt Indtryk: Geistligheden sad med foldede Hænder, Englene begyndte at blæse; men Folket udenfor kom i Røre; der opstod Tumult ved Døren; vi hørte Raab og afbrudte Ord, som: "Sodoma og Gomorrha" — "Babel" — "den store Drage" — med Eet seer jeg Reisekammeraten staaende midt i Døren. Fæstende sine Øine paa mig, raabte han med høi Røst: "Ven, Du forglemmer Dig selv, Du forglemmer Apostelens Ord i 2 Corinth. 11,14, Du forglemmer det hellige Tegn, hvormed Du er betegnet!"

β) Riset.

Da Engelen ved Døren (den Engel, der havde grædt over den theologiske Kritik) nu saae dette Menneskes graa Frakke og hørte hans forvovne Ord, opløftede han Basunen imod ham; men Mennesket stødte igjen til Basunen, og blev saa nærgaaende mod Engelen, at den Geistlige, der sad ved min høire Side, tilsidst maatte stige ned fra sit Høisæde, og gaae hen til Døren, for at hjælpe den kjære Engel.

Bevægelsen tiltog; jeg blev uhyggelig tilmode, da man nu skulde til at eftersee det Tegn, hvormed jeg var betegnet. "Et stort Riis!" sagde den høie Geistlige, og befalede strax en af de opvartende Engle at tage Riset bort; men — Engelen turde ikke, og der

var Ingen i den hele Forsamling, der vilde røre ved Riset. — "Lad den barbenede Krabat derude komme ind og tage Riset bort!" sagde den bestjernede Øvrighedsperson, og saa maatte Reisekammeraten ind og bære Riset ud.

Da han kom udenfor, lo Mængden høit. Nogle sagde, at det var et Fastelavnsriis, Andre raabte, at Barføddermunken skulde kysse Riset, og Larmen tiltog. Den høie Geistlige vinkede uformærkt ad Øvrighedspersonen, og hviskede et Par Ord til ham. Øvrighedspersonen gjorde den Geistlige sin Compliment, og fjernede sig i al Stilhed.

Der var i dette Optrin Noget, som voldte mig hemmelig Pine. Da Talen kom paa Riset, opdagede jeg, at de to Geistlige verlede Smiil og Øiekast med hinanden. Det var, som om en ond Evighed forraadte sig i disse Øiekast.

Hvad den øvrige Clerus angik, troede jeg at gjøre følgende Iagttagelse: Nogle af Præsterne saae, men lode dog, som om de Intet saae og Intet forstode. Nogle gloede i dybsindigt Alvor paa Tegnet, som vilde de sige Noget; men den høie Geistlige havde jo selv sagt: "et Riis!" altsaa var det — et Riis. Fleertallet tog slet ikke Notits af den hele Bevægelse, men brugte Tiden, og lod Retterne smage sig.

γ) Masterne.

Da Tvivlen nu rørte sig i mig, og jeg ret begyndte at studere Physiognomierne i dette Selskab, forekom det mig tilsidst, som om det ikke var menneskelige Ansigter, men lutter Masker, der omgave mig. Denne gyselige Formodning vorte, jo længere jeg betragtede de to Geistlige og Engelen ved Døren.

Det var mig ganske paafaldende, hvor Han, der sad paa min venstre Side med den interessante Blanding af Strengt og Mildt i de faste, fiint formede Træk, lignede den mørkladne Fisker og Præst, jeg havde forhaanet blandt Hottentotterne.

Vel havde jeg kun flygtig seet den ærværdige Faders Aasyn, da han tog mig paa sine Arme, men det bares mig dog for, som om den høie Geistlige selv havde taget hans Maske.

Engelen ved Døren havde umiskjendelig Lighed med den unge Geistlige, jeg havde talt med i Teltet, og hvem jeg, som Du vel erindrer, kaldte Catecheten.

Lighed var her, som sagt, men det var en ond Lighed; Reisekammeratens Ord:. "dæmonisk Gøglespil" spillede i min Phantasie; jeg sad taus og kold, hensunken i mine Betragtninger; ogsaa de Andre vare tause og kolde.

c. Processionen.

Da Maaltidet var endt, og en Officiant af en Engel havde meldt, hvad Klokken var, begyndte Processionen at ordne sig; Toget skulde nu gaae til Kirken.

Man fortæller om Skindøde, at de kunne være ved fuld Bevidsthed, og dog mangle al Følelse, saa at de med dødskold Ligegyldighed kunne høre hvert Ord, der siges om deres Begravelse. Forholder dette sig saaledes, da kunde jeg, som jeg reiste mig fra hiint Gjæstebud, vel allerbedst sammenligne mig med en Skindød. Jeg hørte, jeg saae, jeg eftertænkte Alt paa det Nøiagtigste; men Hjertet var Iis i mit Bryst, al min Følelse var som forstenet i et eneste piinligt Uudsigeligt.

α) Gloriernes Tænding.

Som vi nu stode i Begreb med at forlade Huset, seer jeg et lidet Optog af fakkelbærende Engle. Forundret over, at man begyndte med et Fakkeltog ved høilys Dag, henvendte jeg mig til Engelen, den tjenstagtige Engel, der havde staaet ved Døren og grædt over den theologiske Kritik, og spurgte, hvad dette skulde betyde.

— "Disse Engle ere de tjenende Aander, der tænde Glorierne!"

"Hvilke Glorier?" spurgte jeg.

"Ih, Glorierne", svarede han med en Betoning, som om jeg havde gjort et dumt Spørgsmaal, "Glorierne om de høie geistlige Hoveder, der have Fortjenesten af den objective Kirkelighed. Naar Du nu i det Allerhelligste har modtaget din Indvielse, faaer Du jo ogsaa en Glorie. Ja, jeg kan jo gjerne", hviskede han til mig, "betroe Dig, at den høie Geistlige selv har forjættet ogsaa mig en Glorie, naar jeg kun vil være flittig og stræbsom, og tjene ved Basunen og passe paa ved Døren."

Altsaa: Glorierne bleve tændte.

Den høie Geistlige, der vilde ligne "den ærværdige Fader", havde en eneste bred og klar Glorie i hvidt Lys. "Det hvide Lys er den rene Forening af alle Farvestraaler", hviskede Engelen; jeg bemærkede for mig selv, at dette hvide Lys stundom faldt lidt i det Rødlige.

Den anden Geistlige havde syv Glorier, nemlig syv fine Buer, der endnu ikke vare sammensmeltede til fuldkommen Eenhed. Engelen forklarede dette Særsyn af følgende Grunde: "der vare syv Farver i Regnbuen, den Geistlige forestod syv Anstalter, og paa Middelveien vare, som jeg nu strax skulde see, syv Afdelinger."

Det var langt fra, at alle Geistlige havde Glorier. Skjøndt den tjenstagtige Engel maatte være baade

her og der, fandt jeg dog Leilighed til at gjøre ham adskillige Spørgsmaal desangaaende.

"Hvilke ere de Geistlige, der ikke have Glorier?"

— "Det er bare Catecheter og Landsbypræster."

"Men som evangelisk- ..."

— "Nu skal jeg strax være hos Dig."

"Jeg vilde kun have sagt: "Som evangelisk-lutherske Geistlige ere vi jo Alle væsentlig lige ved Ordinationen?"

— "Aa, ja maaskee ved Ordinationen, men ikke ved Promotionen. Ih Gud bevares, der maa jo dog ogsaa være et Fortrin for os Lærde!"

"Men"...

— "Undskyld!" — Med denne flygtige Oplysning maatte jeg lade mig nøie, da Engelen som Overceremonimester havde travlt, og var ansvarlig.

β) Middelveien.

Toget var alt i Bevægelse op ad den brede Gade, da jeg med mine to Geistlige traadte ud. Midt paa Veien stod en prægtig opsadlet Aseninde — under en Baldakin, der blev baaren af fire Engle.

Paa Aseninden satte man nu et Christusbillede, ganske ligt mit Christusbillede, men i Legemsstørrelse.

Ved at gjenkjende mine gamle Klenodier, blev jeg dog noget oplivet; især oplivede det mig at see Dog-

matiken — svævende over Christusbilledet ligerviis som en Due.

Hele Toget var gaaende, selv de høieste og allerhøieste Personer gik til Fods. Ogsaa jeg skulde, strengt taget, have gaaet til Fods; men i Betragtning af, at jeg var Dagens Hæderkronede, skulde jeg dog alligevel ikke komme gaaende, thi jeg skulde nu komme kjørende med mine to Geistlige i en aaben Guldkareth lige op ad Middelveien.

Midt paa Veien foran Christusbilledet og Guldkarethen gik en lille udvalgt Skare med høie Palmer i Hænderne. Det saae næsten ud som en Række vandrende Palmetræer. "Er det maaskee lutter Konger?" spurgte jeg.

"Ak, kjære Ven", bemærkede den hvide Glorie, "lad os ikke tænke paa Kongerne i disse Tider, men takke Gud for Fyrstegroden i Kronprindserne."

Paa begge Sider af de fyrstelige Personer saaes Geistlige med store Glorier.

"Det er nok la haute volée", yttrede jeg, da jeg dernæst til hver Side fik Øie paa et Antal distingverede Personer, der bare deres Palmer med Anstand, men dog paa høist forskjellig Maade.

"Truffet, Kjære, vel truffet", sagde den Hvide; "det er sandelig la haute volée: Kammerherrer, Geheimeraader, Hofdamer, en velsignet Portion fra Ver-

dens to og tredive Hjorner, men især fra Tydskland. Ja, ja, ja", vedblev han, idet han tog sig en Priis, og rakte mig Daasen, "naar jeg saadan seer la haute volée paa denne Andagtens Vei, saa tænker jeg paa Kirken, og kommer i godt Humeur; derfor min høiværdige Broder, maa Du nu ogsaa være i godt Humeur!" Den hvide Glorie klappede mig paa Skulderen, hilste fornemt fra Vognen med et høit Smiil, og var i "godt Humeur."

Veien var i disse Afdelinger beklædt med guldbroderet Skarlagen.

Næst la haute volée gik Stadsgeistlige med fine Glorier.

Paa den skraanende Vei i megen Brede bredte sig de hæderlige Medlemmer af den saakaldte borgerlige Middelstand. Den høie Geistlige bemærkede, at denne Stand gik, under Kirkens Velsignelse, ligesaavel paa Palmer som med Palmer; at man i denne Stand fandt de allerfedeste Palmer, de egentlige Brødpalmer.

Næst Borgerstanden vandrede en velærværdig Skare af trivelige Geistlige, om hvilke den hvide Glorie forsikrede, at de umulig kunde være rene Aander, siden de vare saa kjødelig begavede.

Sjette og syvende Classe vare høist uanseelige, bestaaende nemlig af Catecheter og Degne, Skolelærere og Fattigfolk, der gik paa de bare Stene.

Denne kanoniske Regelmæssighed, denne sindrige Fordeling af geistlige og verdslige Elementer behagede mig, og jeg gav det tilkjende.

"Det har kostet halvtredsindstyve Aars Arbeide at afstikke Grændsen", svarede de syv Glorier.

γ) Sympathier paa Middelveien.

Efterhaanden som vi saaledes, under Klokkernes Ringen og under Lovsange til Basuners Lyd, skrede lige frem ad den lige Middelvei, fik jeg et stedse større Indtryk af Byens Storhed.

I alle Sidegader, paa alle tilstødende Torve var der Mylder og Trængsel, og Børneskrig og Veeklage i den megen Trængsel; den hvide Glorie betragtede denne Trængsel som et sig paatrængende Beviis paa Folkets religiøse Trang, og dets store Kjærlighed til Folkekirken.

De høie Bygninger (paa Grund af den tiltagende Befolkning havde man paa de fleste Steder seet sig nødt til at bygge sytten Etager) vare paa alle Tage, i alle Vinduer og alle Døre overfyldte af Tilskuere, som paa enhver mulig Maade lagde deres Sympathier for Dagen.

Damerne især vare uudtømmelige i Krandse, Forgjetmigeier og gudelige Vers. Da vi nærmede os Kirken, var Guldkarethen saa fuld af Roser og Forgjet=

migeier, at man gjerne kunde have antaget os for Gartnere, der kjørte til Marked med Blomster.

Stadens Bygninger vare som Hytter mod den høie Kirke, Kirken var igjen som et lavt Huus mod det høie Taarn. — Som vi traadte ind ad Kirkedøren, hørtes Skrig og Hurraraab fra et nærliggende Torv: det var min stakkels Reisekammerat, der blev sat i Daarekisten.

2.
Indvielsen. Et Mysterium.

I Kirken fik jeg en Hædersplads ved Siden af Overceremonimesteren, men skiltes fra mine to Geistlige, da den hvide Glorie skulde prædike, og de syv Glorier gaae for Alteret. Om Ritus i det Hele er kun det at bemærke, at den i alle Dele svarede til den rene Typus. Da der var læst i Chorsdøren, Psalmerne sungne o. s. v., saaes den hvide Glorie paa Prædikestolen. Han prædikede over Joh. 18, 38: Pilatus siger til ham: hvad er Sandhed?

"Ja, mine Andægtige, hvad er Sandhed? I denne alvorlige Stund, i denne stille Time gaa Enhver i sig selv, og spørge i Troen: hvad er Sandhed?" Saa talede den hvide Glorie, og hævede sin Røst; ogsaa han forstod den Kunst at prædike. "Hvad er Sandhed?" — han bevægede Armene, som skulde han røre

de dybe Vande. "Det er en stille Time; det er et stort Spørgsmaal i en stille Time: hvad er Sandhed?" — han bevægede Armene, og rørte Vandene, og satte den ganske Menighed under Vand. Alle Kronprind-serne fik Taarer i Øinene ved: hvad er Sandhed? Og som nu Kronprindserne fik Taarer i Øinene, saa fik alle Kammerherrerne og Geheimeraaderne store Taa-rer i Øinene, thi, hvad er vel Sandhed — i en stille Time, og hvad er Pilatus? At Damerne forlængst vare smeltede, forstaaes af sig selv. En af Hofda-merne var saa opløst i Sandheden og i Pilatus og i den stille Time, at hun svømmede i syv Lommeklæder: hun græd nu overmaade, thi hun græd Tydsk.

At nu det store alvorlige Spørgsmaal: hvad er Sandhed? ikke skulde forblive i Tanken alene, men trænge dybt ind i Følelsen, endte Gudstjenesten med en evangelisk-protestantisk Cantate, som dramatiserede den hele Lidelseshistorie i Toner, og især var opbygge-lig derved, at de syv Ord paa Korset bleve jodlede med Smag af en Bas fra Theatret.

Da Gudstjenesten var endt, og Menigheden stiltes ad, forsamledes de Geistlige i Choret, og sluttede en Kreds omkring mig.

Det var imidlertid kun Broderkysset, jeg her mod-tog af den samlede Clerus. Min egentlige Indvielse skulde ikke foregaae i Choret, den skulde foregaae i det

Allerhelligste; men det Allerhelligste var ikke i Kirken, det Allerhelligste var øverst oppe i Taarnet. Det var et Mysterium, hvori kun Glorier kunde deeltage; den lavere Geistlighed forblev i Choret.

Sløv og træt og indvortes syg betraadte jeg Trappen til det uhyre Taarn. Alt, hvad mine Ledsagere sagde, for at opmuntre mig, lød som Spot. Det lød som Spot, at den største Deel af Kirken, og bogstavelig det hele Taarn, var bygget af lutter Theologie. Det lød som Spot, at Han med de syv Glorier vilde føre mig Beviset af den kanoniske Ret, de dogmatiske Folianter og den hele theologiske Literaturs Umaadelighed. Det lød som Spot, da Han med den hvide Glorie tilføiede, at selv den kritiske Vandledning, der førte lige fra Taarnspidsen ned til det Basin, hvoraf man øste i Døbefonden, var et moderne theologisk Arbeide, og drillede Engelen med, at denne vist havde grædt det meget Vand, fordi han havde saa ondt ved at holde Vandledningen i Orden.

Ankomne ved Døren til det Allerhelligste, knælede mine Ledsagere, paa den hvide Glorie nær, der strax befalede mig ogsaa at knæle.

Som vi nu alle laae knælende ved Helligdommens Dørtærskel, hævede den hvide Glorie sig til en forfærdelig Høide. En Dødskulde overfaldt mig, der jeg saae hans Arme og Hænder række sig længere og

stedse længere opad mod den tilspidsede Hvælving, der syntes at bære Taarnets Spiir, indtil hans Fingre omsider berørte et sort, bevægeligt Punkt under Hvælvingen. Det Sorte, han holdt imellem sine Fingre, blev større og større, efterhaanden som han igjen drog Armene ned: det var en uhyre Nøgle, han holdt med begge sine Hænder.

"See denne Nøgle!" sagde han, og saae ned paa mig med en Overlegenhed, som lod mig føle, at jeg endnu var et Støvets Barn; "see her den Nøgle, i hvilken alle Viisdommens Nøgler ere indsmeltede, denne Nøgle, som kun mine Hænder tør nedtage hvert hundrede Aar; denne Nøgle er en Gave fra Taarnets Aand, det er Nøglen til de evige Raadslutninger i det store Mysterium." Med disse Ord gjorde han Tegn i Luften, og aabnede Døren til det Allerhelligste.

Et uhyggeligt Tusmørke mødte os i Døren. De to Geistlige toge mig imellem sig, og førte mig ind. Idet de traadte ind, kastede hver sin Glorie fra sig; de Øvrige fulgte efter, og kastede ligeledes hver sin Glorie. Glorierne stege iveiret som Sæbebobler, blandede sig i grelle Farver, og boltrede sig i Luften. Det var et vildsomt Lys, men som dog lod mig see, at Værelset, hvori vi befandt os, var en mangesidig Polygon, der nærmede sig til en Cirkel.

Midt i Værelset hævede sig et Postement op igjennem Gulvet med den brændende Indskrift:

Pu=Sto.

De to Geistlige rakte mig Haanden, stillede mig paa Postementet, og overrakte mig min Dogmatik og mit Christusbillede. Hvor jeg var mat! Krandsen tyngede paa mit Hoved, bedøvende som en Valmuekrands fra Dødens Engel.

Som jeg nu saaledes stod paa Postementet, traadte Forsamlingen tilbage, og sluttede Kreds omkring mig, medens Glorierne spillede i en snævrere Kreds imellem mig og de Omkringstaaende.

"Hvor det glæder mig! ja, det kan jeg sige, det glæder mig", — begyndte den Høie, der havde Nøglen. Ved denne Tiltale tabte jeg Dogmatik og Christusbillede: et tveægget Sværd gik igjennem mit Hjerte.

"Pas paa, hvor Du staaer!" vedblev den Forfærdelige, "pas vel paa Dig selv!" — Mere hørte jeg ikke. Jeg var en Afmagt nær, og benyttede den sidste Kraft, der blev mig forundt, til at tage Krandsen af mit Hoved, rive den i mange Stykker, og kaste Stykkerne ind imellem Glorierne.

Da jeg atter kom til mig selv, laa min Pande

paa de haarde Fliser; det græd inden i mig, det græd saa høit, at jeg vaagnede i Graad og Hulken.

3.

Et Gjennembrud.

I Taarnkammeret var der mørkt og stille som i Graven; kun en eneste svag Lysstribe skimtede jeg i det dybe Mørke. Jeg famlede efter Døren, her var ingen Udgang; jeg var en Fange, — hvilket Fangenskab! Ved nærmere Undersøgelse fandt jeg, at Lysstriben kom fra et Vindue, hvis Skodder ikke sluttede. Det lykkedes mig at vriste Skodderne op, og aabne Vinduet, hvorfra jeg kunde see ned over Byen.

Det var ud paa Aftenen, — saalænge havde jeg altsaa ligget bevidstløs, — Himlen over mig var besaaet med Stjerner; Byen dernede tog sig ud som en stor, ved glimrende Strimer inddeelt Tue, hvor sorte Myreklynger bevæge sig i mange Krumninger.

Endskjøndt et Menneske kun døer naturlig een Gang, og derefter — som Skriften siger — er Dommen, saa kan dog en Sjæl efter Døden komme til at lide Dødens Qvaler tusinde Gange, just fordi Dommen er efter Døden. Det maatte jeg bekjende den Dag, jeg tilbragte i Hierosolymæ novæ; det maatte

jeg bekjende, da jeg stod i det aabne Taarnvindue, og saae ned over Staden.

Skulde Du, min Ven og Læser, (det kunde dog vederfares Dig, da vi jo alle ere Mennesker) engang komme til at staae, om ikke just der, hvor jeg nu stod, saa dog alligevel saaledes, som jeg stod, — med Dommen i dit Hjerte og Verdsligheden under dine Fødder, den Verdslighed, der svækker Aanden, blænder Synet, og fortærer Inderlighedens Alvor, den Verdslighed, der maaskee ogsaa bedaarede Dig, som den bedaarede mig, fordi den er allermeest bedaarende, naar den laaner Gudfrygtighedens og Sømmelighedens Skin: da lad Dommen ikke tage din Tro, men tag din Dom i Troen, opløft dit Blik mod Evighedens Stjerne, og kast Dig i Guds Faderarme.

I en til denne Betragtning svarende Stemning traadte jeg da ud igjennem Vinduet, foldede mine Hænder, nævnede Forløserens Navn, og — styrtede ned fra Taarnet.

At jeg efter min gyselige Nedfart ikke var aldeles knust, opvakte Forbauselse hos dem, der havde seet mig falde, og de Mange, der øieblikkelig samlede sig omkring mig paa det store Torv foran Taarnet. Endnu større var Forbauselsen, da man nu opdagede, hvem jeg var, at det var mig, Dagens Hæderkronede, man her fandt paa de haarde Stene; at det var den Mand,

om hvem man troede, at han allerede sad i de Hoilærdes Raad, og bar Indvielsens Glorie.

Forbauselsen gik over til Skræk og Forfærdelse, da jeg begyndte at tale til Folket om Indvielsens Mysterium og Dæmonernes Rænker. Som en Løbeild foer Rygtet fra Huus til Huus, og den ganske Stad kom i Oprør.

"Vi havde ikke tiltroet Dig en saadan Falskhed og Utaknemmelighed", tog en ung Geistlig tilorde — "at Du her for alt Folket vilde vove at bagtale de høie Hædersmænd, Du skylder saa uendelig Meget, og det paa en saa lav og uværdig Maade, og det alene, fordi der maaskee vare Punkter i Mysteriets Erkjendelse, hvorom I ikke kunde blive enige."

"Unge Mand, jeg bagtaler ikke, jeg taler Sandhed", raabte jeg. "Har Du, der anklager mig, selv været i Taarnets Helligdom, maa Du jo vide, at jeg taler Sandhed. Har Du endnu aldrig været der, hvi vil Du da anklage en Mand, der kun anklager sig selv, og vidner, hvad han har seet."

Folket begyndte at kives. Nogle sagde: "Lad os kun høre ham; han er dog vist en sanddru Mand, siden han hellere vilde styrte sig fra Taarnet, end modtage Glorien, og deeltage i Mysteriet." Andre raabte: "Han er en Sværmer, der vil bryde med Folkekirken, og stifte en Seet."

En Skriftklog erklærede, at jeg var et Diævelens Barn, der havde glemt Frelserens Exempel, og fristet Gud ved at kaste mig ned fra Templets Tinde. En anden Skriftklog indvendte, at man dog ikke saaledes kunde fortolke Skriftens Forbilleder. Saa opkom der da Strid endog imellem de Skriftkloge.

Den verdslige Regjering vilde nu ogsaa væbne sig med Skriftens Ord; thi den bestjernede Øvrigheds-person, som ved Porten havde modtaget mig med de mange Complimenter, traadte nu frem, og spurgte mig i en streng Tone, om jeg havde glemt, hvad skrevet staaer: Værer al menneskelig Øvrighed underdanig; thi der er ingen Øvrighed uden af Gud.

Da jeg hørte dette, vendte jeg mig til Folket og sagde:

"Mænd, Brødre! Det være Eder vitterligt, at jeg ikke har levet som Den, der vilkaarlig forstyrrede enten den kirkelige eller den statsborgerlige Orden; da jeg meget mere har levet som Den, der med al Flid og Iver arbeidede for Kirkelighed og god Orden. Verdslig Orden er god i Oververdenen; men, mine Brødre, her i Underverdenen, her gjælder alene ste Guds Lov og Orden. Vaagner derfor op alle I, som sove i verdslig Ordens Sløvhed, vaagner til Selvprøvelse, til

Sandheds Erkjendelse; thi Sandhedens Herre kommer, vi vide hverken Tid eller Stund."

Da Præsterne hørte disse Ord, begyndte mange iblandt dem at vaagne af Bedøvelsen. Disse gik da omkring og prædikede Opvækkelse i Folket, saa at Bevægelsen tiltog.

Men, der Øvrighedspersonen saae den tiltagende Bevægelse, anstrengede han sig end mere for at berolige Skarerne, idet han høitidelig forsikrede, at det Sande i mine Ord ikke var nyt, at det Sande forlængst var anerkjendt af Regjeringen, at Regjeringen daglig arbeidede paa hensigtssvarende Reformer i Kirken saavelsom i Skolen; hvorhos han indstændig bad den ærede Forsamling betænke, om der dog ikke ogsaa i Underverdenen maatte gives plus ultra med flydende Grændse. — "Og nu beder jeg", saaledes sluttede han Talen, "alle Stadens rolige, velsindede og besindige Indvaanere, være sig Læge eller Lærde, Verdslige eller Geistlige, Adelige eller Borgerlige, betænke, om vi ikke alle, Hver og En, have det hyggeligt og godt i Hierosolymæ novæ; om Hierosolymæ novæ med alle Ufuldkommenheder dog alligevel ikke maa kaldes et velforsvaret og velregjeret Jerusalem, et Velstandens, Ordenens og Velanstændighedens Jerusalem, et Jerusalem, hvor hver Mand trygt kan bygge og boe, indtil

det fuldkomne Jerusalem, alle Troendes Haab, alle Sjæles Forlængsel, tilsidst nedstiger fra Himmelen."

Denne Tale besvaredes ikke alene af Mængden, men af Borgerlige og Adelige, ja selv af enkelte Præster, med ni Gange Hurra-Halleluja.

Da jeg derpaa raabte med høi Røst: "Mænd, Brødre! glemmer ikke i dette Tryghedens Hjem at forsage Diævelen og alt hans Væsen og al hans Gjerning, thi jeg siger Eder: ikke blot Oprør og Frækhed, ogsaa Orden og Velanstændighed have deres Diævle!" — brød Stormen løs.

En hosstaaende Borger blev saa rasende over mine Ord, at han slog mig i Ansigtet, og vilde upaatvivlelig have strakt mig til Jorden, havde den bestjernede Øvrighedsperson ikke lagt sig imellem, og beroliget Manden med de Ord: "Lad denne Sværmer for Alting ikke faae Leilighed til at spille Martyr."

Overalt paa Torve og Gader var Raaben og Skrigen, Strid og Kamp. Oprørsakten blev forelæst, Kanonerne kjørte op; Vagten kom at afhente mig til mit Bestemmelsessted.

Gjennem smalle Stræder, skumle, snævre Gader førte man mig mod en Udkant af Byen; det anede mig, hvorhen. Jeg tænkte paa Daarekisten, paa min stakkels Reisekammerat, og see, Reisekammeraten staaer

pludselig foran mig — med et gloende Kors i sine Hænder.

"Et Kors! et gloende, brændende Kors!" — Mængdens høie Raab sank ned til en sagte Mumlen; Vagten, Brimmelen, Alle vege for Korsets Ild, som Gravens Skygger for Morgenens Lys.

"Skynd Dig, skynd Dig!" sagde Reisekammeraten, "mine Kræfter svinde, jeg holder det ikke ud."

Han tog mig ved Haanden, vi ilede afsted, fandt en Bro over Voldgraven, naaede det Frie, og takkede Gud, der havde frelst os ud af Hierosolymæ novæ.

II.

Vinterleiren. De Militære.

Gløden i det brændende Kors slukkedes; den sidste Lysning viste os en Vei; vi valgte denne Vei i Troen, og vare nu igjen paa Vandring.

Reisekammeraten var saa mat, at Korset faldt ham af Haanden; jeg maatte gribe ham i mine Arme, thi han segnede. Da han var kommen lidt til sig selv, og vi skulde videre, sagde han med mat Stemme: "Korset, glem ikke dit Kors!"

"Er det virkelig mit Kors?" spurgte jeg, idet jeg betragtede den dunkle Gjenstand, som laa paa Veien.

"Ja," svarede han, "det er det Tegn, Du, maa-

skee uden at vide deraf, bar, da Du gik foran mig ind i Hierosolymæ novæ; det er det Tegn, den høie Geistlige ved Gjæstebudet kaldte Riset, det Riis, Ingen, end ikke Englene, turde røre."

"Ubegribeligt!" udbrød jeg, og foldede mine Hænder.

"Ja tro mig, kjære Broder", sagde han, "nu gjælder at tro uden at begribe."

Forunderligt! der jeg nu løftede paa Korset, var det, som fik jeg endog en haandgribelig Følelse af det Ubegribelige; thi det Kors, der forhen var saa let, at jeg ikke engang kunde mærke, at jeg bar det, var nu tungt i min Haand, tungere end Bly.

Vi vandrede tause en Stund. Endelig spurgte jeg Reisekammeraten, hvi han ikke strax ved Gjæstebudet havde sprængt Trylleriet med det brændende Kors.

"Ak," svarede han sygelig, "den Gave at gribe Korset, saa at det gløder, har jeg jo ikke af mig selv; jeg fik den af hiin Stærke, der holdt mine Hænder i Flammen. Men dette var Gavens Vilkaar: naar jeg frivillig greb mit Kors, skulde det gløde i mine Hænder, men det glødende Kors skulde brænde mig, som Flammen, han øste af Floden. Her har Du Forklaringen. Jeg saae Blændværket ved hiint Gjæstebud; jeg saae Dæmonernes Griin, der Du sad bekrandset

og fortryllet af dette Blændværk. Jeg advarede Dig, men Advarslen var uden Kraft; thi, ak, desværre, jeg havde ikke Mod til at gjøre efter den Stærkes Befaling: jeg greb ikke Korset frivilligt, og — Gud forlade mig min Synd, saa gik det, som det gik. Først da jeg i mit Fængsel fornam, at Du selv havde gjennembrudt Trylleriet, havde kastet Dig i Barmhjertighedens Arme, og var bleven et Sandhedsvidne for alt Folket: da, ja da maatte jeg — kysse Riset og gribe Korset; Aanden i mig tvang mig, og Aandens Tvang er vor høieste Frihed."

Reisekammeratens Kræfter syntes at vore ved disse Ord, men det var kun et Blus; han sygnede atter, og var nærved at segne.

Det var en vinterlig Egn; Stjernerne tindrede som i den klare Frost ved Juletid; Luften blev koldere, som vi gik fremad. Reisekammeraten frøs, saa Tænderne klapprede i hans Mund. Det skar mig i Hjertet at see ham gaae saaledes med bare Fødder paa den frosne, knudrede Vei; jeg rev Fligene af min Kjortel, og bandt dem om hans Fødder, thi jeg vidste ellers ikke, hvad jeg skulde gjøre.

"Saa var det dog sandt", begyndte han, vederqvæget ved denne Lindring, "saa var det dog desværre kun altfor sandt, hvad jeg sagde paa Heden, at jeg

vilde blive Dig besværlig, thi jeg er allerede bleven Dig besværlig to Gange."

Som han sagde dette, hørtes Toner i det Fjerne. Vi lyttede; Lyden kom nærmere: det var Krigsmusik, — en Marsch! men det var ingen Dødningmarsch, det var en Janitscharmusik, som naar de Kjække drage i Striden. Det var et Troppecorps, som i taktfaste Skridt drog forbi os ad en bred Sidevei. De muntre Krigere sang til Musiken; vi kunde tydelig høre Ordene:

Allons, marchons
Contre leurs canons ...

"Det var jo la Parisienne", bemærkede jeg.

"Du kan troe", tilføiede min Reisekammerat, "det er vist Voltaires Sønner, der tage Leiligheden iagt, og rykke frem mod Hierosolymæ novæ."

"Gid det var saa vel", sagde jeg, "thi ogsaa Voltaires Sønner ere Redskaber i Forsynets Haand."

— "Men vi, vi blive ved Troen!"

"Saa sandt Gud er barmhjertig, vi blive ved den eenfoldige Tro; thi — hvad er vel et Menneske uden Tro!"

"Nu taler Du til Opbyggelse", sagde han, "og jeg takker Dig derfor, jeg takker Dig af Hjertet, thi nu er Du den Stærkere."

"Dersom det virkelig er sandt", bemærkede jeg, "at

Du er den Svagere, saa er Du jo just af den Grund den Stærkere, efterdi Gud er stærk i den Svage."

"Forunderligt", udbrød han, "hvor Alt i Underverdenen vender sig om! Du, den forhen saa stive Dogmatiker, der formulerede alle Sandheder i værende Sætninger, berører i dette Øieblik og paa denne Vei en Sætning, hvis Dialektik er saa uendelig, at ingen Formel holder den fast, at kun et heelt Liv i Troens, Haabets og Kjærlighedens yderste Anstrengelse formaaer at fatte dens Betydning. Nu er det paa Tide at opgive de dialektiske Øvelsesstykker, og komme ihu, hvad skrevet staaer: Farer ikke vild, Gud lader sig ikke spotte, thi hvad et Menneske saaer, det skal han og høste.

"Dit Liv i Oververdenen", vedblev han efter nogen Betænkning, "var saaledes anlagt, at alle dine Vildfarelser udsprang af een Grundvildfarelse, en fix Idee, Du vilde fastholde med en vis Halsstarrighed, og som just derfor blev Dig saa farlig her i Underverdenen. Denne Grundvildfarelse kastede Du bort, da Du kastede Dig ned fra Taarnet. Saa kom Troens Kraft til Gjennembrud i et Sind, hvis naturlige Kræfter bleve bevarede, udviklede og paa mange Maader forædlede i et hæderligt Livs frugtbare og gavnlige Arbeider. Alt er nu forvandlet: din Tro, din rene Lære,

Du selv; men Du har beholdt Alt, Troen, Læren, Dig selv i denne Forvandling."

"Mit Liv", vedblev han, "tog en anden Retning. Ikke, at jeg i mig selv var mere sandhedskjærlig end Du; men Tilværelsen gav mig et Stød, og kom mig til Hjælp, idet den anviste mig — en egen Plads, et Synspunkt, hvorfra endog den mindre Begavede let opdager Illusioner, paa hvilke de Dygtigste i Livets Arbeider vanskelig blive tilbørlig opmærksomme. Men denne Vinding blev mig saa igjen paa en anden Maade til Tab; thi der var bestandig Noget, der manglede mig: det var levende Tro, opoffrende Handling og fremfor Alt Udholdenhed i Taalmod. Saa blev al min Sandhedserkjendelse desværre kun — en Skyggeerkjendelse, der hentærede mine Kræfter, og endte med at forvandle mig selv til en Skygge; thi hvad er jeg nu Andet end en stakkels Skygge i Skyggernes Land!"

"Hvem der?" brølede en Stemme lige ved os. Vi vadede i Snee, Himlen var overtrukken med tætte Skylag; Reisekammeraten foer sammen ved den uventede Tiltale. Det var en Forpost, der holdt os an med sit: "Hvem der?" hvilket jeg besvarede med: "Flygtninge fra Hierosolymæ novæ."

Forposten syntes uden videre at betragte os som Krigsfanger, der skulde føres til Hovedqvarteret og forhøres.

Hytter, Telte, Skandser, Alt i Leiren var som opført af Snee og Iis. Den hvide Snee, her og der belyst af Blus og Vagtild, stak forunderlig af mod det natlige Mørke, der omhyllede det Hele. Midt under Vaabenklirren, Trommehvirvel, Travlhed og Færdsel frem og tilbage, naaede vi imidlertid Hovedqvarteret i al Ubemærkethed.

Modtagelsen, vi her fandt, var ingenlunde indbydende. De raae Krigere hilsede os i et Latterchor som værdige Apostle fra Jerusalems Forstyrrelse.

"En Præst i forreven Kjortel, Kraven flænget, Vingerne borte, ach du liebe heilige Theologie!" raabte En med et uhyre Mundskjæg, da han fik Øie paa mig. Men især maatte Reisekammeraten holde for. — "Det er en protestantisk Munk, en moderne Tiggermunk!" — "Vist ikke, det er ingen moderne Individualitet; det er jo en klassisk Skikkelse, en Halvbroder til Diogenes, ecce hominem Platonis!" — "Med Sokker paa! ja, det er en Garanti, saa skraber han ikke i vore Urtegaarde!"

Den brutale Latter blev imidlertid dæmpet af en diærv, men temmelig drukken Kriger, der paastod, at Sagen burde tages baade alvorlig og videnskabelig og praktisk.

For at skaffe sine Ord tilborlig Indgang, besluttede han at bestige et Bord, hvilket ogsaa, efterat ad-

skillige Vanskeligheder lykkelig vare overvundne, virkelig skete. Staaende paa Bordet holdt den unge Kriger følgende Tale:

"Mine Herrer!

Den Krig, vi her føre og længe have ført med Hierosolymæ novæ, dets Romantik, dets Theologie, dets Pietisterie og Phantasterie, er ikke en Krig om Dit og Dat, ikke en Krig om enkelte Smaaligheder, et Kirketaarn eller en Bispehue; det er en Krig for Samfundets Reform, det er en Krig for Naturens, Mennekets og Borgerens radikale Reform: det er en radikal Krig for det radikalt Reelle. Men, — mine Herrer, hvad er det Reelle? mine Herrer, hvad er det radikalt Reelle? Det radikalt Reelle, mine Herrer, er alt Det, jeg kan see med disse mine radikale Øine, Det, jeg kan høre med disse mine radikale Øren, Det, jeg kan føle, Det, jeg kan lugte, Det, jeg kan smage, Det, jeg kan ..."

"Glem ikke Det, Du kan drikke!" bemærkede En af Tilhørerne, hvorpaa der fulgte Munterhed, Latter og Hyssen.

Pludselig saaes nu den Bevægelse, der er saa naturlig blandt Subalterne, naar Overordnede nærme sig. Skraas over for os aabnedes en Dør; tvende Skikkelser indtraadte. Hver Mand søgte at komme paa

sin Plads, og, da den drukne Taler ikke vilde holde op, tog man ham med Magt, og satte ham ned af Bordet.

De Indtrædende vare hoist forskjellige. Den Første, strunk og stivhalset, indhyllet i en lang, sort Kappe, gjorde et Skridt til Siden, blev staaende i Baggrunden, og fæstede et Par luende Oine paa mig. Den Anden, mere bevægelig, var en smukt formet, kraftig, noget undersætsig Figur i røde Silke-Halvstøvler og en Uniform, som af Fiskeskjæl, glimrende i mange Farver. Paa Hovedet bar han en Turban med vaiende Hanefjer, for Ansigtet en sort Halvmaske, og var forresten væbnet med en Pariserkaarde i Brillanter og en Dolk i siirligt Gehæng.

Nærmende sig til os med lette smaa Dandsetrin spurgte Halvmasken med en vis Fornemhed: "Flygtninge fra Hierosolymæ novæ, ikke saa?"

Jeg nikkede bekræftende.

"Ja", sagde han, "Hierosolymæ novæ kan ikke staae, og derfor maa det falde. Det falder for vore Vaaben, det falder for Humanitetens Idee. Af alle Myther er Christendommen den meest romantiske, endnu mere romantisk end Platos Mythe om Sjælenes Præexistents. Derfor skulle, saasandt jeg elsker Plato og hoiagter Christendommen, Alle, selv de Geistlige, i den ulykkelige Stad behandles ridderligt. Har ikke den hoie

Geistlige selv, som vitterligt er for Alle, der boe i Hierosolymæ novæ, endog været saa human, at see i vor Person en mærkværdig "Fremtoning" blandt de Begavede, og at anerkjende vort Talent i et formeligt Hyrdebrev: — Humanitet for Humanitet! Det kan endnu komme til diplomatiske Underhandlinger; derfor, Kammerater, ingen Raahed! eller" — han lagde Haanden paa sin Kaarde, saa det sittrede i Krigerne — "I kjende mig!"

Vendende sig til mig, sagde han med beroligende Mildhed: "Frygter ikke, I Fremmede! Ingen skal her vove at fornærme de Flygtninge, som tye til vor Beskyttelse, og efter Krigens Ret maae overgive sig til vor Naade."

Hiin mørke Dæmon traadte nu et Skridt frem, hans Øine gnistrede; men før han kom tilorde, ilede jeg med at udrive Halvmasken af hans Vildfarelse ved at give ham følgende Svar:

"Ridder, Bandit, hvad Du er, med Kaarde og Dolk! Om Du virkelig har Ret, naar Du roser Dig af dit confidentielle Forhold til den høie Geistlige i Hierosolymæ novæ, om Du maaskee har Ret, naar Du antager, at hiin høie Geistlige selv vil indlade sig i diplomatiske Underhandlinger med Dig, smigre din "Fremtoning", og beile til din Gunst, veed jeg ikke. Kun dette veed jeg, at vi ikke ere Dine Krigsfanger, at

vi hverken trænge til din Beskyttelse eller agte din Naade."

Med en Reisning, der tilkjendegav Harmens pludselige Svulmen, havde Halvmasken allerede Haanden paa Dolken. Adskillige Smaalyn, der glimtede i Maskehullerne, sagde os, hvad vi kunde vente, da jeg til Bekræftelse paa mine Ord fremdrog mit Kors, og plantede det mellem min Reisekammerat og mig.

"Gift, Sot, Pestilentse!" skreg Halvmasken, og hvirvlede sig, "bort med de Landstrygere; Soldater, hurtig, Soldater, skaffer dem bort! Dette svedne Træ er et Gifttræ, der forpester os den hele Leir! — bort, bort!"

"Taarnet brænder, Victoria, Taarnet brænder!" raabte man udenfor; og, da vi igjen stode paa Veien, fra alle Kanter omgivne af blinkende Bajonnetter, var der saa lyst i Leiren, som ved den klare Dag.

Bærende mit Kors, vendte jeg mig uvilkaarlig om, for at see efter det brændende Taarn; i det Samme styrtede min Reisekammerat til Jorden. En af de Hosstaaende havde fundet Leilighed til at bibringe ham et voldsomt Slag; han drog et Suk, og laa næsegruus i Sneen.

De høie Raab, hvormed man fordrede vor Bortfjernelse, blandede sig i den vilde Jubel over Taarnets Brand. — "Bort med Gifttræet!" — "Bort med den

forrevne Præst!" — "Skaf Pjalten bort!" — "Nei, Pjalten kan blive liggende, han ligger blødt, og gjør ingen Fortræd; men Træet, Præsten ..."

"Stille, Drenge, Piben ind, hver Mand paa sin Plads!" dundrede en dyb Stemme, der lød mig som bekjendt.

Befalingen blev punktlig adlydt. Krigerne trak sig tilbage; jeg stod ene midt paa Veien med mit Kors og min Reisekammerat. Jeg løftede ham op, han var som et Liig, uden Livstegn.

Da jeg nødvendig maatte bort, og ikke kunde føre det over mit Hjerte at lade ham tilbage, lagde jeg Korset paa mine Skuldre, tog Mennesket i mine Arme, og begyndte at gaae.

"Vagt i Gevær!" lød atter den bydende Stemme. Vaabnene klirrede i et Nu, og saa blev der stille, stille som i Graven.

De vilde, raae Krigere, der nylig havde været saa høirøstede, stode nu i Rækker, stive som Mumier, tause som de Døde, kun i de skinnende Øine var der Liv.

Saa gik jeg i den knirkende Snee, bærende mit Kors, bærende min stakkels Ven. Dersom jeg sagde, min Gang var let, sagde jeg Usandhed; dersom jeg sagde, min Gang var tung, sagde jeg Usandhed. Jeg følte det, at, som jeg selv bar, blev jeg igjen baaren,

baaren af den Kjærlighedens Almagt, der bar en Verden paa Korset.

Jeg kom til Leirens Udgang. Yderst i Rækken stod den gamle Baadsmand, som jeg havde seet ham paa Søen i den laadne Vams, og dog — saa forandret! Her stod han, en andægtig Tilskuer, med blottet Hoved, holdende den bredskyggede Hat imellem sine Hænder: over de furede Kinder trillede Taarer.

C.

Ved Maalet.

I.

Korskirken. Et Syn.

Som jeg var kommen udenfor Leiren, begyndte det igjen at morkne. Uden at see tilbage, fattede jeg dog, at det maatte være Taarnet, der faldt: tilsidst blev det ganske morkt.

Den ærværdige Faders Ord, at han fæstede Tegnet paa mine Skuldre i den Tro og det Haab, at jeg engang skulde vende tilbage, styrkede mig i Troen og Haabet. Det bares mig for, at jeg ikke havde langt at gaae, inden jeg fandt Hvile; og dog var det jo mu-

ligt, at den ærværdige Faders Paulun var langt, langt borte. Undertiden bares det mig for, som hørte jeg Fodtrin noget bagved mig, og saa tænkte jeg: "det er maaskee en Hjælper, der sendes Dig i Nødens Stund." Især ventede jeg hvert Øieblik, at min stakkels Ven, opvarmet ved mit Bryst, skulde komme til Kræfter igjen, og vandre med mig som før.

Med alt dette gik Tiden, og der viste sig Intet. Mit Mod sank, min Arm var træt, mine Knæe skjælvede: jeg var ligeved at tabe min Byrde, da Spørgsmaalet: "Hvad er Du?" atter tonede i mit Øre.

Det var den samme Røst, der havde standset mig ved Bjergkløften, og vakt min Forargelse, fordi den vilde standse mig; nu var det mig en oplivende, kjærkommen Røst, der indgjød mig det Haab, at jeg snart skulde standse og — finde Hvile.

Som jeg da hørte Stemmen: "Hvad er Du?" svarede jeg strax og i al Frimodighed: "En Korsdrager! see her mit Kors, see her min Byrde!"

Da jeg havde sagt disse Ord, aabnedes en snæver Port i en uhyre Muur; et stærkt Lys strømmede mig imøde, og i Lysningen saae jeg det samme Ansigt, jeg forhen havde seet paa Broen over Bjergkløften. Nu saae jeg kun Ansigtet, den øvrige Skikkelse tabte sig i Lyset. Der var endnu den samme Streng-

hed i Blik og Stemme, som for; men, istedenfor et afvisende Tilbage! lod nu Indbydelsen: "Kom!"

Just som jeg skulde gaae igjennem Porten, følte jeg et sagte Ryk i min Kjortel; jeg saae mig om: det var den gamle Baadsmand. Han havde fulgt mig i Afstand, og bad nu ydmygelig, at jeg vilde gaae i Forbøn for ham.

"Sjæl, hvad er Du?" spurgte det strenge Aasyn, fæstende sine Ildøine paa Baadsmanden. "Ak Herre", svarede denne, "jeg er en gammel Synder, der har været huusvild paa Søen i otte hundrede Aar; jeg kommer at bede om Ly i Troen paa den Korsfæstedes Almagt."

Jeg bad for den Gamle, som ogsaa blev indladt. Af Taknemmelighed herover vilde han strax begynde at hjælpe mig med mine Byrder; men den Strenge (thi han var streng som Retfærdigheds Lov) forbød det, og gav mig den Befaling: "Du skal selv bære din Byrde, Du skal!"

Det Strenge i denne Befaling gav mig nye Kræfter. Jeg stod ved Foden af en mægtig Klippe; i de steile Vægge vare Fodtrin udhugne: her saae jeg mit Maal, thi jeg saae — en Kirke.

Grundfæstet paa Klippen stod Kirken deroppe, dannet som et Kors. Den stod for mine Øine som et levende Væsen, der kunde tale. Den talede til mig

i Toner; i dæmpede Orgeltoner indbød den mig, at jeg skulde komme derop, aflægge min Byrde, og finde Hvile i dens Skjød,

Saa gik jeg da stille, frimodig op ad den trange Sti; Kirken saae mig, og bevogtede mine Fjed; Kirken udstrakte sine usynlige Arme, og drog mig til sig; Kirken hjalp mig med det sidste Skridt: thi det sidste Skridt er det farligste.

Da jeg nu kom nærmere, og saae Kirken lige for mig, blev jeg underlig overrasket; paa det øverste Trin foran Kirkedøren viste sig en Skikkelse: det forekom mig livagtig, som om det var Skyggen, der stod der igjen — og bukkede. Dog, det var kun en smertelig Erindring, der atter svandt; Den, der stod der, var ikke Skyggen: det var en velvillig Kirkebetjent, der kom mig imøde, for at give mig et Vink.

Menigheden samledes; der var allerede Mange i Forsamlingen, da jeg traadte ind ad Kirkedøren. Et klart, velgjørende Lys udgik fra Alteret, fra — et glødende Kors. Foran Alteret saae jeg trende Geistlige, i hvilke jeg strax gjenkjendte den ærværdige Fader og de Tvende, jeg havde seet i hans Paulun. I Choret var en talrig Forsamling af Geistlige, ældre og yngre.

Jeg nærmede mig til Alterets Fod; den Syge i mine Arme begyndte at røre sig, som vaagnede han af

en Dødssøvn. Jeg lagde ham stille ned foran Alteret, og knælede ved hans Side.

Alle Skikkelser omkring mig, ved Alteret og i Choret, hvilede som i Evighedens Ro; Orgelet vedblev at tone. Ogsaa jeg hvilede, dog endnu ikke i salig Fred, thi Erindringens Strøm var for stærk i mit Indre.

Paulunet i hiin Colonie, Æreporten i Hierosolymæ og Alteret i denne Kirke afgave Middelpunkterne i de tre Livsbilleder, der arbeidede i min Forestilling.

I disse Livsbilleder dannede de tre Mænd foran Alteret de personlige Middelpunkter.

Som ethvert Menneske har sin gode Engel, den Engel, der i hans Fødselsstund seer Faderens Ansigt, som er i Himmelen, saaledes har vel ogsaa hvert Menneske sin onde Engel, den Dæmon, der ængster ham i Døden, og forfølger ham i Underverdenen. Mennesket selv i Kjød og Blod er hverken den gode eller den onde Engel, men en Mulighed for begge, et Væsen, om hvis Personlighed begge strides, indtil den Ene eller den Anden omsider faaer Overhaand.

Tro Du kun mig, min Ven og Læser, Du bliver ikke blind for det Gode, det Store, det Herlige, der kan boe i et Menneske, om Du ogsaa engang, som jeg, i Underverdenen skulde møde hans onde Dæmon.

Miskjendelse, Avind, Skumleri og Had tilhøre

Endelighedens Lidenskaber; lad Endelighedens Forhæng briste, see Alt fra Ideens Høide, og Du skal see Alt i et godt Lys, Du skal elske "de Mennesker, Du seer", Du skal elske din Næste som Dig selv.

Hvor dybt Du kan og vil føle det Sande i denne Antydning, beroer nu paa Dig; jeg følte det, som jeg laa ved Alterets Fod, betragtede de Trende og dømte mig selv.

I Colonien paa den farlige Kyst havde jeg seet disse Trende som i deres Hverdagsliv, forsaavidt samme kunde betegnes mig i den flygtige Symbolik, hvorunder det Ydre i Underverdenen stedse tjener det Indre. Det var det Sande, det Gode i deres Liv, de havde taget med sig i fortsat Virksomhed efter Døden. Jeg bebreidede mig min Daarskab, at jeg ikke allerede dengang kunde erkjende dem, fordi det Ydre ikke svarede til min egensindige Forestilling.

I Hierosolymæ novæ havde jeg seet — ikke disse Trende, nei, deres Dæmoner, de Dæmoner, som maaskee nu og da havde fristet dem i Oververdenen, men som de nu her i Underverdenen forlængst havde beseiret, og forjaget langt bort over Heden. Hvor det nu angrede mig, at jeg ikke var forbleven i Colonien, da de advarede mig, og bade mig saa inderlig; hvor jeg nu bluedes over at have ladet mig blænde af et usselt dæmonisk Gøglespil.

Paa disse Betragtningers Baggrund bleve de trende Skikkelser mig, saa at sige, gjennemsigtige, deres Liv og Charakteer stod ligesom legemliggjort for mine Øine.

Den unge Geistlige foran Alteret til Venstre havde i sine Træk Noget af den Blidhed og jomfruelige Blødhed, der mere vidner om et fromt Sind i en redelig udholdende Stræben, end om en overlegen skarp Forstand eller en mægtig herskende Villie. Tænkte jeg mig nu en saadan Individualitet hensat i Oververdenens Uklarhed, da kunde jeg ret vel forestille mig, at den Dæmon, der havde hans Maske, ogsaa engang kunde have været hans Frister. Baaren af sit Sinds Fromhed og to hundrede Aars tro Tjeneste i den ærværdige Faders Paulun, stod han nu ved dette Alter, ikke ulig den Typus, hvorunder Malerne pleie at fremstille os den johanneiske Inderlighed.

Af ganske andet Malm og, om jeg saa maa sige, støbt i en anden Form var den geistlige Skikkelse, der stod ved Alteret til Høire. Skarp Forstand, mandigt Alvor, et kraftigt Sind, en herskende Villie vare de personlige Egenskaber, der umiddelbart fremlyste af dette Aasyn. Skjøndt disse saa ædle, saa rene, saa harmoniske Træk ligesom samlede sig i det ene Vidnesbyrd, at denne Mand aldrig i sit Liv, end ikke da, naar Lidenskabers Storme susede om hans Hoved,

nogensinde havde svigtet sig selv, eller, menneskelig talt, tilladt sig nogen vitterlig Uret, saa kunde jeg dog nok forestille mig, at Dæmonen med de syv Glorier, der havde hans Maske, maaskee paa mere end syv Maader kunde have omskygget en Bevidsthed, hvis Charakteer, anlagt paa energisk Handlen, og hærdet i Arbeidernes Værksted, maa have bestaaet en haard Kamp, inden den verdenskloge Forstand lærte at forstaae — Evangelietroens Eenfoldighed. Paa Troens Grund, paa sin Charakteers Sandhed og halvtredsindstyve Aars utrættelige Arbeide ved de farlige Kyster, hvilede han nu fra al sin Gjerning: Evighedens Muligheder lyste i hans Blik.

Men — den ærværdige Fader! Ja, var det nu noget Overmenneskeligt, noget reent Overjordisk, maaskee endog et phantastisk Noget, jeg skulde beskrive Dig: da vilde jeg prøve paa at vække Dig med et dristigt Ord, og lade Din Phantasie forsøge et Vingeslag i Skyen. Men saaledes er det ikke. Det er ikke noget Overmenneskeligt, men tvertimod noget Menneskeligt, noget reent Menneskeligt, jeg vilde fremstille for Dig; thi, dersom Du kunde see Det, jeg her saae: Du vilde elske det, og aldrig glemme det.

Havde den ærværdige Fader staaet for Alteret i Sæk og Aske, han havde væsentlig været mig lige ærværdig — hvi skulde Han, der bar mig over de

svaiende Rør, ikke under ethvert Ydre være mig lige ærværdig! — men han stod ikke for mig i denne Skikkelse: han bar en Purpurkaabe, og Purpurkaaben bar igjen Vidne om, at sand Ydmyghed ogsaa kan klæde sig i verdslig Høihed.

Det var mig just det Eiendommelige i denne Mands Storhed, at han, efter at have beseiret Verdsligheden i sit Indvortes, havde, at jeg skal sige det reent ud, været ydmyg nok til at beholde det Udvortes, som giver verdslig Anseelse.

"Naar Du faster, da salv dit Hoved, og to dit Ansigt, at Menneskene ikke skulle see Dig faste" — disse Frelserens Ord saae jeg i den Ærværdiges Skikkelse forklarede saaledes: "naar Du inderlig ydmyger Dig for din Gud, da lad en Purpurkaabe skjule over din Ydmyghed, at de Øine, der see verdslig, ikke skulle see det, som kun Han seer, der seer i Løndom."

Saaledes stod den Ærværdige for mig, af Aasyn en Olding, rank som en Yngling, et Hoved høiere end Alle, der vare omkring ham. Et Hoved høiere! Veed Du, min Ven, hvad det vil sige, at være endog blot en halv Linie høiere end dine Nærmeste, og hvilke ideelle Forviklinger Sligt undertiden foraarsager; da vil Du ogsaa med mig kunne gjøre Dig en Forestilling om, hvad det betyder at være et Hoved, et heelt Hoved høiere end en heel Samtid.

At gjennemskue en Verden i dens Forfængelighed, Indbildskhed og egoistiske Jammerlighed; at være vidende om Menneskenes forskjelligartede Svaghed, Uklarhed og holdningsløse Selvvigtighed, og saa med alt Dette føle sig kaldet til aandelig at styre, og være sat til at føre en Huusholdning for Guds Rige i Verden: kjære Ven, det er en vanskelig, en farefuld Stilling.

Verden er verdslig; hvad der skal ind i Verden, skal dog alligevel paa en eller anden Maade igjennem det Verdslige. Betænkende dette, forekom det mig, som kunde jeg ogsaa forstaae, at hiin Verdslighedens Dæmon, der, liig en Rovfugl, speider i Høiden, engang kunde have omsvævet ogsaa dette ærværdige Hoved i magiske, verdslige Kredse.

Hvad der i Mandens Indre var stridt og lidt, inden Seiren kom, den Seir, som overvinder Verden, derom kunde jeg i min Uerfarenhed ikke danne mig nogen tydelig Forestilling; men, hvilende i Beskuelse af Oldingen, som han nu var, fandt jeg Ro i den Forvisning, at han havde stridt og seiret, ja stridt og seiret saaledes, at Engelen kunde glæde sig over ham, den Engel, der i hans Fødselsstund saae Faderens Ansigt, som er i Himmelen.

Beskrivelsen er langsom, men Tanken er hurtig, især naar den følger det umiddelbare Indtryk. Det Hele var kun et Øieblik: Præludiet ophørte; den ær-

værdige Fader traadte frem; han udbredte sine Hænder velsignende over mig og min syge Ven, som nu aabnede sine Øine med et Blik af usigelig Taknemmelighed.

Efter at have givet os Velsignelsen, traadte Oldingen tilbage, blev staaende som før, og nu begyndte Gudstjenesten.

Choralen bruste fra Orgelet, Menigheden istemte Bekjendelsen, og Aanden rørte sig i Menighedens Sang:

"Vi troe, vi Alle troe paa Gud..."

Og Aanden opfyldte alle Hjerter, og forbandt dem tilsammen i eet Samfund.

"Vi troe og paa den Hellig Aand..."

Ogsaa mit Hjerte var opfyldt, og min Sjæl som opløst i Toner.

Orgelet bruste, og Tonerne verlede i Menighedens Sang. Den første Begyndelse tabte sig efterhaanden i den stærke Strøm af Toner, der nu slog sine Bølger omkring mig.

Det lød, som havde en større Menighed samlet sig om den lille Menighed. Jeg hørte Instrumenter af Malm; jeg hørte Sangens Ord:

"Og stormede end Mørkets Hær,
Vor Undergang at volde,
Vi frygte ei, vor Helt er nær..."

Det var vor Kirkes høie Krigssang, Luthers Sang, Gustav Adolphs Sang. Jeg opløftede mine Øine, og see, Kirkens Hvælvinger vare gjennembrudte, dens Tag borttagen: den stod som et lidet Rum i den store Kirke, der hvælvede sig over den. Jeg saae mig omkring; jeg saae en Skare af Mænd med luende Hjelme og Sværd ved Bælte. Jeg saae mig omkring, og see, de hvide Søiler fra Bjergkløften stode som levende Stene, og bare Kirkens Hvælving. Og det tonede i Søilerne, og Heltene sang, og alle Menighedens Skarer sang i tusindstemmigt Chor:

"Og stormede end Mørkets Hær,
Vor Undergang at volde,
Vi frygte ei, vor Helt er nær..."

Og jeg saae det høie Alter, og foran det høie Alter saae jeg Martin Luther og Melanchthon og Bugenhagen.

Og det tonede i Søilerne, og Heltene sang, og alle Menighedens Skarer sang i tusindstemmigt Chor:

"Vi frygte ei, vor Helt er nær,
Vi Seieren beholde."

Men — nu lød det, som om der i den begeistrende Seierssang dog alligevel havde været noget menneskelig Dristigt, noget krigerisk Udfordrende, Noget af en verdslig Ild, der skulde dæmpes og mildnes i dybere Inderlighed: jeg hørte en ny Skare, kommende

som fra det Fjerne, medbringende en ny Lovsang; og al Menigheden istemte den nye Sang:

"Og Martyrskaren priste Dig
I Dødens Stund høitidelig."

Jeg opløftede mit Hoved, og see, ogsaa den store Kirkes Hvælvinger bleve gjennembrudte, og dens Tag borttaget, og en endnu større Kirke med hvide Søiler hvælvede sig over os Alle.

"Og Martyrskaren priste Dig
I Dødens Stund høitidelig..."

saa lød det i Klang af tusinde Harper, saligere, mildere, men ogsaa mangfoldigere og rigere.

Og i den store Kirke var et Høialter, og ved Høialteret saae jeg de hellige Fædre: Polykarpus, Papias, Ignatius.

Og fra alle Sider, i det Dybe og i det Høie, i det Nederste, i det Mellemste, i det Øverste, gjenløde de samme Toner i de samme Ord:

"Og Martyrskaren priste Dig
I Dødens Stund høitidelig."

Og dog var alt Dette kun som noget Forsvindende, Noget, der først fik sin fulde Klang i de Toner, der nu løde fra oven. Hvo der hører disse Toner, er salig; men for det Salige har Menneskenes Sprog ikke Ord.

Ogsaa den sidste Kirkes Hvælvinger brast; jeg opløftede mine Øine, og saae — Himmelens Hvælving. Jeg saae de tolv Throner og dem, der sad paa Thronerne. Jeg saae Hans Throne, der har Riget og Magten og Æren. Jeg saae Ham, der er Hovedet, Ham, der throner høit over Alle. Men, der jeg ret vilde see Ham, som han er; der jeg vilde see Majestæten i det hellige, salige, forklarede Aasyn: ak, da følte jeg min Afmagt, da svimlede jeg, — mit Hoved var svagt, jeg kunde ikke bære Synet.

II.

I Klosteret.

Underverdenen d. 1ste Januar — et Qvarteer over Midnat.

Et Qvarteer over Midnat! — Nei, her kan ingen Feiltagelse finde Sted; Klosteruhret viser nøiagtig baade Aaret og Dagen og Timen. Saa er da et Livs Kredslob, et heelt Levnetslob afsluttet i disse faa Øieblikke: hvad dog et Menneske oplever, naar han er død!

Et Qvarteer over Midnat! Her staaer jeg i Klosterets Dør, og seer paa den mørke Fugl og paa Lysningen i Øst. Skal jeg atter vandre? Vil da det Samme møde mig paa andre Maader og under andre Skikkelser?

Et Qvarteer over Midnat! Skal min næste Vandring afsluttes i et ligesaa kort, maaskee endnu kortere Tidsrum? Skal jeg vedblive i dette Kredsløb, indtil alt Endeligt er udrenset, Sjælen luttret, Øiet klaret, at jeg kan skue hans Aasyn, der sidder paa Thronen?

Et Qvarteer over Midnat! Farvel, min Broder, farvel: pas vel paa Dig selv og paa Læren!

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 09 05 07 03 025 8